

SEÇİM 2018

İÇ POLİTİKA 1

Sosyoloji bitti, psikoloji devrede

Umudun kışkırttığı endişe

Abdullah Gül ne bekliyor?

Yüzde 50 evde zor tutuluyor

Kötü haber: Seçim bitmeyecek

Bıkmışlığın politikleşmesi

Sosyoloji bitti, psikoloji devrede 2:
Geçilse bile kaybedilmiş seçim

Son düzlük kaygıları

İttifak çatlağı su sızdırıyor

Seçim notları

Seçim notları 2: 'Büyük hezimet' 7 Haziran'a benziyor mu?

Yeni rejim neye benziyor?

Herkesin her şeyi bildiği seçim

Acil seçim güvenliği, adil seçim güvencesi

Muhafazakâr seçmen miti

Bıkmışlığın politikleşmesi

Siyasi işler, idari işler

Bir gelecek kurmak için

Arsız zamanların sonuna geldik

Muhalefetin coşkusu, seçimlerin adaleti

Kibre karşı

İçinden seçim geçen yazı

Olağanüstü Cumhurbaşkanlığı Sistemi

Türkiye tarihinin belki de en kritik seçimini geride bıraktık. 16 Nisan 2017 referandumuyla başlayan süreçte, 24 Haziran 2018 seçimiyle kritik bir eşik daha aşılmış oldu. Hem referandum hem de genel seçim, rejim değişikliğinden yeni devlet kuruluşuna kadar farklı adlandırmalar altında hararetli tartışmalara yol açtı. Gazete Duvar olarak yaşanan sürecin bu kritik dönemecinden önceki tartışmalara alabildiğine geniş çerçevede katılım sağlamaya çalıştık. Hem Gazete Duvar'ın yazarları hem de Forum sayfalarına katkıda bulunan dostlar tartışmalara aktif olarak katıldı. Seçimler geride kaldı. Sıradan bir seçim olmaması hasebiyle, seçim öncesinde ve hemen sonrasındaki tartışmalara ilişkin

ürettiğimiz içerikleri bir araya toplamaya karar verdik. Maksadımız çok basit: internet içerik sunma konusunda sağladığı yeni imkanların yanı sıra, içeriklerin arşivlenmesi ve okurun bu arşive ulaşması bakımından önemli güçlükler getiriyor. Günde 200 kadar içeriğin girildiği bir sitede, eski metinleri derli toplu bir şekilde bulabilmek hayli zahmetli olabiliyor. Biz de bu güçlüğü aşmak için seçim dönemindeki tartışmaları birkaç kategori altında ve e-kitap ya da e-dergi denilebilecek biçimde bir araya getirdik. Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden taktir okurdan. İşe yaraması umuduyla herkese iyi okumalar...

© 2018 Gazete Duvar

Yayın Tarihi: **Ağustos 2018**

Genel Yayın Yönetmeni: **Ali Duran Topuz**

Yayına Hazırlayan: **Cennet Sepetci**

Kapak Tasarım: **Ersan Uğur Gör**

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: **Vedat Zencir**

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Ömer Araz**

Katkıda Bulunanlar: **Diñcer Demirkent, Kemal Can, Emel Gülcan**

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral
(212) 3463601, Faks (212) 3463635

E-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Seçim 2018 İç Politika-1'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden ıktibas edilemez

Abdullah Gül ne bekliyor?

Abdullah Gül iddia edildiği gibi seçimi kazandıracak bir formülse veya yine iddia edildiği gibi Erdoğan'ın temsil ettiği kutuplaştırıcı siyasetin geçici panzehiri olabileceksen, bunu neden yine başkaları anlatıyor? Onun adına, ona rağmen veya tamamen gıyabında birileri birilerini ikna etmeye ya da vazgeçirmeye çalışıyor. Neden, Abdullah Gül kendisi anlatmıyor, söylemiyor, göstermiyor?

KEMAL CAN

Abdullah Gül henüz aday olmadı veya gösterilmedi ama ihtimali bile siyaset gündemini darmadağın etmeye yetti. İlk olarak, Ruşen Çakır Medyascope'tv'de CHP'nin İyi Parti'ye verdiği desteği değerlendirdiği yayında, SP ve İyi Parti'nin Abdullah Gül'ü ortak aday olarak göstermesi olasılığından ve CHP'nin de bunu destekleyebileceğinden bahsetti. Bu yayının hemen ertesi günü Cumhuriyet gazetesinde Erdem Gül imzasıyla çıkan manşet haber de, Ankara kulis-

lerinde bu seçeneğin konuşulduğunu gösteriyordu. Araştırmacılar, Gül'ün şansı ve yaratacağı etki konusunda hemen tahminler yapmaya, sosyal medya hızla hareketlenmeye başladı. Akıllıca bir taktik hamle olduğunu düşünenler de oldu, asla böyle bir hamleye kalkışılmaması gerektiğini söyleyenler de. Medya, Gül'ün evine gelen ziyaretçileri yeniden mercek altına aldı, yine bildik isimler dolaşıma girdi. Konunun gündemde çok hızlı tırmanması üzerine, İyi Parti de

Neden muhalefet bütün yumurtalarını sağlamlığı tartışmalı bir sepete doldurmaya ikna olacak da, AKP tabanından ve muhafazakarlardan büyük bir parça kopartabileceği iddiasındaki Gül, bunu seçimin birinci turunda Saadet Partisi'yle veya bağımsız aday olarak gösterilme zahmetine katlanmayacak?

bir açıklama yaparak, Meral Akşener'in adaylığından vazgeçmeyeceklerini söyledi. CHP ve hatta Saadet Partisi içinden itiraz sesleri yükselmeye başladı. Ve konu netleşene kadar tartışma yatışacak gibi değil.

En son söyleyeceğimi en baştan söyleyeyim: Eğer Abdullah Gül iddia edildiği gibi seçimi kazandıracak bir formüle veya yine iddia edildiği gibi Erdoğan'ın temsil ettiği kutuplaştırıcı siyasetin geçici panzehiri olabilecekse, bunu neden yine başkaları anlatıyor? Onun adına, ona rağmen veya tamamen gıyabında birileri birilerini ikna etmeye ya da vazgeçirmeye çalışıyor. Neden, Abdullah Gül kendisi anlatmıyor, söylemiyor, göstermiyor? Neden kendisi hiçbir riske girmeden, parmağını bile oynatmadan, koca bir muhalefetin arkasına geçmesini ve riski üstlenmesini istiyor, bekliyor veya böyle bir isteği yoksa bile "Durun ben yokum" demiyor? Kendisini destekleyenleri haklı çıkartacak, elini rahatlatacak veya çok haklı itirazları yatıştıracak bir varlık göstermiyor? Neden görülecek, gösterilecek kanıtlarla kendi yolunu açmak yerine, yine başkalarının formüle ettiği ihtimallerin gölgesinde beklemeyi tercih ediyor? Kendisini anlatmak, tartıya çıkmak ve risk almak zorunda olmayan ama en uzun süre gündemde kalabilen politikacı

ödülünün tek adayı gibi davranıyor.

"Gül formülü" üzerine yorum yapanların büyük çoğunluğu, ortak aday olmazsa Gül'ün yarışa girmeyi kabul etmeyeceğinde, zaten sonuç almak için de böyle olması gerektiğinde birleşiyor. Ben de yine soruyorum: Neden? Neden muhalefet bütün yumurtalarını sağlamlığı tartışmalı bir sepete doldurmaya ikna olacak da, AKP tabanından ve muhafazakarlardan büyük bir parça kopartabileceği iddiasındaki Gül, bunu seçimin birinci turunda Saadet Partisi'yle veya bağımsız aday olarak gösterilme zahmetine katlanmayacak? Eğer gidişattan çok rahatsız, kurucusu olduğu partinin ve ülkenin duvara doğru gittiğini gören bir "devlet adamı" ise, kendisinin de hatırı sayılır payı olan bu duruma dair söyleyecek iki çift lafı "siyasi yatırım" hesabında bekletmeye devam mı edecek? Sadece bu yüksek ego gösterileri bile, onun uygun ortak aday olmasını zorlaştırmıyor mu? Gül'ün yaşananlar hakkında özür, düzeltilmesi gerekenler üzerine vaat içeren bir kampanyayla, kendi gücüne dayanarak (belki "ihamet" borcunu da ödemek için Saadet Partisi ile) birinci turda aday olup, ürettiği sonuçla ikinci turda masada kalabilmesinin önünde egosu ve ürkekliliği dışında nasıl bir engel var?

Bu seçeneğin karşısında, ortak aday olarak Abdullah Gül'de (aslında herhangi birinde) uzlaşan muhalefetin üstleneceği risk ise çok büyük. Tahminler ve güvenilirliği tartışmalı araştırmalar dışında hiçbir dayanağı olmayan bir ihtimale ülkenin tüm geleceğini yatırma sorumluluğu kolay üstlenilir olmamalı. Çoğuna katıldığım haklı itirazlar, ideolojik hazım zorlukları, devamına ilişkin kaygılar bir kenara konulsa bile, ortak aday formülünün rasyonelliği de aşırı tartışmalı. Bütün barutu tek atış için kullanmak, beklenen olmadığında tamamen hamlesiz kalarak "pardon" demekten başka seçenek bırakmıyor. "Dağınıklığın" ve çok adayın güç azaltacağı iddiası ise, mesneti olmadığı gibi defalarca aksi kanıtlanmış saçma bir tez. Oysa, hemen her siyasi partinin bütün potansiyelini yansıtabileceği güçlü adaylarla yarışa çıktıkları, kompleksiz ve endişesiz biçimde yana durularak barajın fiilen kaldırıldığı bir ilk tur – yüzde 45 altına itilecek- Erdoğan'ın kabusu olabilir. Muhalefet için de, ahlaken ve siyaseten kimsenin yorulmadığı, en küçük enerjinin bile heba edilmediği ve devam hamlelerine açık bir zemini mümkün kılar. "Birleşin, benim riskimi üstlenin ve çare olarak kapıma gelin" demek yerine bu tablo için elini taşın altına koyup harekete geçen Abdullah Gül'ün iddiaları doğrulayacak bir ilk tur performansından sonra, hem siyasi kariyeri, hem de ikinci tur aday olarak "kabul" şansı yükselecektir. En çok oyu alan ikinci aday olmasa bile, AKP seçmeninden oy kopartma kapasitesiyle ilgili açık sonuç, varsayımların üzerinde bir rıza üretebilir.

AKP iktidarının yüzde 50'yi zorlayan oy desteğine tırmanması, 2007 yılında Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adayı olmasıyla başlayan krizle yakından ilgili. Bu anlamda, AKP'nin kendini iktidarda hissetmesinin başlangıcında Gül var ve iktidarın elinden kaydığı kesinleşebileceği 2018 seçiminde de aynı aktörün sahnede olması, benim merakla izleyeceğim bir şey olur. Uzunca bir süre genel başkanı, başbakanı ve cumhurbaşkanı olduğu partisinin Gül'e karşı nasıl bir kampanya yürüteceğini, bu kampanyanın sağ blok oy katılmasını (konsolidasyonunu) nasıl çatlatabileceğini görmek, gazeteci ve araştırmacılar için de bulunmaz bir gözlem fırsatı yaratacaktır. AKP tabanı için uydurulmuş sosyolojilerin, fabrika ayarlarının bir karşılığı olup olmadığını gösterecek veriler de yabana atılamaz. Ayrıca, Gül'ün denklemde ortak aday olarak değil, değişkenlerden biri olarak yer alıp iddia edildiği ölçüde etki yaratması, tek adam iktidarının durdurulmasından sonra oluşacak siyasi zemin açısından da, iç dağılımı tam anlaşılamayacak "ortak havuz oyu"ndan daha fazla veri sağlayacaktır.

Üç hafta önce, 4 Nisan tarihinde Gazete Duvar'da "İktidar mı, siyaset mi değişmeli: AKP'liler ne olacak?" başlıklı yazıda aradığım cevaplar açısından da Abdullah Gül'ün devreye girmesinin ya da artık yeniden ısıtılmamak üzere devreden tamamen çıkmasının yararlı olacağına inanıyorum. Söz konusu yazıda; "En iddialı sonuçlarda bile mevcut iktidarı destekleyenlerin yüzde 40'ların altına düşmeyeceği düşünülüyorsa, bir karşı yok sayma hamlesi çok gerçekçi görünmüyor. 'Hele bir gitsinler sonra bakarız' demenin de açıklayıcılığı bir yere kadar" demiştim. Dolayısıyla, Saadet Partisi ve Abdullah Gül'ün 24 Haziran'da denkleme dahil olup alacakları sonucun ve potansiyellerinin ortaya çıkmasının, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu "siyaset değişimi" süreci açısından da önemli olduğunu, AKP'yi destekleyenlerin önemli bir kısmı için siyasi temsil seçenekleri yaratabileceğini düşünüyorum. Yani destekçilerinin pek mümkün olmadığını söyledikleri "imkansız" seçeneğin, yani Gül'ün adaylardan biri olmasının daha gerçekçi olduğunu düşünüyorum. Gül seçeneğine yatırım yapanlar için de, "tek adama karşı" bütün muhalefeti "başka bir adama" ikna etmek yerine, tek bir adamı fedakarlık yapmaya ikna etmenin daha kolay olacağı fikrindeyim.

Sosyoloji bitti, psikoloji devrede

Muhalefet, çoğunlukla iktidarın gücüne odaklandığı için, kendi imkanları ve potansiyeli konusunda zayıf bir psikoloji üretiyor. İktidarın kırılmaz görünen desteğine karşılık, yine neredeyse aynı kararlılıkla direnen öteki yarıyı psikolojik üstünlük olmasa bile denklige taşımakta zorlanıyor. “Karşı taraftan” oy almadan iktidarın değişmeyeceği fikrine karşılık, “karşı taraftan” kimseyi ikna edemediği için devam etmekte zorlanan iktidar gerçeğini koyamıyor. “Parçalı muhalefet” argümanını, “parçalı iktidar” teziyle karşılayamıyor.

KEMAL GAN

O “sosyoloji” ne yaptı hep beraber gördük; şimdi de bu “psikoloji” ne yapacak onu göreceğiz. 24 Haziran’a kadar -ve muhtemelen sonrasında da- bu sığılık zeminindeki psikolojik mücadele, gündemi ve galiba sonucu belirleyecek.

Bir süredir sosyal medyada ve internette, siyasi paylaşımlar ve yazılar kadar, onların altına girilen yorumlara ve cevaplara da dikkatli bakıyorum. Yorum ve cevapların büyük çoğunluğu, birkaç kalıbın kopyasından ibaret. Fakat bu kalıplar, bu faaliyetini yönetenlerin istedikleri etkileri; bu yönlendirmeye uyanların tarz ve yoğunluğu da, ne kadar sonuç ürettiğini gösteriyor. Sinir bozucu olabilen bu kazı çalışmalarından epey şey öğreniyorum. Öncelikle, yandaş televizyon ve gazete yorumlarında da olduğu gibi, argüman derinliğinin iyice kaybolduğu gözlemimi paylaşmalıyım. Sarkastik bir üslupta ve ancak futbol sohbetlerinin tarzı olabilecek, “yenilmeye doymadınız, yine yenersiz” özetini aşamayan bir sığılığa hapsolmuş görünüyorlar. Özgüven de buradan temin ediliyor, karşıdakileri sıkıştırma imkânı da. Fakat bu sığılık, giderek suyun tamamen çekildiği bir kurumaya doğru ilerliyor gibi.

Batıyla, liberallerle hatta Kürtlerle daha farklı bir temas kurulduğu dönemlerde, iktidarın kullandığı siyasi argüman havuzu daha farklıydı. Çoğu devşirme AKP’li veya dışarıdan yorumcu, ağırlıklı bir pozitif “sosyolojiden” bahsediyordu. Şimdi ise çoğu öz kaynaklardan gelen veya itirafçılardan oluşan sözcüler, sadece bir kazanan “psikolojisi” anlatıyor. O “sosyoloji” ne yaptı hep beraber gördük; şimdi de bu “psikoloji” ne yapacak onu göreceğiz. 24 Haziran’a kadar -ve muhtemelen sonrasında da- bu sığılık zeminindeki psikolojik mücadele, gündemi ve galiba sonucu belirleyecek.

Siyasi başarı ve iddia konusunda malzemesi ve araçları giderek tükenen iktidar için, mücadelenin ağırlıklı psikolojik zemine taşınması kolay çare gibi görülüyor. İktidarın ne pahasına olursa olsun kazanma, hiç olmazsa kaybetmeme üzerine kurduğu savunma stratejisi, bu psikolojiyi kendi tabanına ve mümkünse karşıdakilerle yaymak ve kabul ettirmek sayesinde ilerliyor. Yüksek bir özgüven gösterisi ile alaycı bir aşağılamanın eş zamanlı biçimde ve sürekli üretilmesi gerekiyor. Açıkcası iktidarın bu konuda başarısız olduğu söylenemez ama bu başarının da bir maliyeti var.

Son bir yılda yaşananlara bakalım: Önce kurulan

cumhur ittifakı, sonra haksız avantaj yaratmayı açık saçık hale getiren seçim düzenlemeleri, peşinden süper acil baskın seçim. Bu kadar mı? Muhalefet aktörlerinin -dozu değişse de- tamamı için her türlü imkânı, kurumu devreye sokarak yürütülen engelleme çabaları; seçmene dönük vaat, tehdit ve şantaj çıkışlarında yaşanan ölçsüzlük. Savaşı bir partinin moral yorgunluğunun ilacı olarak sunmaktan, ciddi yapısal kriz sinyalleri veren ekonomiyi aşırı ısıtıp, üzerine hazine musluklarını açarak ekstra yanıcı püskürtmek gibi fütursuzlukların arkasındaki çaresizliği saklayamamak. Yaşanan ile gösterilen arasındaki psikoloji farkı az değil.

Güce bağımlılığın yarattığı zaaf, karşıdakilerden önce, yakındakilerce fark ediliyor. Hissedilen güçsüzlük, açtığı yeni pazarlık ve kontrol imkânları dolayısıyla da yeni zaaf, mecburiyetler üretiyor (Bakınız; AKP – MHP ilişkisi). Genelkurmay Başkanı’nı siyasi müdahale için kullanabilmek güç gösterisi olurken, yeniden vesayete duyulan ihtiyaç zaaf anlamına geliyor. Yargıyı -YSK’yi- kullanmak güçlülük, kullanmak zorunda kalmak zayıflık; her durumda galip görüntüsü üstünlük, bunun için her yolu denemek zorunda olmak güçsüzlük işareti.

“Kazanmak için her şeyi yapacak” düşüncesi, bu cümlelerin içine gömülü “her şeyi yapma” mecburiyetinin gösterdiği dayanıksızlığı öne çıkartmıyor. Sonuç odaklı bakan muhalefet, bu cümleyi bir başarısızlık kesinliği anlamında kullanıyor, iktidar da bunu besliyor. Sürekli yeni bir tarihle yenilenen “son çıkış” düşüncesi de, muhalefet için sonuç baskısını artırıyor. Bu baskı sayesinde, karşıtlarından yansıyan “güç” vehmiyle beslenen iktidar, psikolojik avantaj sağlıyor. Bu yansımanın kırıldığı zamanlarda ise psikolojik üstünlük taraf değiştiriyor.

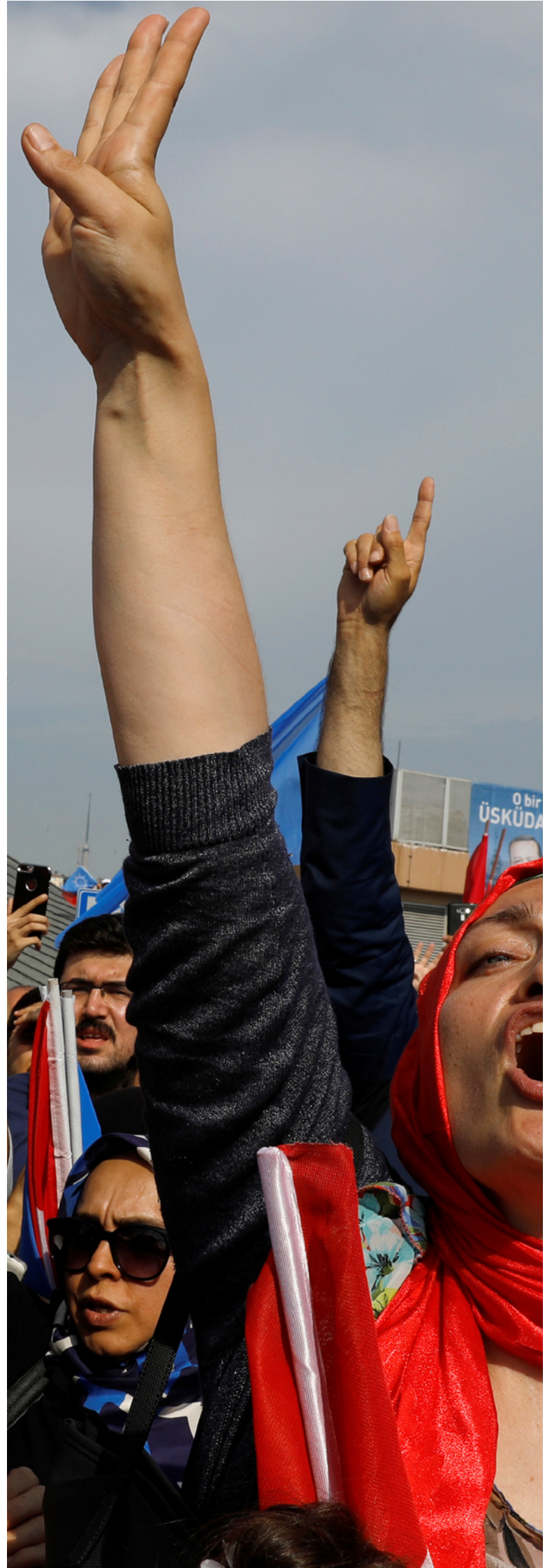
Muhalefet, çoğunlukla iktidarın gücüne odaklandığı için, kendi imkânları ve potansiyeli konusunda zayıf bir psikoloji üretiyor. İktidarın kırılmaz görünen desteğine karşılık, yine neredeyse aynı kararlılıkla direnen öteki yarıyı psikolojik üstünlük olmasa bile denklige taşımakta zorlanıyor. “Karşı taraftan” oy

almadan iktidarın değişmeyeceği fikrine karşılık, “karşı taraftan” kimseyi ikna edemediği için devam etmekte zorlanan iktidar gerçeğini koyamıyor. “Parçalı muhalefet” argümanını, “parçalı iktidar” teziyle karşılamıyor. İktidarın yaptığı gibi, kendi gücünü yarattığı korkudan ölçmeyi retorik düzeyinin üzerine çıkartamıyor. Ama psikolojik denklik atakları tabandan tavana doğru olunca başka rüzgarlar oluşabiliyor.

Referandum öncesinde ve sonrasında muhalefetin bütün güçlerini birleştirse bile kendisini alt edemeyeceği fikrini işleyen Erdoğan, seçim sürecinde ayrı ayrı karşısına çıkabilecek büyüklü küçüklü bütün adayları durdurmak için neredeyse tüm gücüyle saldırdı. Seçim takvimi marifetiyle İyi Parti’yi devre dışına itme, Demirtaş ve HDP’yi yargı kuşatmasına alma, Gül’ün bahçesine helikopter indirme, bağımsız adaylığı imkânsız hale getirme hamleleri peş peşe geldi. Bunlar, karşısına kim çıksa devirecek bir liderin özgüven gösterisi sayılabilecek bir tablo oluşturmuyor. Ayrıca, kendisini yeni statüko olarak öneren iktidarın, bunu ancak olağanüstülüklerle sürdürebileceğini göstermesi, para sahipleri için kârlı bir alan gibi dursa da, pragmatik seçmen için kararlı bir denge vaat etmez.

24 Haziran’da kaybetmemek için her yolu deneyeceğini gösteren iktidar, bu yolla sağlayacağı sonucun (başarının) etkisini de baştan zayıflatıyor. Birçok yapısal gerekçeyle sürdürülür olmadığı anlaşılan bir zorlamanın, aşırı zorlamayla elde edilmiş bir “zafetin” sırtında gideceği mesafe de fazla değil. 17 Ağustos 2017 tarihinde Gazete Duvar’da, AKP iktidarı için “[16 yıllık hikâye aslında bitti](#)” yazmış, bu bitmiş hikâyenin ne kadar sürdürülebildiğini izlediğimizi söylemiştim. İktidarın 24 Haziran’a doğru yaptığı yolculuk, eğer o eşiği geçebilirse bile çok uzun ve kesintisiz bir yolu garantilemiyor. Hatta 24 Haziran garantisi için yapılanlar, sonraki yolu daha da kısaltıyor.

Bu yazının ve paylaşımlarının altına gelecek; “Yenileceklerini anlayanlar, yenilgiye mahkum olanlar, çamura yatıyorlar” minvalindeki troll yorumlarına hiç takılmadan, psikolojik üstünlük mücadelesi halinde geçecek 24 Haziran seçimi için olduğu gibi, sonrası için de enseyi karartacak bir durum olmadığını düşünüyorum. Yakın dönemde yaşadığımız pek çok olaydaki etkili sonuçların, psikolojik denklik ve üstünlükle geldiğini, bunun sürdürülememesi ile de imkânların kaybedildiğini hatırlamak gerekir.

Sosyoloji bitti, psikoloji devrede 2: Geçilse bile kaybedilmiş seçim

Muhalefet henüz iktidara alternatif bir proje üretememiş olsa da, ona T A M A M diyecek bir psikolojik rüzgarı yaratmanın eşiğinde. Üstelik bu üstünlük, hep aranıp bulunmayan “karşı taraftan oy çalacak” aktörlerle değil, iktidarın kendi içinden üreyen krizlerle oluşuyor. Bu iktidarı var eden sosyoloji de, psikoloji de kendi içine doğru çöküyor.

KEMAL GAN

Geçen hafta Gazete Duvar’da başladığımız tartışmayı, “Sosyoloji bitti, psikoloji devrede” tartışmasını sürdürmek farz oldu. Çünkü, o yazıda yer alan “24 Haziran’da kaybetmemek için her yolu deneyeceğini gösteren iktidar, bu yolla sağlayacağı sonucun (başarının) etkisini de baştan zayıflatıyor. Birçok yapısal gerekçeyle sürdürülür olmadığı anlaşılan bir zorlamanın, aşırı zorlamayla elde edilmiş bir ‘zaferin’ sırtında gideceği mesafe de fazla değil” cümleleri, bir siyasi öngörü olarak fazla erken ve riskliydi aslında.

Yazıyı aşırı iyimser bulanlar da az olmadı. Dolayısıyla, tartışmanın altını biraz daha doldurmak, gerekçeleri biraz daha açmak gerekiyordu ama aradan geçen bir hafta, değil bu iddiayı güçlendirmek, neredeyse çok hafif kalmasına neden olan olaylara sahne oldu.

Önce, cumartesi günü Erdoğan partisinin İstanbul İl Kongresi’nde seçim manifestosunu açıkladı. Açıkladı ama anlattıklarından ne kendisi memnun kaldı,

Her şeyden önce, bütün muhalefetin aylarca çalışsalar, görüşmeler yapsalar, milyonlar harcasalar üretemeyecekleri veya anlayamayacakları bir ortak / birleştirici slogan, Erdoğan tarafından temin edildi.

ne de salona getirilmiş partililer. AKP'nin kuruluşundan bu yana, en zayıf seçim çıkışı, Erdoğan'ın en sönük sunumuyla sahnelendi. Daha bunun şoku toparlanamadan bu kez mecliste partisinin grup toplantısında konuşan Erdoğan, belki de siyasi hikayesini bitirecek bir sloganı elleriyle muhalefete armağan etti. Seçim stratejisini üzerine kurduğu, "beni indirip ne yapacaksınız" sözlerini muhalefete dönük bir küçümseme olarak kullanırken, "millet tamam derse gideriz" dedi. İşte bu cümle 12 saatte 2 milyona yaklaşan bir gün boyunca TT listesinde kalan T A M A M etiketinin patlamasına neden oldu.

Daha önce de, üzerine gidilebilecek gaflar yapmış, muhalefete kullanabileceği fırsatlar vermiş olsa da, Erdoğan'ın "tamam" sözü öyle bir zamanda ve öyle bir bağlamda kullanıldı ki, bu pasın gol olmaması neredeyse imkansızdı. Her şeyden önce, bütün muhalefetin aylarca çalışsalar, görüşmeler yapsalar, milyonlar harcasalar üretemeyecekleri veya anlayamayacakları bir ortak / birleştirici slogan, Erdoğan tarafından temin edildi. Zaten bütün adaylar ve liderler hemen bu sloganı kullanmaya başladılar, daha birkaç saat geçmeden "tamam" yürüyüşleri yapılmaya, posterleri üretilmeye başlandı. Muhtemelen de, seçime kadar geçecek altı haftanın en çok duyulacak sözü T A M A M olacak.

Ayrıca, "tamam" Erdoğan tarafından öyle bir bağlamda kullanıldı ki, iktidarın bütün seçim stratejisini üzerine kurduğu ve çeşitli açılardan muhalefeti sıkıştıran çok temel bir soruyu da cevapladı. Erdoğan bir süredir pragmatik seçmenin endişelerine göndermeler yaparak "beni indireceksiniz de ne yapacaksınız" diyordu. Muhalefete de "beni indirmekten başka projeleri" yok diye yükleniyordu. Diğer yandan, muhalefet cephesinde de, "seçim çare mi?", "bunlar iktidardan gider mi?" tereddüdü bitmiyordu. Erdoğan çıktı ve neredeyse bütün sorulara cevap olacak şeyi söyledi: "Millet tamam derse ineriz". Bir türlü oluşturulamayan muhalefet stratejisini, yaşanan sorunların iktidarla bağının kurulmasındaki eksikliği ve "gitmezlerse" endişesini dağıtacak enerjiyi tek bir sloganla sağladı. "Haziran rüzgarını" Erdoğan baş-

lattı.

T A M A M olayı, neredeyse bütün dünyada haber olurken, daha sonraki yıllarda da çok önemli bir siyasi iletişim vakası olarak çok konuşulacak. Ancak, konunun "Sosyoloji bitti, psikoloji devrede" meselesi açısından çok önemli bir başka yönü daha var: Erdoğan'ın yaşadığı lapsus. Lapsus çok kabaca; bilinçaltındaki korkuların kontrolsüz biçimde açığa vurulmasını, istem dışı söze dökülmesini ifade eden psikolojik bir hal için kullanılıyor. Dolayısıyla, Erdoğan "tamam" sloganını muhalefete hediye ederken, basit bir metin yazarı hatasının değil, uzunca bir süredir içinde yaşadığı baskın ruh halinin kurbanı oldu. En güvendiği şeyin, aynı zamanda en korktuğu olduğunu artık saklayamaz hale geldi. Bir süredir kabusunu gördüğü siyasi final, tek bir sözcük olarak dudaklarından döküldü.

İktidarın elindeki bütün imkanları, hatta bunlar yetmediği için daha fazlasını temin ederek, ne pahasına olursa olsun kazanmaya odaklandığını ama tüm çabaya rağmen psikolojik üstünlüğü bir türlü alamadığı ortada. Muhalefetin de, kendi arkasındaki (bazen önündeki) direniş / itiraz potansiyelinin yeterince farkına varamadığı, bunun biriktirdiği enerjiyi güçlü biçimde açığa çıkartmadığını izliyoruz. Görünür alanda yenişilememiş katı bir denge görüntüsü var. Fakat anlaşılın ve artık görünür hale gelen, yüzeydeki bu denge görüntüsünün arkasında çok ciddi korkular üreten bir kaybetmişlik ruh halinin olduğu. Yönetmiyor olduğu için kaybettiğini hisseden, kaybetmeye başladığını gördükçe yönetemeyen bir halet-i ruhiye. Güçlülük görüntüsü özgüvenle değil saldırganlıkla sağlanmaya çalışılıyor ama bu perde sanıldığı kadar örtücü değil, artık sık sık açılan perdenin arkasındaki çıplak zayıflık daha çok fark ediliyor.

Çok geriye gitmeye gerek yok, "baskın" seçim kararı alındıktan sonra yaşananlara bakalım. Hesap, muhalefeti hazırlıksız yakalayıp, gündemi ele geçirmek ve peşin bir galibiyet psikolojisi yaratmaktı. Açıkçası, ilk görünüş ve bir kısım muhalefet tarafından da paylaşılan öngörü, bunun kolayca başarılabilirceği şeklindeydi. Ama öyle olmadı. Muhalefete dö-

nük fazla amatörce, kaba avantaj ve engelleme çabaları karşılandığı gibi, şapkadaki tavşan çıkmasa da gündem kontrolü teslim edilmedi. HDP'ye yapılan sistematik yıldırma saldırıları on binlerin katıldığı kongre ve korunan oy desteğiyle karşılandı. Hapiste olan Demirtaş, siyasi gündem kuran aktörlerden biri olmaya devam etti. Adaylıklar için verilecek imzalar için yapılan "fişleme" tehdidi yüz binlerce imzayla cevaplandı. Son olarak da, "tamam dersiniz gideriz" sözüne 2 milyon "tamam" karşılığı geldi. Karşı hamle "devam", on binlerce maaşlı troll ordusuna rağmen, dijital yolsuzluk nedeniyle hüsrarla neticelendi.

Önemli taktik hamleler, başarılı denemeler, yaratıcı eylem ve tartışmalarla muhalefetin (geniş bir itiraz çevresinin) hiç de küçümsenmeyecek bir direnci yıllardır koruduğunu teslim etmek gerekir. Ama iktidar blokunun güç zaafiyetinin ve psikolojik üstünlük kaybının ağırlıklı müsebbibi yine de kendisi. Geçen haftaki yazıdan cümlelerle, "Güce bağımlılığın yarattığı zaaf, karşıdakilerden önce, yakındakilerce fark ediliyor. Hissedilen güçsüzlük, açtığı yeni pazarlık ve kontrol imkanları dolayısıyla da yeni zaaf, mecburiyetler üretiyor". Sürekli olduğundan daha güçlü görünme zorunluluğu iç enerjiyi yiyip tüketiyor, "metal yorgunluğu" ismiyle dışarı çıkartılmaya çalışılan "tükenme" kolay saklanamıyor. Öz güven ve güç gösterisinin taşıyıcısı lider, sabahları baktığı aynada memnun kalmadığı, endişeli ve yorgun bir çehreyle karşılaşarak güne başlıyor. "Yapar numarasını, bulur kazanmanın yolunu" diye düşünenler kadar kendine güvenmiyor artık.

"İktidarın 24 Haziran'a doğru yaptığı yolculuk, eğer o eşiği geçebilirse bile çok uzun ve kesintisiz bir yolu garantilemiyor. Hatta 24 Haziran garantisi için yapılanlar, sonraki yolu daha da kısaltıyor." Geçen hafta, yine Gazete Duvar'da yayınlanan 17 Ağustos 2017 tarihindeki "16 yıllık hikaye aslında bitti" yazıma referans vererek bu cümleleri yazmıştım. Gerçekten, Erdoğan'ın azımsanmayacak katkılarıyla tamamlanan AKP hikayesinin uzatılmış devam sezonunu seyrediyoruz. AKP'nin tamamlanan hikayesi, bu iktidarı yarattığı iddia olunan sosyolojinin pek "sağlam" olmadığını gösterdi. Şimdi Erdoğan'ın yine kendi eliyle finale taşıdığı kişisel siyaset hikayesi ise, bu iktidarın üzerinde yükseldiği psikolojinin de zayıflığını anlatıyor.

Yıllarca AKP sözcüleri ve hariçten destekçileri, "Türkiye'nin bir muhalefet problemi var" şablonunu, bazen küçümseme, bazen ciddi analiz kılıfında hep yü-

rürlükte tuttular. Bugün gelinen noktada, talihsiz bir siyaset sosyolojisi zeminine ve kültürüne, pek parlak örneklerle bezeli olmayan bir siyasal tarihe sahip olduğu için hayli şanssız muhalefetin en büyük şansının, itiraz etmeyi bu kadar kolaylaştıran bu iktidar olduğu söylenebilir. Muhalefet henüz iktidara alternatif bir proje üretememiş olsa da, ona T A M A M diyecek bir psikolojik rüzgarı yaratmanın eşiğinde. Üstelik bu üstünlük, hep aranıp bulunmayan "karşı taraftan oy çalacak" aktörlerle değil, iktidarın kendi içinden üreyen krizlerle oluşuyor. Bu iktidarı var eden sosyoloji de, psikoloji de kendi içine doğru çöküyor. Derinleşen bu kriz, giderek iktidar etrafındaki güç ittifakını da zorlamaya başlayacak gibi görünüyor.

Kötü haber: Seçim bitmeyecek

Ne Türkiye'nin içinde bulunduğu yapısal sorun öbekleri, ne iktidar ve muhalefet kombinasyonları ve hazırlıkları, ne de gelmekte olan konjonktür seçimlere ara verilecek bir durgunluk döneminin işaretlerini vermiyor. Bu zeminin korkutucu bir karmaşaya dönmesi de, siyasetin derinleştirilmesi için fırsata çevrilmesi de hâlâ mümkün.

KEMAL CAN

2014 yılında yerel seçim ve cumhurbaşkanlığı seçimi, 2015'te 7 Haziran ve 1 Kasım seçimi, 2017'de anayasa referandumunu, 2018'de genel seçim ve cumhurbaşkanlığı seçimi, 2019'da yerel seçim. Beş yılda yedi seçim ve hemen hiç etkisi kesilmeyen seçim atmosferi, seçim bağlılığı, seçim yorgunluğu. Tarafların,

“yendik, yine yeneceğiz” veya “bu sefer kazanacağız” iddiasıyla heyecan yaratmaya çalıştığı ama bir türlü kimsenin kopartıp rahatlayamadığı yarış havası. Seçimlere katılımın birçok ülke için rekor sayılabilecek düzeylerin altına hiç inmediği ama seçimin ne işe yaradığının da çok tartışıldığı bir siyaset zemini. Hiç

Kuracağını iddia ettiği “yeni rejimin” yasal çerçevesini bile öngörülen zamanda oluşturamayan, bu sistemi yürütecek kadroları yetiştirmek bir yana, tedarikinde bile ciddi güçlükler yaşayan bir iktidar performansı izliyoruz.

kesilmeyen kutuplaştırmanın zirvelerinde dolaşan bir toplumsal vasat ve ertelenen krizlerin sınırında hiç hız kesmeden kaynak tüketen bir seçim ekonomisi.

Yazarken de, okurken de nefes darlığı yaratan bu kısa özetin ardından kötü haberi vereyim: Bu kronikleşmiş seçim hali, istikrarsızlıkta yakalanan istikrar kolay bitmeyecek, bu seçimle de bitemeyecek. Türkiye, 24 Haziran nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, bir ya da iki yıl içinde, zaten takvimde olan 2019 yerel seçimleri dışında en az iki seçim daha yapmak zorunda kalacak. Ne sistem değişikliği ve “2023 hedefi” için eşiği geçmeye çalışan iktidar, ne “artık tamam” deneyeceğini uman muhalefet için, ne de artık nefes almak adına normalleşme isteyen memleket için soluklanma fırsatı gelmeyecek. İçine girilen tablo nasıl birden oluşmadıysa, yine birden bitmeyecek; nasıl yavaş yavaş, adım adım kurulduysa yine öyle yavaş yavaş değişecek. Yani ne yazık ki, yaşanacak bir miktar daha sıkıntı sırasını bekliyor.

Herhangi bir seçim sonucunun sakinleşme yaratması olasılığına temel sorunlar açısından bakılınca, ilk başa ekonomiyi koymak gerek. Meselenin uzmanları, deneyimli kalemler, önemli bilim insanları uzunca bir süredir anlatıyor, uyarıyor. Onları duymayan, onlardan haberi olmayanların bile artık apaçık gördüğü gibi bütün göstergeler alarm veriyor. Dozu, etkisi ve süresi konusunda farklı değerlendirmeler olsa da, iktidar çevreleri dahil kimse olağan bir gidişattan, yakın vadede hissedilir bir “iyileşmeden” bahsedemiyor. Tam tersine, uzmanların büyük bir çoğunluğu seçime kadar olduğu gibi, seçimin hemen ardından ciddi gelişmeler, dalgalanmalar bekliyor. Sorunların çok önemli bir bölümü içeriden ve yapısal alandan gelmekle birlikte, dünyadaki trend de ekonomik normalleşmeyi desteklemiyor. Dolayısıyla, böyle bir ekonomik zeminin sürdürülebilir bir siyasi denge yaratması pek beklenemez.

Gelelim dış politika meselelerine: Neredeyse bütün meselelerin iç politikada tüketilmek üzere yeniden

tarif edildiği, Kürt meselesi gibi çok önemli iç sorunların önce ihraç edildiği sonra da tekrar ithal edildiği bir süreç yaşandı, hâlâ yaşanmaya devam ediliyor. Çok önemli stratejik, siyasi ve ekonomik mecburiyet olan “Batı” ile ilişkiler, yakın coğrafyalarda ve özellikle Ortadoğu’da aktif istikrarsızlaştırıcılar arasında durma çabası da yakın zamanda sürdürülebilir bir dengeyi vadetmiyor. Erdoğan’ın Britanya gezisi ile yeni bir sayfa açma denemesinin ara bulucu rolünün daimi heveslisi İngiltere’nin gayretine rağmen nasıl sonuçlanacağı hâlâ belirsiz. Açıkçası, bütün bu meselelerde muhalefetin (hem ortak olarak, hem de her bir parçasının) ne dediği daha da belirsiz. Yani, yön ve yöreğe hiç oturmuş görünmüyor.

Kuracağını iddia ettiği “yeni rejimin” yasal çerçevesini bile öngörülen zamanda oluşturamayan, bu sistemi yürütecek kadroları yetiştirmek bir yana, tedarikinde bile ciddi güçlükler yaşayan bir iktidar performansı izliyoruz. Bir yandan yönetememe krizi, diğer yandan yıkılan, zayıflatılan, kaldırılan kurallar ve kurumların yerine kalıcı çözümler bulamamak iktidarı sıkıştırıyor. Erdoğan’ın üzerinde durduğu güç koalisyonunun iç çelişkileri, ittifak düzeninin kararlılığı, temel meselelerde yapısal adımları engelliyor. İktidarı savunma ve durumu idare etme önceliği, hem bazı iktidar sözcüleri hem de muhalefet çevreleri tarafından iddia edildiği gibi “kurucu” bir iradeyi değil, dengesiz bir erteleme sürecini işaret ediyor. İktidarın giderek görünür olan bu sıkışmışlığına karşın, muhalefet sözcüleri de, ilginç icraat vaatleri dışında kapsamlı bir revizyon programı oluşturabilmiş değil. Yani, devam için de, tamam için de çok hazırlanılmış olmadığı gibi, sandıkta onaylanacak şeyin ne olduğu açık değil.

Temel sorunların hemen hepsi için geçerli olan belirsizlik, eğitimden sağlığa, kentleşmeden çevreye kadar çeşitli başlıkların içine doğru da ilerliyor, gündelik hayatta öngörülemezlik her gün daha fazla hissedilir hale geliyor. Bu alanlarda oluşan sonuçlara ilişkin palyatif tedbirler veya vaatlerle, bu sonuçları yaratan kaynak sorunlar tartışılmadan yol alınmaya çalışılıyor. İktidar kendi hikayesinin sonuna doğru hızla ilerlerken, ne kendisi ne de karşısındakiler

henüz yeni bir hikaye için fikir bile kurabilmiş değil. Dolayısıyla, giderek ağırlaşan böyle bir tablodan, belirsizliklerin hakim olduğu böyle bir zeminden, sürdürülebilir yeni bir iktidar kombinasyonu veya tazelenme çıkması mümkün olmadığı gibi, bir seçim dönemini tamamlayacak hükümet veya meclis bile zor çıkar. Ancak, yeni seçimleri tetikleyecek trendlerin ipuçları çıkar.

Yapısal sorunlar ve tercihler, doğrudan etkilerini daha çok hissettirse de henüz siyasi alanı ele geçirebilmiş değil. İktidar, kaybetme tehlikesini savuşturma; muhalefet çevreleri de, “gitsinler, sonra bakarız” havasında. Siyaset dili “sonuç alma” endişesiyle popülerleştikçe, daha fazla alkış almasına veya heves yaratmasına rağmen içeriksizleşiyor. Sonuca ilişkin belirsizlik, alanda coşkulu bir seçim havası oluşturmadığı gibi, siyasette bir derinleşme de yaratamıyor. İktidarın, seçime yeni sisteme geçiş için değil meclis çoğunluğunu kurtarma önceliğiyle yaklaştığının görünmesi, aldığı KHK yetkilerinin, aday belirleme tercihlerinin sistem değiştirme alameti olmaktan çok, seçim endişesine bağlı olduğunu düşündürüyor. Muhalefetin adaylarının da (özellikle Ince ve Akşener) “pozitif söylem kurma” öğüdünü, popülist çıkışlar karmaşasına çevirmeye yatkın oldukları anlaşılıyor.

Seçim kararı alınmadan önce çok sık dile getirilen “köprüden önce son çıkış” veya “yeni döneme – geri dönüşsüz- geçiş” iddiaları giderek zayıflıyor. Ancak, kıyamet veya asrı saadet senaryolarının güçlenmesi endişeleri azaltmıyor. Birikmiş sorun yükü ve gürültülü biçimde gelmekte olan krizin yarattığı tedirginlik, “asla bırakmazlar” korkusunun yanına, “ya bırakıp giderlerse” endişesini de ekliyor. İktidar açısından da, 24 Haziran geçilse bile sorunların bitmeyip artmasının yanına, dokuz ay içinde yapılacak yeni seçimin baskısı gelecek. Hâlâ kampanyasını başlatamamış, metal yorgunluğunu çözememiş iktidarın, sonuç ne olursa olsun güçlü bir “devam” psikolojisi üretmesi kolay değil. Tekrar etmek gerekirse; ne Türkiye’nin içinde bulunduğu yapısal sorun öbekleri, ne iktidar ve muhalefet kombinasyonları ve hazırlıkları, ne de gelmekte olan konjonktür seçimlere ara verilecek bir durgunluk döneminin işaretlerini vermiyor. Bu zeminin korkutucu bir karmaşaya dönmesi de, siyasetin derinleştirilmesi için fırsata çevrilmesi de hâlâ mümkün.

Yüzde 50 evde zor tutuluyor

İktidar seçmeninde giderek kristalize olan ve aslında en çok yine iktidar tarafından fark edilen ve ölçülen bir “zorakılık” var. Yüzde elli artık gerçekten “evde” zor tutuluyor. Ama evde zorla tutulanlar, sokağa çıkıp “ötekilere” saldır- mak için değil, evi terk etmek için eşikte duruyor.

KEMAL GAN

Seçime neredeyse üç hafta kaldı. Bu seçimin son derece kritik olduğu konusunda herkes hemfikir ama önceki seçimlerde olduğu gibi seçim sokaklara inmiş değil. Türkiye'nin neresine gidilirse gidilsin, birkaç hafta sonra seçim olacakmış gibi bir atmosfer yok. Miting yapılan şehirlerde bile büyük bir hareketlilik gözlenmiyor. Erken seçim çok kısa bir takvime sıkıştı. Elbette atmosferi belirleyen en önemli neden aşırı erkenlik ve acele ama bu bile aşırı sakinliği açıklamaya yetmiyor. Bir küçük not: Hareketliliğinin aleyhine olacağını düşünen iktidar kanadı bu seçimde sokak canlanmasına katkı vermiyor, derin bir kampanya yürütüyor.

Peki, bu tablo insanların siyasete, seçime çok mu ilgisiz olduğunun göstergesi? Sokaklardaki, meydanlardaki hareketliliği yaratacak olan gençler için bunu söylemek mümkün. Hemen bütün partilerde miting kalabalıklarının yaş ortalaması fazla yüksek ama kadın sayısı da artıyor. Konuştuğunuzda ise, insanların heyecansız veya ilgisiz olmaktan çok, bunu göstermek konusunda hevesli olmadıkları anlaşılıyor. Giderek sayısı ve çeşitliliği artan anketlere ilgiden, biraz sohbetin ardından sorulan “ne olacak peki” sorularından anlaşıldığı üzere, biraz zaman tanıyınca merak hemen kendini gösteriyor. Muhtemelen seçime katılım oranları da hiç düşük olmayacak.

‘DİKKAT ET UYANDIRMA’

Seçim araştırmalarının duayen ismi Tarhan Erdem ile kısa bir sohbet imkanı buldum. Erdem, genel eğilimleri ve Türkiye'nin gideceği yönü okumadaki zorluklara işaret etti. Onun anlattığı çok çarpıcı bir anekdot, durumun başka bir yüzünü gösteriyor: Uzun zamandır alışveriş yaptığı bir esnaf, “Ne olacağını biliyoruz ama fazla fark ettirmemek lazım” demiş. Erdem, çok iyi tanıdığı bu esnafın yıllardır sürdürdüğü oy tercihini değiştirdiğinden ama bunu ilan etmeyi istemediğinden emin. Yani örtülü bir “tamam ama uyandırma” halinin izleri görülüyor. Eğer seçmeni biraz şahıslastırarak düşünürsek, herkes gibi sürpriz yapmaktan, yaptığının söylenmesinden hoşlanmasının çok garip olmadığını düşünebiliriz.

Her seçimde alışık olunduğu gibi, “kararsız oranları çok yüksek” sözleri bu sefer pek duyulmuyor. Yayınlanma sıklığı artan anketlerde de, kararsız

Dışarıda bir şenlik havası oluşmadı belki ama içeride sıkıntı veren kasvet havada asılı. 24 Haziran'ın bu dinamiği ne kadar görünür hale getireceği hâlâ belirsiz.

oranları çok yüksek çıkmıyor. Fakat bu seçimde, herkesin farklı biçimde tarif ettiği bir “dip dalgadan” bahsediliyor. Belki bu kez kararsızlardan değil, bekleyenlerden; fikir oluşturmayanlardan değil, fikrini uygulamaya koymayanlardan bahsetmek daha doğru. Sayısal olarak ölçülme bile, neredeyse bütün gözlemcilerin birleştiği nokta, aynı gibi görünen tablonun hiç de öyle olmayabileceği, alttan alta ciddi bir yön değişikliğinin sezilebildiği.

KORKU NE YANA DÜŞER?

Seçim atmosferinin fazla canlı olmaması ile ilgili sohbetlerde, “insanlar çekiniyor” argümanı çok sık kullanılıyor. Açıkçası, OHAL, açık saldırılar ve baskılar, ayrıca seçim güvenliğine ilişkin kaygılar, bu görüşleri haklılaştıracak bir zemin oluşturuyor.

Ama korku meselesinin biraz daha karmaşık bir başka yönü daha var: Kendi yapabileceğinden korkmak. Bu korku, yuksekten bakıldığında kendini aşağıya bırakmaktan veya metro istasyonunda trenin altına doğru yürümekten korkmak gibi ürkütücü şeylerle ilgili olmak zorunda değil. Bazen, çok önemli bir meseleyle yüzleşmek, çözüm için adım atmak, bir alışkanlıktan vazgeçmek gibi çok hayırlı şeylerden de korkabilir, kaçabilir; “Şimdi zaman mı” diye düşünebilir insan.

İktidar seçmeninde giderek kristalize olan ve aslında en çok yine iktidar tarafından fark edilen ve ölçülen bir “zorakılık” var. Yüzde elli artık gerçekten “evde” zor tutuluyor. Ama evde zorla tutulanlar, sokağa çıkıp “ötekilere” saldırmak için değil, evi terk etmek için eşikte duruyor. Evini terk etmek, bağımsızlaşmak, “o ailenin” çerçevelediği sınırların dışında bir varoluş inşa etmek cazip geldiği gibi, korkutucu da olabilir. “Münafıklık” barajı da, evini terk etme niyeti olup henüz bunu yapamayan ama biraz içeride gürültü çıkartarak zemin yaratmaya çalışanlara karşı üretilmiş gibi. Çünkü, artık “dışarıdaki tehlikeler” argümanı zayıflıyor.

HEVES KURSAKTA KALMASIN

Dışarıdan gelen “özgürlük eşitlik çok güzel, sen de gelse” sesleri yeterince gür çıkmıyor olabilir veya henüz kışkırtıcılık korkuyu yenememiş olabilir, ama duyulmaya başlandığı kesin. Üstelik, başka seslere kulak kabartmanın nedeni, dışarıdan gelen “aşına” seslerden daha çok, içerideki kulak tırmalayıcı yeknesaklık. Dışarıda bir şenlik havası oluşmadı belki ama içeride sıkıntı veren kasvet havada asılı. 24 Haziran'ın bu dinamiği ne kadar görünür hale getireceği hâlâ belirsiz. Muhalefet tarafında gürültülü bir heyecan ortaya çıkmamasının “yine heves kursakta kalmasın” hissiyle de yakın bir ilgisi var. Yani muhalefet tarafında da, heyecanı gizlemeye çalışan örtülü bir korku hakim: “Ya olmazsa...”

Kimlik siyasetinin katılaştırdığı siyasi tablo, hem iktidar hem muhalefet seçmenindeki somut ve kışkırtılmış korkulara bir kez daha teslim olarak, çok köklü bir değişimin şartlarını üretemeyebilir. Ancak, bu durum değişimi zorlayacak bir dinamiğin oluşmadığını göstermeyecek. Değişimin mutlaka olumlu ve hayırlı olmayabileceğini not ederek, durdurulmaz olduğunu görmenin de vakti geliyor. Son hafta, ciddiye alınabilir dört – beş anketin sonuçlarına bakma fırsatım oldu, görüşlerine değer verdiğim araştırmacı ve gözlemcilerle konuştum. Hemen hepsinin birleştiği nokta, rakamların sürprizli olmasına kimsenin şaşırılmayacağı. İşte bu yüzden, 24 Haziran yeni seçimlerin ve değişim arayışının kapısını açmaya aday.

Son düzlük kaygıları

Bahçeli'nin "baraj tartışması" kılığında ittifak kapısını açmasıyla kurulan hesap çok açıldı: Son seçimde yüzde 60 oy almış iki partinin kuracağı ittifak karşısında, referandumda olduğu gibi, bir ortak zemin kuramayacak muhalefetin fazla şansı olamayacaktı. Kullanımda olan kutuplaştırma dili yükseltilerek muhalefetin yan yana durması imkansızlaştırılacak, işbirlikleri suçlama için kullanılacaktı. Ancak yapılan hesap pek tutmadı, "şer cephesi" iddiası aleyhe dönünce hemen terk edildi.

KEMAL CAN

İnce'nin "sekte" kampanyasından rahatsız olan ve endişe duyan Akşener'in "geleceği tartışalım" talepleri de, Saadet Partisi ve HDP'den gelen "zaman mutabakat zamanı" açıklamalarıyla birleşince, bir çatlaktan çok pozitif gelişme olarak algılandı.

İki haftadan birkaç gün fazlası var. On yedi gün sonra oy verilecek ve muhtemelen gün bitmeden sonuçlar öğrenilecek. Yavaş yavaş olası seçim sonuçları hakkında fikir verecek anketler de ortaya çıkmaya başladı. Ciddiye alınabilir araştırmaların gösterdiği rakamlar iktidar ve muhalefet arasındaki toplam oy dengesinin 16 Nisan referandumuna çok benzer seyrettiğini gösteriyor. Blokların iç dağılımında ise ciddi bir hareketlilik gözleniyor. Anketler arasındaki sayısal farklar da, hemen her parti için bir – iki puan civarında. Ancak bu seçimin özelliğinden dolayı, o bir – iki puan sonuçları dramatik biçimde değiştirebilecek etkiye sahip. Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turda bitip bitmeyeceği, baraj sorunu yüzünden meclis dağılımının nasıl olacağı gibi kritik soruların cevapları, belki de çok küçük oy farklarıyla belirlenecek.

Kampanya başladığından -adaylar ve programlar açıklandığından- itibaren izlenen seçim stratejilerinde de önemli bir değişiklik gözlenmiyor. Belki, Erdoğan'ın "muhatap almama" tavrını bırakıp İnce'nin kendi tribünlerinde büyük alkış alan üslubuna karşılık vermeye başlaması bir değişiklik olarak not edilebilir. Fakat ilginç olan bu kadar kısa bir süre kalmış olmasına rağmen kimsenin kampanyaların son iki haftada da böyle gideceğine inanmaması, ikna olamaması. Özellikle Erdoğan'ın yapacağı "sürpriz hamle" konusundaki yüksek beklenti bir türlü zayıflamıyor. Açıkçası bu konudaki derin şüpheyi haklı kılacak çok zengin bir deneyim havuzu da mevcut ama heybedeki turpların bitmiş veya çürümüş olma ihtimalini de bir kenarda tutmak gerek. Erdoğan ve iktidar ittifakının avantaj yaratmak için son aylarda attıkları adımlar ve sonuçlarına bakılınca da pek umduklarını buldukları söylenemez.

Bahçeli'nin "baraj tartışması" kılığında ittifak kapısını açmasıyla kurulan hesap çok açıldı: Son seçimde yüzde 60 oy almış iki partinin kuracağı

ittifak karşısında, referandumda olduğu gibi, bir ortak zemin kuramayacak muhalefetin fazla şansı olamayacaktı. Kullanımda olan kutuplaştırma dili yükseltilecek muhalefetin yan yana durması imkansızlaştırılacak, işbirlikleri suçlama için kullanılacaktı. Ancak yapılan hesap pek tutmadı, "şer cephesi" iddiası aleyhe dönünce hemen terk edildi. Diğer yandan Afrin gündemiyle hareketlendirilen oy desteği çıktığı gibi indi, seçime varamadan unutulup gitti. Döviz – faiz krizi üzerinden batıyla kapışma hamlesi, ezik ve sonuçsuz bir uzlaşma arayışıyla neticelendi. Bütün medyayı ele geçirme çabası, söylem üstünlüğünden çok, söylenecek sözün kalmadığını görünür hale getirdi.

İktidarın seçimi kendi lehine çevirmek için attığı adımlardan en moral bozucu olan ve hâlâ en önemli risklerden birini oluşturan sandık güvenliği meselesinde bile, ilk başta yaratılan hava pek sürmüyor. Hâlâ önemli riskler ve endişeler yürür-lükte olsa da muhalefet partileri ve sivil toplum kuruluşları, ittifak sürecinin çok daha ilerisine taşınabilen bir işbirliği tablosuna hayli yaklaştı ve özgüveni arttı. Muhalefetin kendi sorunlarını çözmek için birlikte davranmanın yolunu bulması, seçmenin gözündeki belirsizlik yaratan parçalı resmi de yumuşatıyor. Somut bir mesele için aynı masanın etrafında buluşabilen partiler, diğer konularda da daha kolay konuşabilir olmanın kapısını gösteriyor. İnce'nin "sekte" kampanyasından rahatsız olan ve endişe duyan Akşener'in "geleceği tartışalım" talepleri de, Saadet Partisi ve HDP'den gelen "zaman mutabakat zamanı" açıklamalarıyla birleşince, bir çatlaktan çok pozitif gelişme olarak algılandı.

Tekrar baştaki tartışmaya dönersek; Erdoğan'ın yeni bir hamleye hazırlanıyor olup olmadığı tartışmasına, şimdiye kadar hesapların tutmaması, hatta bazılarının ters tepmesi açısından da bakılabilir. İktidarın elinde yapılacak hamle kalmamış olması-

nın yanına, yapılan hamlelerden alınacak sonuçlar konusundaki ezberlerin de biraz bozulmuş olmasının koyulması gerekiyor olabilir. Bu yüzden, atak yapıp riske girmek yerine mevcut pozisyonu koruyarak hamle karşılamak tercih ediliyor, hareket etmekten ve söylem yenilemekten kaçınılıyor olabilir. Ancak bu durum şapkadan tavşan çıkartılmasa da “bildik hamlelerden” bir serinin devreye alınmayacağı anlamına gelmiyor ve belki de bu risk giderek daha da büyüyor. “Bildik hamleler” konusunda hatırladıklarımız hiç iyi şeyler değil ve yapacakları sınırlı olan, yaptıklarından sonuç alamayanlar için son anda harekete geçecek refleksler daha kontrolsüz ve yıkıcı olabilir.

Erdoğan'ın “tamam” sözünden, Fenerbahçe kongresindeki değişim iradesinden, MESAM'da kayyum düzeninin seçimle devrilmesinden motivasyon devşiren muhalefet, henüz anketlerle rahatlayamıyor. HDP için hâlâ geçerli olan baraj endişesi ve yapılan hazırlıklara rağmen sandıklar-

da yaşanabileceklerle ilgili kaygılar devam ediyor ama artık umutsuzluğu değil motivasyonu besliyor. Örneğin, bütün muhalefet partilerinin ve sivil toplum örgütlerinin katıldığı Adil Seçim Seferberliği Hareketi hiçbir sandığı boş bırakmayacak hazırlığı tamamladığını söylüyor. Bütün sandıklara görevli ve müşahit gönderebileceklerini iddia ediyorlar. Ancak, şimdi üzerinde tartışılan meselelerden biri; “sandıkları tutmanın” yeterli olmayacağı, sandıklarda ve sandık çevrelerinde yaratılacak olağan dışı hareketliliğe karşı nasıl davranılması gerektiği konusunda hazırlık. Yani, “yapılabilecek son hamleler” konusunda sadece kampanyanın son düzlüğünde değil, oy vermenin ve saymanın son dakikalarına kadar tam bir rahatlama olmayacak. Ancak iktidar destekçisi seçimde bile artık rahatsızlık yaratan bu güvensizlik atmosferi bile bundan birkaç ay öncesindeki gibi bir etki yaratmıyor. İktidarın gücünün değil zayıflığının göstergesi sayılıyor.

İttifak çatlağı su sızdırıyor

İktidar ittifakı sadece oy desteği açısından değil, iç dengesi açısından da güç kaybediyor. Kaybetmeyle ilgili endişeler alternatif arayışlarını hızlandırıyor ve koalisyon dengelerini etkiliyor. Erdoğan dahil bütün aktörlerin, iktidar gücüyle birlikte koalisyon içindeki pozisyonları da yeniden tartışmaya açılıyor.

KEMAL CAN

Bahçeli'nin ne yapmak istediği, nereye varmak istediği ile ilgili sorular hiç bitmiyor, biri cevaplanmadan diğeri geliyor. Son yirmi yıldır her hamlesiyle siyasette kritik süreçleri başlatan Bahçeli, son günlerde yine fazla hareketli. Af tartışmasındaki garip ısrarcılığının ardından, geçtiğimiz hafta Sivas'ta partililerine yaptığı konuşmada "AKP'deki zaman ayarlı alçakların MHP'yi dışlamaya çalıştığını" söyledi. "Seçim sonrası ittifak biter" diyen Tuğrul Türkeş'e yönelik gibi görünen bu çıkışın, daha karışık bir arka planı olduğu da kısa sürede anlaşıldı. Bahçeli'nin dile getirdiği, imalarla anlatmaya çalıştığı sıkıntıların arkasındaki derin çatlak görüldü.

Cumhur İttifakı'nın yaşadığı kriz, hesaplananların, beklentilerin ve hayallerin gerçeklerle pek uyuşma-

dığı; kaybetme korkusu, kurtulma güdüsü ve suçlu arama refleksinin birlikte yönettiği bir zeminde geliyor. Erdoğan, siyasi siciline uygun biçimde seçeneklerini çeşitlendirmeye çalıştığı şüphesini tetiklerken, Bahçeli de siyasi hamlelerinde belirleyici olan "aşırı şüpheli" karakterinin yeni nöbetlerini yaşıyor. Hep birlikte kazanmayı hesaplayarak çıkılan ittifak otoyolu, biraz sarp ve nereye varacağı belirsizleşen taşlı bir patikaya dönüşüyor. Sıkıntılar kapalı kapılar ardında çözülemediği için, açıktan dolaylı mesajlar dolaşıma giriyor.

Erdoğan'ın siyasi manevralarında ve özellikle de ittifak tercihlerinde pek muhafazakâr olduğu söylenebilir. 16 yıllık iktidarı süresince, birbirine rakip, hatta düşman kesimlerle büyük dönüşler yaparak kurdu-

ğu ve bozduğu ittifaklar kendisi için istikrarlı bir güvenlik çevresi yaratamadığı gibi, ortakları için de güvenilir bir müttefik kariyeri oluşturmadı. Kimseye güvenemediği için güven vermedi, güven veremediği için kendini hiç güvende hissetmedi. Bu kadar kolay ve hızlı ortak değiştirebilmesi bir cüretkârlık olsa da, değişiklikleri daima yeni seçeneği hazırladıktan sonra yapması cesaret olarak isimlendirilemez.

Bahçeli'nin siyasi kariyerinde de kuvvetli şüphe ve güvensizlik baskın özellikler. Mirgün Cabas'ın Eski Türkiye'nin Son Yılı kitabında Mesut Yılmaz, Bahçeli'nin "MHP'nin hükümetten dışlanıp DYP'nin hükümete gireceği ve MHP'siz bir hükümetle seçime gidileceği endişesi" nedeniyle sürpriz erken seçim açıklamasını yaptığını anlatıyor. Yılmaz, "Bahçeli böyle bir seçimde bırakın partisinin baraj altında kalmayı, muhtemel en güçlü parti olarak çıkacağını bekliyordu" diye ekliyor. Bahçeli, yine bir erken seçim kararına imza attığı gibi, yine bir dışlanma endişesini dile getiriyor ve yine içinde bulunduğu ittifakta ciddi bir sıkıntı var.

Cumhur İttifakı, herkesin kârlı çıkacağı bir işbirliği olarak kuruldu. Erdoğan, MHP'nin sağlayacağı oy desteğiyle yıllardır peşini sürdüğü başkanlık hevesine kavuşacak, bu heves uğruna yürürlüğe konulan savaş politikası için de sağlam bir ideolojik kalkan sağlamış olacaktı. Bahçeli de, parti içinde artık baş kaldırma düzeyine çıkmış olan muhalefetten kurtulacak, mecliste devam ve iktidarda ortaklık garantisi ile siyasi geleceğini sağlama alacaktı. Bu kolay ittifak karşısında toparlanamayacak muhalefetin dağınlığı da işleri çok kolaylaştıracaktı. Ama işler istendiği gibi gitmedi, giderek de çetrefilleşiyor.

Bir artı birin iki etmediği referandum sonuçlarında açıkça görüldü ama alınan sonuç stratejinin değiştirilmesine neden olmadı. Belki, küçük operasyonlarla durumun daha iyi hale getirilebileceğine inanıldığı için, belki de elde başka bir strateji kalmadığı için. Nitekim, Afrin operasyonu, seçim yasası değişiklikleri ve bonkörce uygulanan seçim ekonomisiyle tablo iyileştirilmeye çalışıldı. Fakat kampanyalar başlayıp vaziyet ölçülmeye başlanınca önce denge problemleri, sonra huzursuzluk başladı. Zayıflık, çaresizlik, güç ve konsantrasyon kaybı ilk önce "içeride" fark edildiği için çatlak da içeriden başladı.

AKP'nin MHP'den yaptığı transfer Tuğrul Türkeş, bir televizyon kanalında "Cumhur İttifakı seçimden sonra devam etmez" dedi. Türkeş'in bu sözlerine çok sert karşılık veren Bahçeli'nin "bizi dışlamaya kim senin gücü yetmez" demesi, bu açıklamayı kişisel bir değerlendirme olarak görmediği anlamına geliyordu. Bahçeli'nin şüphe refleksleri Türkeş'in "birileri-

nin sözcülüğünü" yaptığını düşünmeye çok uygun. Açıkçası, Bahçeli kadar şüpheli olunmasa bile seçime iki hafta kala AKP milletvekili adayı eski bir MHP'linin bu açıklamaları kendiliğinden yaptığını düşünmek de kolay değil.

Zaten olayın arka planında da ve alanda çok sert bir gerilim olgunlaşıyor. MHP'nin resmi kampanyasını "Cumhur İttifakı Millet Akli" diyerek tamamen ittifak eksenine taşımaya rağmen, AKP resmi olarak kampanyada Cumhur İttifakı'ndan hiç bahsetmiyor. Alanda ise, AKP adaylarının çok daha ileri giderek MHP aleyhine çalıştığı yolunda bilgiler yoğunlaşıyor. Benzer iddialar AKP tarafından da geliyor. Özellikle iki partinin de yüksek oy tabanlarına sahip oldukları merkezlerde milletvekili dağılımı üzerine kurulan oyun hayli sertleşmiş gibi. Grup kuramayacak sayıda milletvekili çıkarma riskiyle yüz yüze gelen MHP'de sıkıntı büyüyor. Zaten çok fazla şey verilmiş MHP'ye "hak ettiğinden fazla vekil kaptırmak" da AKP teşkilatlarının hiç istemediği bir gelişme.

Türkeş ve Bahçeli üzerinden dile gelen çıkışlar, zaten kulislere konuşulmaya başlayan bu derin enfeksiyonun patlamasına yol açtı. Tuğrul Türkeş geri adım atmadı, hatta Bahçeli'ye "kendi adamlarına bak" anlamına gelecek bir karşılık verdi. Erdoğan, kabine de MHP'lilere yer verilebileceğini ve ittifakla ilgili sadece liderlerin söylediklerinin dikkate alınması gerektiğini söyledi ama hadise yine tam yatışmadı. Bahçeli'nin bir lider olarak tartışmayı daha da ilerletecek şeyler söylemeye hazırlandığı, hatta aslında söyleyip geri aldığı bilgisinin dolaşıma girmesinin ardından Erdoğan, Trabzon konuşmasında altını çizerek Cumhur İttifakı'na ve MHP'ye selam gönderdi, MHP'lilerin kabineye alınmasına dönük pazarlıklar da canlandırıldı.

Bir kısmı açık atışmalar şeklinde, bir kısmı kapalı kapılar ardındaki yoklamalarla süren bir haftalık ittifak çatlağı hikâyesinin özeti şöyle yapılabilir: İktidar ittifakı sadece oy desteği açısından değil, iç dengesi açısından da güç kaybediyor. Kaybetmeyle ilgili endişeler alternatif arayışlarını hızlandırıyor ve koalisyon dengelerini etkiliyor. Erdoğan dahil bütün aktörlerin, iktidar gücüyle birlikte koalisyon içindeki pozisyonları da yeniden tartışmaya açılıyor. Bahçeli'nin, "Biz her şeye rağmen ayrılmayız. Yeni sistemin paydaşı ve güvencesiyiz" sözleri, bir platonik takıttan çok, karşılıklı mecburiyetlerin hatırlatılması. Erdoğan'ın verdiği tepki de, arayışlara onay vermiş olsa bile şimdilik hamleyi üstlenmeye niyetli olmadığını gösteriyor. Tablo kazanılacakları paylaşmanın kavgasından çok, kaybetmenin bölüşülmesiyle ilgili gibi duruyor.

Umudun kışkırttığı endişe

16 yıllık AKP iktidarının Erdoğan'ın istediği "kindar nesil" yetiştirme konusundaki başarısı tartışılabilir ama zaten yetişmiş olan tatminsiz kindarları, rövanşist saldırganlığı, bu dönem boyunca artan oranda ve hâlâ başarıyla aktive edebildiği ortada. Miting kalabalıklarındaki en hareketli gruplar, sosyal medyada en aktif çehreler ve seçim kampanyasına en imanlı katkılar hep bu kesimden.

KEMAL CAN

Tam 72 hafta, yaklaşık 500 gün önce, Gazete Duvar'da ilk yazımı yazdığım da tarih 2 Şubat 2017. Referandum iki buçuk ay süre kala çıkan yazının başlığı: "Seçmeni sorumluluk almaya kim ikna edecek?" Şimdi seçime üç gün kaldı ve aynı soru yine yürürlükte. Söz konusu yazıdan: "Bu referandumda en önemli siyasi aktör partiler değil, bizzat seçmen (...) Siyasi sorumluluk ve basiret sadece partilere ve yöneticilerine ait kavramlar değil. Siyaset literatürü ve yaşanan tarih, kalabalıkların büyük hatalara, hatta suçlara onay verdiği örneklerle dolu". Ve şimdi 24 Haziran öncesi, en sürprizli, en bilinmedik, en belirleyici ve aslında sonuçtan sorumlu olacak aktör yine seçmen. Dip dalgayla mı, birilerine ders verme derdiyle mi, umutla mı, korkuyla mı karar verecek beraberce göreceğiz.

"7 Haziran – 1 Kasım arasında işletilen şiddetle rehin alma politikası, 15 Temmuz ve dış – iç düşman söy-

lemi desteği biraz tırmandırmış olsa da, seçmen hâlâ evet sorumluluğunu almak istemiyor". Referandum öncesinde yazılmış bu cümle, 1 Kasım seçimlerine göre evet oylarında yaklaşık yüzde 10 oy kaybıyla doğrulandı. İktidar seçmeninin önemli bir kısmı, otoriter tek adam rejimiyle ilgili kurumsal düzenlemelerin sorumluluğunu almadı, almak istemedi. Şimdi de, açıklanan anketler ve yurt dışı oylarındaki katılım oranları, seçmenin oy verme sorumluluğu ve seçimden beklenti açısından bir hayli hareketli olduğunu gösteriyor. Sokaklar canlanmasa bile merak duygusu fazlaca tahrik olmuş durumda. Ancak oy verme sorumluluğunun, yaratılan sonuçla bağını öğrenmek için biraz daha bekleyeceğiz.

Tehdit algısı büyüdüğünde, kamplaşma arttığında siyaset geriye çekiliyor ve siyasi aktörlerin "vekalet çatışması" sahneyi dolduruyor. Muharrem İnce ve

Tayyip Erdoğan arasında meydanlardaki video destekli atışmalar da, seçimin son düzlüğünü “eğlenceli” bir gösteriye dönüştürdü. İki tarafta da sözcülerinin performansı ve karşı tarafa attığı gollerle yoğun bir tatmin yaşıyor. Özellikle uzunca bir süredir psikolojik üstünlüğün oldukça uzağında kalmış muhalefet seçmeninde bu tatmin çok daha fazla. İktidar seçmeninde ise mensubiyet ve çıkar ortaklığının gerektirdiği görevi bir kez daha yerine getirme ve Erdoğan’ı iktidarda tutma nöbeti asıl motivasyonu oluşturuyor. Bu fark, miting kalabalıklarına sayısal olarak olmasa da coşku açısından yansıyor.

ORTAK HİSSİYAT GÜVENSİZLİK

AKP mitinglerindeki -fotoğraflarla kanıtlanan- yoklama vermeye gelmişlerin fazlalığı muhalefet seçmeninde moral bozukluğuna yol açsa da, bütün iktidar imkanları ve adam adama markajla kontrol altında tutulmaya çalışılan seçmene iktidarın güveni tam değil. Hakkı Özdal’ın alanlara yansıyan atmosfer açısından güzel izlenim yazısına bakmanızı öneririm.

Alanlara yansıyan ruhsuzluğun beslediği endişelerin iktidar sözcülerince bile artık saklanamaz hale geldiği anlaşılıyor. Kapalı toplantılarda bizzat Erdoğan tarafından ayar verilen ve sürekli ekstra çabaya çağrılan teşkilatlarda yukarıdan aşağıya doğru yayılan yüksek bir teyakkuz göze çarpıyor. Ancak verilen alarm, tehlikeyi yok etmeye yetmiyor.

Güvensizlik meselesi bu seçimin neredeyse her noktasına yayılmış durumda. En başta hâlâ muhalefetin sandıkların güvenliği ile kaygıları var. Ama ikinci sıraya kesinlikle iktidarın destekçilerinin gelecek korkuları yerleşiyor. Başta Erdoğan olmak üzere iktidar sözcüleri de bu konudaki endişe seviyesinin asla düşmemesi için ellerinden geleni yapıyor, tarihin derinliklerinden hatta bazen olguları da karıştırarak mağduriyet hikâyeleri uydurmaya çalışıyorlar. “Biz gidersek haliniz nice olur” teması, iktidar için kendi seçmeninin konsolidasyonu açısından hayati. Bu endişeler konusunda pasif kabul halinin, zoraki bir rızanın ve kerhen desteğin yavaş yavaş ama düzenli olarak büyüdüğüne dair fazlaca emare mevcut. Ama asıl aktif endişeler, yani AKP iktidarının destek çemberinde yer alarak kendi yaptıklarının farkında olanların korkuları daha fazla şey anlatıyor.

16 yıllık AKP iktidarının Erdoğan’ın istediği “kindar nesil” yetiştirme konusundaki başarısı tartışılabilir ama zaten yetişmiş olan tatminsiz kindarları, rövanşist saldırganlığı, bu dönem boyunca artan oranda ve hâlâ başarıyla aktive edebildiği ortada. Miting kalabalıklarındaki en hareketli gruplar, sosyal medyada en aktif çehreler ve seçim kampanyasına en imanlı kat-

kılar hep bu kesimden. Bu çembere dahil olan daha küçük bir grup ise özeleştirir, nedamet kılığında küçük mırıldanmalarla kendini gösteriyor. Suç ortaklığı da biraz böyle bir şeydir. Ya sonuna kadar ve bütün vicdani sınırlarınızı kaldıran dozda saldırganlığa mecbur ya da itirafçı olursunuz. Güvensizliğin bu cephesine nasıl yaklaşılması gerektiği meselesi de muhalefet tarafında epey tartışmalı. Onları ürkütme mi, korkularını giderme mi daha doğru sonuç verir sorusu farklı cevaplar alıyor.

NE OLACAK BU AKP’LİLER?

AKP “bırakamayacağı kadar çok iktidar” elde eder ve bunu korumak için sert bir direnç gösterirken, taraftarlarının önemli bir kısmını da -en azından duygusal olarak - bu çizgiye yakın tutuyor. Bu duygudaşlığın zayıflaması bir değişimi mümkün kılabilir ama endişe bakiyesinin siyasi baskısı o kadar kolay dağılmayacak. CHP’nin Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce “devri sabık yaratmayacağız” diyerek endişeleri giderme tarafında konumlandı. Fakat, AKP’li olmayıp destekçi olan çevreler için alkış tutan komutanların apoletlerini sökmeye kadar varan hesap sorma sözlerinden de geri durmadı. Akşener de kendisine ciddi engeller çıkartan mülki amirler ve polis müdürlerine dönük olarak parmağını salladı. AKP iktidarını destekleyen kalabalıkların başka türlü bir Türkiye umudundan duyduğu endişeler meselesi seçimin sonrasındaki bir sorun olmaktan önce seçimin sonucunu da belirleyecek dinamiklerden biri olacak.

11 Nisan’da gazeteduvar’da “AKP’liler ne olacak?” başlığıyla yayınlanan yazıdan:

“Muhalefetin 2019 veya sonrasında bir iktidar değişikliği için mevcut iktidarı ayakta tutan toplumsal dinamiklere ve tabana ilişkin bir perspektifi olması gerekiyor. Bu perspektif, bu kesimlerin kimlik iddialarıyla kurulacak ilişkiden çok, oluşturulacak yeni siyaset zemininde nasıl yer alacaklarıyla ilgili olmalı. Bu tabana oy çalınacak havuz olarak bakmak yerine, siyasetle ilişkisi değiştirilebilir potansiyel olarak yaklaşmak bir başlangıç olabilir. En iddialı sonuçlarda bile mevcut iktidarı destekleyenlerin yüzde 40’ların altına düşmeyeceği düşünülüyorsa, bir karşı “yok sayma” hamlesi çok gerçekçi görünmüyor”. Yani başlangıçtaki soruya dönersek, 24 Haziran hem iktidar hem de muhalefet seçmenini sorumluluk almaya zorluyor. Dolayısıyla, seçimin sürprizli sonucunu da kararsızlar değil, verilen kararlarla ilgili alınan sorumluluklar belirleyecek. Birilerinin umudunun diğerlerinin endişesi olması, sonuca ortak olma sorumluluğunu almakla değişebilir.

Seçim notları

24 Haziran'ın görünen tablosu, tek adam rejimini kurmayı başaran Erdoğan'ın artık tek başına iktidar olmadığı. Yıllardır peşinde koştuğu, bu uğurda partisini bile feda ettiği başkanlığı yakalamış olan Erdoğan'da bir "başarı" havası görülmemesi, ağır bir memnuniyetsizlik alameti sayılabilir... Eğilimlerden çok beklentileri ölçmüş olan anketler ve sokak havasının yanıltıcı iyimserliği karşılık bulmadı. Bir yıl önce hiç şaşırtıcı olmayacak hatta kısmi başarı kabul edilebilecek bir sonuç (Tek oy kaybı yaşayan partinin AKP olması) büyük bir yenilgi olarak yaşandı...

KEMAL CAN

1- 24 Haziran şaşırtıcı aynılıklar içeren, beklene- nin epey uzağında ama bilinene çok yakın sürpriz bir sonuç üretti. Bir cümlede içinde bu kadar çelişik ifadenin yer almasını sağlayan yapısal bir anormallik bu. Bu sonuçların "olabilir mi böyle bir şey" kalıbına uyan çok yönü var. Bunların ancak bir kısmı gördüklerimizle, görmemize izin veri-

lenlerle yorumlanabilir. Bir kısmı için ise, "başka türlü" bilgilere ihtiyaç var. Eşitsizlik konusunda da göremediklerimizden önce apaçık gördüklerimiz var. Sonuçların ürettiği gelecek üzerine düşünür- ken hangi kısmına bakılması gerektiğini yine de iyi düşünmek gerek.

2- Siyaset analizlerinde, komplo iddia ve olasılıklarını hesaba katmak, etkilerini küçümsemek elbette önemli. Güç odaklarının, kontrolsüz iktidar imkanlarının belirli siyasal sonuçlar için özel ve örtülü faaliyetleri olacağını düşünmemek için bir neden yok. Bunları açığa çıkartma konusundaki çabalar da saygı duyulması gereken şeyler. Fakat, olup biteni sadece bunlarla açıklamak, anlamaya zorlamak bazen hiç bitmeyen şaşkınlıkların da kaynağı haline gelebiliyor. Ayrıca her şeyi belirleyen komplo iddiası, olumlu saydıklarınızı da kendi parçası haline getirir. “Her şeyi belirlemişler bir biz dışındaydık” kolay anlatılamaz.

3- 24 Haziran’da bilemediğimiz, sadece sezebildiğimiz bazı tuhafliklar olduğuna kuşku yok, bunlar açığa çıktıkça tartışmaya devam edeceğiz ama üzerine konuşulabilecek ve bütünü daha çok belirleyen görünür gelişmeler de az değil. Dolayısıyla konuşmaya, tam kanıtlanamayan, mekanizması açık biçimde ortaya konulamayan ihtimaller ve şüpheler üzerinden başlamak yerine, ortada olan ve üzerine düşünülme hak eden gerçek tablolarla ilişkiyi fazla kopartmadan devam etmek daha yararlı olabilir. Bir seçim klasiği olan “seçmen mesajı” hakkında konuşulabilir.

4- Önce mesajına bakacağımız seçmenin 24 Haziran motivasyonuna dair söylenecekler var. Seçimden önceki son Gazete Duvar yazısında “24 Haziran hem iktidar hem de muhalefet seçmenini sorumluluk almaya zorluyor. Dolayısıyla, seçimin sürprizli sonucunu da kararsızlar değil, verilen kararlarla ilgili alınan sorumluluklar belirleyecek” yazmıştım. Galiba her iki seçmen grubu da, seçime katılım oranlarından anlaşılacağı üzere, bu sorumluluktan kaçmadı. İktidar seçmeni de, referandumdan farklı olarak, “ne yaptığının farkında olarak” davrandı.

5- Senelerdir olduğu gibi, 24 Haziran seçiminde de iktidarı destekleyen seçmen çok açık biçimde ne yaptığını, neyi desteklediğini veya neyin karşısında olmayı önemseydiğini gösterdi. 1 Kasım 2015 seçimi için söylenebilecek olağanüstülük ve zorlama, 16 Nisan için söylenebilecek kafa karışıklığı bahaneleri, bu sonuçlar için ileri sürülemez. İktidar seçmenin büyük bir bölümü için, mecbur veya kurban destekçi tanımı yapmak da artık çok gerçekçi değil. Yetiştirilecek değil, zaten yetişmiş

olan kindar nesil rövanşist tatminini henüz tamamlamamış gibi.

6- Türkiye seçmenin kahir ekseriyeti için, kimin iktidarda olduğu, nasıl bir iktidar performansı ortaya koyduğundan daha önemli. Hatta, muhalefet rüzgarının ürettiği T A M A M ihtimali ve “gidiyorlar” havası, iktidar seçmeni için de savunma refleksini ateşlemiş görünüyor. “Değişim” ihtimali sadece muhalefet seçmenini değil, iktidar seçmenini de etkilemiş. AKP mitinglerine yoklama vermeye gider gibi katılan heyecansız taban, aynı görevi sandıkta da yerine getirmekten geri durmamış. Seçimi evlerinde geçiren MHP’liler de, sadece oy vermek için ve kutlama yapmak için çıkmış anlaşılan.

7- 24 Haziran itibariyle sonucu belirleyen seçmen çoğunluğu ve sonuç üzerinde etkili olabilen güç merkezleri, değişime değil, mevcudun nasıl devam edeceğine karar verdi. Bir taraftan bakınca aktörlerin ve genel blokların aynı kaldığı ama kombinasyonun iç dengesi açısından bakıldığında da tablonun dikkat çekici bir farklılığa, en azından yeniden düzenlemeye açık hale geldiği düşünülebilir. Özellikle iktidarı destekleyen seçmen bloğunun kimlik öncelikli bir tercih yaptığı ve iktidarın ağırlık merkezinin nerede olacağı konusunda da bir eğilim işaret ettiği görülüyor.

8- Seçim öncesinde anketlerdeki yaygın yanılgının, alanda çalışan parti temsilcilerinin ve bağımsız gözlemcilerin edindiği isabetsiz izlenimlerin nedeni, yaptığının farkında olan iktidar seçmenin aldığı sorumluluğu açıkça üstlenmek konusunda o kadar hevesli olmaması. Yapmakta olunan, yapılması gerektiği düşünülenler her zaman gururla taşınacak veya açıklanacak şeyler olmayabilir. 1980 Anayasası’na büyük bir çoğunlukla onay verenlerin hâlâ kayıp olması gibi. Bugün o yaş grubunda yapılacak bir ankette evet veren oranı gerçekleşenin tam tersi çıkacaktır.

9- 24 Haziran seçim sonuçları, iktidar oyları açısından geçmiş seçimlerle kıyaslandığında en çok 7 Haziran 2015’e benziyor. AKP’nin 7 Haziran’daki yüzde 40’ı şimdi 41,5 olarak gerçekleşti. Cumhuriyet İttifakı’nın toplam oyu da 7 Haziran’da yüzde 56 idi, şimdi yüzde 54. MHP oylarındaki ilginç değişim bir kenara bırakılırsa, özellikle AKP’nin

2011 itibariyle başladığı erimenin devam ettiği, çok partili bir mecliste tek başına iktidar olacak desteğin altında yoluna devam edeceği görülüyor. 7 Haziran'daki AKP-MHP koalisyonu da bir kez daha işaret edildi.

10- Peki MHP 7 Haziran 2015 tarihinde bu koalisyonu neden kabul etmedi? Belki bu sorunun cevabını geçen sürede, Bahçeli'nin adım adım yürüttüğü politika ile aldığı sonuçlarda görmek mümkündür. Neredeyse hiç siyasi risk üstlenmeden, partisindeki muhalefetten kurtulup, iktidar bloğundaki "devlet" temsilciliğini de tescil ettiren Bahçeli, bütün bunların üzerine oylarını da 1 Kasım seviyesinde korumayı başardı. Bu cümleyi Bahçeli'nin etkin siyasi aklıyla ya da MHP'ye yüklenmiş (ve sağlanmış) rolle açıklamak durumu pek değiştirmiyor.

11- 24 Haziran'ın görünen tablosu, tek adam rejimini kurmayı başaran Erdoğan'ın artık tek başına iktidar olmadığı. Yıllardır peşinde koştuğu, bu uğurda partisini bile feda ettiği başkanlığı yakalamış olan Erdoğan'da bir "başarı" havası görülmemesi, ağır bir memnuniyetsizlik alameti sayılabilir.

Erdoğan, münafık krizini hafif atlatmakla birlikte, MHP'ye olan başkanlık borcunun ve başta güvenlik bürokrasisi olmak üzere bu tablodaki "devlet" katkısının anlamını gayet iyi biliyor. "Denge, denetleme görevinin" kime karşı olduğu da çok açık.

12- Seçimin yarattığı zoraki koalisyon resminin yanıltıcı olabileceğine dair değerlendirmeler, AKP'nin mecliste İYİ Parti'den HDP'ye kadar uzanan geniş bir "oynak koalisyonlar" zemini sağladığına dikkat çekiyor. Sayısal olarak böyle bir imkan olmakla birlikte, bunun çok tehlikeli bir macera olacağını en iyi bilen kişi ise Erdoğan. Cumhurbaşkanı iktidarını güvenceye almak için attığı her adımla tek adam yalnızlığının iyice derinlerine ilerledi, itildi veya çekildi. Dolayısıyla artık ittifak veya ortaklık kararlarında ikna eden taraf da, taşıyıcı da kendisi değil.

13- MHP'nin aldığı yüzde 11 oy oranının 1 Kasım 2015 seçimleriyle aynı olması, seçim sonuçlarında MHP oylarının aynı kaldığı ve oy değişimi tartışmalarının dışında tutulması gerektiği yanılsamasına yol açıyor. Oysa, MHP'nin rakamsal olarak aynı seviyeyi tutturması, doğal veya yapay olarak

oy kaymalarından azade olduğu anlamına gelmiyor. Bölgesel olarak bakıldığında MHP oylarında da önemli bir hareketlilik olduğu anlaşılıyor. Bunu alandaki gözlemler de açıkça gösteriyor. Yani oyları sayısal olarak eşit görünse de, o oylar aynı oylar değil.

14- MHP açısından tartışma yaratan bir başka başlık ise İYİ Parti'nin kopmasına ve AKP ile bu kadar yakın bir temasa rağmen nasıl oylarını koruduğu. MHP bunu defalarca yaparak gösterdi. 90'larda travmatik Muhsin Yazıcıoğlu ayrılığında sonra oy patlaması yaptı. 70'lerde AP, 90'larda DYP ve DSP ile bugün de AKP ile yakın durarak büyüdü. Milliyetçilik yaparak MHP'den oy almak veya ona doğru oy kayışını durdurmak mümkün olmadığı gibi, milliyetçilik simidine sarılmak sadece marka sahibi MHP'ye oy taşımaya yarıyor. Bunu kanıtlamak için kaç kere daha göstermesi gerek acaba.

15- İYİ Parti'nin ortaya çıkışına rağmen MHP'nin oylarını korumasının şaşırtıcılığı yanında, iki parti oylarının toplamının büyüklüğü de dikkat çekiyor. Birincisi, İYİ Parti MHP'nin geleneksel oylarından değil büyük ölçüde "taşma alanlarından", genişleme potansiyelinden oy aldı. İkincisi, MHP ve İYİ Parti oylarının toplamını bir ortak profil olarak değerlendirmek çok isabetli olmaz. Tıpkı Muharrem İnce'nin aldığı bütün oylar CHP'nin yeni oyu olarak değerlendirilemeyeceği gibi. Aynı hassasiyetlerle ilişki benzer profil anlamına gelmez, hele joker bir kimlik olan milliyetçilikte hiç gelmez.

16- 24 Haziran seçimlerinin çok belirgin sonuçlarından biri de, blok oylarındaki değişimde aktörlerin rolü sorusuna verdiği cevap. Akşener'in beklendiği kadar, Karamollaoğlu'nun neredeyse hiç iktidar seçmeni kopartmaması önemli bir not olarak karşımıza çıkıyor. İktidar seçmenini oluşturan milliyetçi – muhafazakâr seçmenin tanıdık aktörlere özel bir ilgi gösterebileceğine ilişkin beklenti ne liderler bazında ne de lokal örneklerde karşılık bulmadı. Doğru adaylar bulunmadığı için değil, seçmen böyle bir ikna yöntemine kapalı olduğu için böyle oldu.

17- Pozitif kampanya, somut projeler ve yakın vaatlerin seçmenin dikkatini çekeceği yolundaki öngörüler de seçim sonuçlarıyla pek doğrulanmış gibi görünmüyor. Seçimin son düzlüğünü İnce

– Erdoğan polemikleri belirlemiş olsa da, vaatler bakımından hayli zengin bir kampanya dönemi geçirildi ama seçmenin sorunlar ve çözümlerle fazla ilgili olmadığı anlaşılıyor. Çünkü, kısıtlı kampanya süreci oy verme süreçlerini etkileyecek yeni bir siyasal karar süreci yaratmaya yetmedi. Aktörlere yoğunlaşma, sorunları konuşma imkânını baskıladı.

18- Seçim sürecinde çok hızlı biçimde toparlanan hatta psikolojik üstünlüğü ele geçirerek büyük bir özgüven biriktiren muhalefet, seçim sonuçlarıyla büyük bir travma yaşadı. Haklı olarak çözüm beklentisi yüksek olan muhalefet kısa menzil tuzağına çekildiği için sonucu göğüslemesi kolay olmadı. Eğilimlerden çok beklentileri ölçmüş olan anketler ve sokak havasının yanıltıcı iyimserliği karşılık bulmadı. Bir yıl önce hiç şaşırtıcı olmayacak hatta kısmi başarı kabul edilebilecek bir sonuç (Tek oy kaybı yaşayan partinin AKP olması) büyük bir yenilgi olarak yaşandı.

19- Seçim sürecinin muhalefet açısından asıl umut veren tarafı, birlikte, yan yana durabilme ve iktidarın istediği ölçüde kutuplaştırma kısırtıcılarıyla sonuç alamıyor olmasıydı. Ancak ileriye dönük umutların asıl gerekçesi olacak bu hava, seçim sonrasında pek korunamıyor gibi. "Bize gelmiş bir destek oyu yok", "Milliyetçiliğin gücünü tam anlayamadık" gibi açıklamalar, sayısal verilerin çok üstündeki ortak enerjiyi boşa çıkartacak tuhaflıklar. Oysa defalarca görüldüğü gibi, sonuç almış olsa da olmasa da, ortak itiraz ve direnç alanları yaratamayan bir muhalefet için gelecek daha zor.

20- Seçim öncesinde umutlu olmak için ne kadar gerekçe veya ne kadar kötümser veri varsa hepsi yerinde duruyor. Seçim yeni rejim inşası için köprü geçişi olarak sunulmuş olsa da, alınan sonuçtan çıkan güç koalisyonu istikrarsızlık üretmeye devam edecek. İktidar açısından kazanılan ve kaybedilen şey daha önce de olduğu gibi -neredeyse aynı destek seviyesinde- bir seçim ve kolay yönetebilme yeteneği. İktidar -büyük bir zafer havası veremese de- seçimi kazanmış olabilir ama muhalefet, kaybedip kaybetmediğine YSK'nın yapacağı açıklamayla değil, kendisi karar vermeli.

Seçim notları 2: ‘Büyük hezimet’ 7 Haziran’a benziyor mu?

Seçimden önce çok sık duyulan sorulardan biri, 24 Haziran’ın 7 Haziran’a mı, 1 Kasım’a mı benzeyeceğiydi. Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk turda geçilip, iktidar koalisyonu da mecliste çoğunluğu sağladığı için büyük bir hezimet olarak değerlendirilen 24 Haziran sonuçları, 7 Haziran’la büyük bir benzerlik taşıyor. Hem oy oranları açısından hem de ortaya çıkarttığı siyasi sonuçlar açısından.

KEMAL CAN

1- 24 Haziran sonuçlarının artçı dalgaları devam ediyor; tartışmalar da, gariptenen suskunluklar da bir süre yatışmayacak gibi. Biraz bu seçimlerin özelliğinden, biraz oluşan şokun etkisiyle ve biraz da sonuçlara duyulan güvensizlikten “seçimden çıkan mesaj” kısmı pek konuşulamıyor. İktidar tarafında da, muhalefet tarafında da, tartışmalarda bundan sonra ne olacak kısmı öncelik kazanmış görünüyor. Bu açıdan bakıldığında, bir süredir yürürlükte olan “müsabaka siyaseti” ve sistem değişikliği ile iyice yerleşikleştirilmek istenen siyasetleştirme hamlesi önemli bir zafer kazanmış, belirleyiciliğini yeniden kabul ettirmiş durumda.

2- 16 Nisan referandumunda HAYIR diyen, 24 Haziran’da da çoğulcu bir parlamenter sistem restorasyonu için oy kullanmayı isteyen demokrasi güçleri, sivil toplum, son düzlükte yarışmacı siyasete teslim olan ana muhalefet adayı yenildiği için yenilmiş sayıldı. Demokrasi mücadelesini Muharrem İnce’nin seçtirilebilmesine indirgemek; yenilgiyi de, zaferi de buradan tarif etmeye kalkmak, yıllardır tüm baskılara rağmen kurumsallaştırmaya çalışılan otoriter rejime çeşitli yollarla direnç gösterenlere haksızlık. Çünkü, iktidar defalarca yaptığı gibi bir kez daha seçimi kazandı belki ama direnç seviyesi de aslında pek de düşmedi.

3- Seçimden önce çok sık duyulan sorulardan biri, 24 Haziran’ın 7 Haziran’a mı, 1 Kasım’a mı benzeceğiydi. Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk turda geçilip, iktidar koalisyonu da mecliste çoğunluğu sağladığı için büyük bir hezimet olarak değerlendirilen 24 Haziran sonuçları, 7 Haziran’la büyük bir benzerlik taşıyor. Hem oy oranları açısından hem de ortaya çıkarttığı siyasi sonuçlar açısından. Hatta iktidar bloku yüzde iki civarında bir toplam gerileme yaşamış durumda. Koalisyon tablosu, muhalefetin dağılması ve yeni gerilimleri tetikleme açısından da süreç çok benzer şekilde ilerliyor.

4- Seçimde ortaya çıkan sayısal verilerin güvenilirliği daha uzun bir süre tartışılacak. Görünen o ki, gerek referandumda, gerekse 24 Haziran’da seçimin nihai sonucunu (yani referandumun kabulü veya cumhurbaşkanlığının ilk turda bitmesi gibi) etkileyecek ölçüde bir müdahale yapılmış olması yüksek bir olasılık. Çünkü söz konusu sonuçlar, yüzde 1 seviyesindeki oy hareketleriyle sağlanabilecek kadar birbirine yakın. Bu müdahale, sadece sandıklar açıldıktan sonra değil, kapalı toplantılara

da konu olduğu üzere “daha seçim başlamadan işi bitirmek” şeklinde de olmuş olabilir.

5- Son seçimde, önceden yaratılmış duyarlılık ve teminat havasıyla hiç uyuşmayan bir performans gösterildi, kriz çok kötü yönetildi ve demokrasi mücadelesinin uzun dönemli motivasyonu kalıcı hasarlar aldı. Ancak, geçen yıl da yürürlükte olan yüksek sinizmin hızla geri gelmesinde bir abartı dozu olduğunu da görmek gerek. Herhangi bir alternatif mücadele perspektifi önermeden “her şey boş” iddiasına defalarca tur attırmanın kimseye bir faydası yok. Ayrıca bu konuda seçim öncesinden bile fazlaşan çok yoğun bir Ak troll faaliyeti gözlemlendiğini de belirtmek gerek.

6- Daha önceki seçimlerde olduğu gibi 24 Haziran için de şaibe iddiaları elbette tartışılacak, kayda girecek ama daha orta vadeli bir perspektifle bu sayısal veriler yine kullanılacak. Nasıl tertemiz bir seçim olmadığı gayet iyi bilinmesine rağmen 1 Kasım 2015 rakamları baz alınarak yorumlar yapılıyorsa, yavaş yavaş ortaya konulmaya başlanan bazı seçim sonrası çalışmaları da, 24 Haziran verilerinin kullanılabilir kısımlarını okumaya çalışıyor. Özellikle partiler arasındaki oy kaymalarıyla ilgili çalışmaların önemli ipuçları verdiği, henüz yeterli doygunluğa gelmemiş olan potansiyelin kaybolmadığı görülüyor.

7- Özellikle cumhurbaşkanlığı seçimi ile milletvekilliği seçiminde partilerin aldıkları oylar arasında ciddi farklar oluşması dikkate değer bir veri seti oluşturuyor. Örneğin genç seçmen ilgisizliği veya genç seçmenin daha yüksek vasıflı aktörler aradığı iddiası da, ilk verilerle pek doğrulanmıyor. Sandık verileri üzerinden yapılacak artçı çalışmaların sadece şaibe iddiaları ve şaibe mekanizmaları açısından değil, doğru veri elde etmek için de çok daha önemli hale geldiği ortada. Bu yüzden mümkün olduğu kadar çok verinin çapraz karşılaştırmalarla işlenmesiyle önemli sonuçlara varılması mümkün. Umarım, sonuçlara inançsızlık, bu çalışmalar için caydırıcı bir etki yaratmaz.

8- Seçimin sayısal sonuçları yanında hemen uygulamaya giren ve gündemde etkisini gösteren siyasal neticelerini de yaşıyoruz. Örneğin yayınlanan ilk KHK ile bakanlık yetkilerinin cumhurbaşkanlığına alınması meselesi şaşırtıcı biçimde, “işte yeni düzenin ilk icraatı” şeklinde yorumlandı. Oysa

bu mesele 16 Nisan 2017 referandumunu ile kabul edilen anayasa değişikliğinin sonucu. Bu gelişmeye dayanarak meclisteki çoğunluğun bir önemi kalmadığı iddiası da tuhaf. Çünkü bahse konu çabanın, bakanlık yetkilerini almak için değil yasama açısından bir fren imkanı yaratmaya dönük anlamı kadar, başta bürokrasi olmak üzere bütün güç merkezlerinin pozisyon belirlemedeki referansı olmasıyla yakın ilişkisi vardı.

9- AKP'nin meclis çoğunluğunu kaybetmiş ve yasama açısından koalisyonlara muhtaç hale gelmesinin, bakanlık yetkilerinin Beştepe'de toplanmasından daha farklı bir siyasi sonucu var. Bunun neden önemli olduğunu, AKP ve Erdoğan'daki memnuniyetsizlikten de okumak mümkün. 24 Haziran'dan önce böyle bir olasılığın yeniden seçime neden olacağı konusundaki çıkışların da sahici olduğu çok açık. Sistemin yeterliliğinden ve sürdürülebilirliğinden çok acil ihtiyaçlara göre uydurulmuş bir hükümet rejimi olan bu garabetin, bir türlü uyum yasalarının çıkartılamamasından

da anlaşıldığı üzere, uygulama sıkıntılarını önümüzdeki günlerde başka alanlarda da göreceğiz.

10- İktidar tarafından kazanılmış olan seçimin, daha önceki seçimlerde görüldüğü gibi rahatlamış ve rahatlatmayı deneyen bir balkon konuşmasıyla neticelenmeyip, gerilimleri tetiklemesi de dikkatle izlenmesi gereken bir durum. Seçimden önce çok sık dile getirilen, "seçimi kazanmak için her türlü gerilim devreye sokulabilir" önermesi, seçim kazanıldıktan sonra işleme konuldu. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu eliyle yürütülen ve sükutla tasdik edilen uygulamalar yıllardır izlenen fütursuz pratiğin yeni bir aşamasında olduğumuzu gösteriyor. Af ve idamı aynı anda, aynı hevesle tartışabilen bir anormalliğin ortasında; gazetecileri hedef göstermenin gazete ilanlarıyla yapıldığı; güvenlik bakanlarının tehdit işlerinde sorumluluk aldığı, Murat Boz ve Demet Akalın'ın gündem belirlediği bir siyasi vasat, istikrar tablosu gibi durmuyor.

11- İktidarın devamı, Erdoğan'ın başkanlığı için

oy vererek evine dönen AKP ve MHP seçmenini de daha doğrudan etkilemeye başlayan ekonomik tablo, negatif etkiler yaratmaya devam ediyor. Enflasyon ve faiz rekor seviyelere tırmanırken, seçim dolayısıyla ertelenmiş bütün zamlar, alkol zammında görüldüğü gibi “ceza” öncelikli olarak uygulamaya konuluyor. Bu konjonktürel sıkışma genel seçim için olduğu gibi yerel seçim için de bir erken sandık olasılığını getirecek mi göreceğiz? Anayasa değişikliği ihtiyacına destek verecek muhalefet partilerinin olup olmadığını ve iktidar sözcülerinin 24 Haziran öncesinde de söyledikleri “gündemimizde değil” açıklamalarının ne kadar gerçeği yansıttığı belirsiz.

12- AKP iktidarının hem etkinlik hem rakiplerini zayıflatmak anlamında çok hızlı bir yükseliş göstermediğini biliyoruz. İktidarının ilk beş yılında düzenli bir oy yükselişi yakalarken, önemli bir iktidar mücadelesi sürecinden de geçti. 2007 – 2013 arasında yaşanan dönem ise, özellikle de cemaat işbirliği ile biçimlenen ve içinde 2007 cumhurbaşkanlığı krizi, 2010 referandumu gibi kritik eşiklerin yer aldığı yerleşikleşme süreci de, oy desteğini maksimize edip katılaştırabildiği (konsolide ettiği) bir evreydi. 2013’ten bugüne kadar devam eden iktidarı koruma dönemi ise hâlâ “yavaş ölüm”, “nisbi yenilgi” özelliklerini koruyarak devam ediyor. Dolayısıyla, hızlı gelmeyen, birdenbire gitmeyecek olmasında şaşırtıcı bir taraf yok.

13- Gezi, 7 Haziran, 16 Nisan ve 24 Haziran öncesinde yaşanan iyimserlik ataklarının ve muhalefet açısından oluşan kısa menzil tuzaklarının, tahammülsüzlük ve yüksek beklenti ile hafifletilebilecek nedenleri olduğu kadar, iktidarın güçten düşmesi ve istikrarsızlaşarak devam ettiği gerçeğini gösterdiğini de unutmamak gerek. AKP iktidarının yarattığı oy katılaşmasının ve sağ popülist politikanın toplumsal alandaki hegemonik etkisinin düşünülenden daha fazla olduğunun görülmesine rağmen, bu kaçakların ve hatta 24 Haziran öncesinde oluşan iyimser havanın bile tamamen bir yanılsama olmadığını düşünebiliriz. Hızı ve sonuç alma yeteneği konusundaki öngörüler için daha eleştirel olma gereği ortada ama aslında hiç umut olmadığını söyleyecek bir durum da yok.

14- Son günlerde ağırlıklı olarak CHP üzerinden yürüyen ve muhalefet aktörlerinin yetersizliği

sınırından başlayıp, “hiçbir şey olmaz” finaline doğru ilerleyen tartışmaların fazla yüzeyselleşmeye başladığı görülüyor. Yarışmacı siyaset tarzının uzantısı olarak, galibiyet alamayan takım yönetimini istifaya çağırmaktan daha derin bir öneri üretemeyen “seyirci psikolojisi” fazla baskın. Bir içerik tartışması açmaktan çok, “şampiyon yapacak başkan” aramakla, giderek iktidar seçmenine benzeyen kalabalık histerisi öne çıkıyor. Seçim öncesinde iktidar kışkırtmalarıyla dağılmayan muhalefet, seçimden sonra daha kolay manipüle edilebiliyor.

15- Muhalefet hareketlerine önderlik etmek, uzun ve zorlu otoriter deneyimlerin içinden uzun soluklu bir direnme pratiği üretmek, sürdürebilmek, bütün eşitsiz koşullara rağmen inandırıcı bir alternatif yaratıp kendini gösterebilmek, bütün bunları da son derece kısıtlı bir zamanda yapmak hiç kolay değil. Birikmiş yüksek beklentiyi ve hemen sonuç alma baskısını göğüslemek de çok zor. Mevcut aktörlerin bu zorlu görevi yerine getirme konusundaki başarısızlıklarını haklı olarak ağır biçimde eleştirenlerin daha küçük kriz alanlarında büyük yönetme becerileri gösterdiklerine veya başka mücadele pratikleri yaratabildiklerine de tanık olmuyoruz. Kazanamamış olmanın moral bozukluğu anlaşılabilir ama bunun kaybetmeyi vazgeçmeye dönüştürmemesi veya kazanmanın amacını değiştirmeye neden olmaması gerekir.

Yeni rejim neye benziyor?

Türkiye’de yaşamakta olunan şeyi yorumlarken ideolojik zeminli totaliterizm, Putinesk Asya otoriterliği, Baasçı rejimler gibi örnekler, rekabetçi otoriteryanizm, Bonapartizm veya “şirket devlet” modelleri kullanılabilir. Pek çok benzerlikler ve farklar işaret ediliyor. Ancak bunları tartışırken, Türkiye’nin hiç de boş sayılmayacak bir demokrasi deneyimi olduğunun, birçok özelliği ile kolay yönetilir butik bir ülke olmadığının hatırdan çıkartılmaması gerekir.

KEMAL GAN

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın yemin edip, kendini başkan ilan etmesinden ve kabinesini açıklamasından sonra, artık yeni bir durumun başladığı, bir şeylerin de bittiği konusunda genel bir kabul oluştu. Ama başlayanın ve bitenin ne olduğu, ne kadar etkili olacağı ve ne kadar süreceği konusunda farklı isimlendirmeler ve değerlendirmeler devam ediyor. Sadece izleyenlerin değil, yapanların da kafası hayli karışık gibi. Bu hafta, Gazete Duvar’da

yayınlanan iki yazı ilham verici bir tartışmanın girişi olabilecek tezler içeriyor. Kronolojik sırayı takip etmeyip, önce 10 Temmuz tarihli Ümit Akçay’ın “Kriz ve otoriterizmin yükselişi” yazısından bir alıntı: “Kısacası, büyük ekonomik krizler önemli ekonomik ve siyasal sonuçlar doğuruyorlar. Bu sonuçların yönü ise, genellikle, kriz anında toplumdaki güç dengesinin kimden yana olduğu tarafından belirleniyor. Bir başka ifa-

Erdoğan'ın ve AKP'nin iktidar serüveninde, toplumsal rıza üretimi açısından hayati öneme sahip ideolojik hassasiyetler, kimlik siyaseti ve kültürel aidiyet evreni gibi konular hep fazla görünür oldu. Zaten ihtiyaç duyulan fonksiyon da, bu aşırı görünürlüğü gerektiriyordu.

deyle, bir ekonomik krizin ekonomi politikalarında değişim yaratması için, yöneten sınıfların buna mecbur kalması gerekiyor.”

Sadece AKP'nin değil hakim sınıfların, ekonomik güç odaklarının, örgütlü çıkar çevrelerinin ve dünya ekonomik sisteminin de içinden geçtikleri krizi yapısal dönüşümlerle aşmayı deneyecek yeni bir modeli yok. Tıkanmış, çökmüş birikim modelini tazeleyecek bir önerileri de. Erdoğan'ın seçim kampanyası da, ortaya çıkarttığı kabine de bunun kanıtı. Aslında AKP ve Erdoğan iktidarının bir süredir yaptığı krizi erteleme, idare etme, oluşacak tepkiler için başka kanallar açma, oluşturma çabası global trendin uyumlu bir parçası. Bu noktada İlhan Uzgel'in 9 Temmuz tarihli yazısı konuyu bir iç mesele olmaktan çıkartacak bir perspektif sunuyor:

“Bu yeni sağ, dışlayıcı ve otoriter siyaset anlayışı neoliberal küreselleşmenin 2008'de içine girdiği krizi aşmanın bir yolu olarak ortaya çıktı ve sorunu iktisaden çözmek kapitalist sınıfın işine gelmeyince, Batı kapitalizmi dönüşümü siyasette aramaya başladı. (...) Türkiye yaşadığımız otoriter dalganın ilk ve etkili örneklerinden biri olarak sesli olarak eleştiriliyor ama belli ki bu modelin nasıl bir seyir izleyeceği, toplumsal ve siyasal tepkinin boyutlarının ne olacağı Türkiye üzerinden test ediliyor.”

SÜREKLİ PAZARLIK

Hakim sınıfların ve uluslararası sistemin, yönetimlerin demokratikliği ile ilgisinin iddia edildiği gibi özgürlükçülük odaklı olmadığı, otoriter sağ popülist iktidarlara çok derin yaklaşım sorunları yaşamadığı ortada. Ancak, bu yol arkadaşlığı aralarında bir çelişki olmadığı, bazı gerilimler yaşanmadığı anlamına gelmiyor. İster içeride, ister dışarıdaki güç merkezleri, siyasi iktidarlara sadece kendi politikalarıyla, hatta çıkarlarıyla uyumlu olup olmamaları açısından değil, ortak çıkarlar konusunda pazarlığa açık olup olunmaması ve ik-

na-zorlama imkanları açısından da bakıyorlar. Elbette devamı veya idare edilmesi istenen ekonomi politikalarıyla ilgili rıza üretebilme kapasitesi de iktidarların desteklenmesi veya katlanılması açısından en önemli kriter. Bu gevşek, zaman zaman çatışmalı ilişki, mecburiyet sıkıntısını yumuşatan dinamik bir sürekliliği mümkün kılıyor.

AKP ve özellikle Erdoğan, özelleştirmeden AB sürecine, küreselleşme ile uyumlanmadan borçlanma odaklı birikim modeli tazelenmesine kadar geniş bir alanda kolay toplumsal rıza üreteceğini vaat ederek iktidara geldi. Elverişli konjonktür ve “başarılı” telafi mekanizmaları eliyle bu rızayı nisbi bir memnuniyet ile de perçinledi, büyüttü. Önüne çıkan bütün gerilimlerde de, ana vaatlerini ve kendisi için taşıyıcı olan ana aktörleri pazarlık mesafesinde tutmayı başardı veya onlar da Erdoğan ile bu mesafeyi korumayı seçti. Fakat, bu ilişkinin tek taraflı bir hizmet sözleşmesi gibi işlemediği, zaten işleminin de mümkün olmadığı ortada. Elbette, bu pazarlık ilişkisinin diğer tarafındaki Erdoğan da, alan genişletme ve alan ihlali konusunda hiç pasif olmadı, kazandırırken fazladan kazanmayı da kabul ettirme konusunda aşırılıklar gösterdi.

Erdoğan'ın ve AKP'nin iktidar serüveninde, toplumsal rıza üretimi açısından hayati öneme sahip ideolojik hassasiyetler, kimlik siyaseti ve kültürel aidiyet evreni gibi konular hep fazla görünür oldu. Zaten ihtiyaç duyulan fonksiyon da, bu aşırı görünürlüğü gerektiriyordu. Rövanşist, teşhirci ve mütecaviz ideolojik tavır, muhalefet dilini de biçimleyerek amaca uygun biçimde süreklilik kazanan bloklar yarattı. İktidarın kendi tabii olduğu kurallar ve inançlar bütününe değil, ötekilerin itaat için zorladığı şartları çevreleyen İslamcılık, korku ve hedefini kaybetmiş tepkinin dışa vurumuna dönüşen milliyetçilik devrevi olarak aynı potada farklı dozlarda karıştırılabilirdi. Bu haliyle AKP ve Erdoğan iktidarı, hedefine kilitlenmiş ideolojik bir yeni rejim yürüyüşünden çok, dünyadaki diğer örneklerdeki gibi süper eklektik otoriter sağ

popülist dalgalara daha çok benziyor. 2007 e-muhtıra olayı, Ergenekon-Balyoz ve 17-25 Aralık süreçleri, Cemaat'le kapışma ve 15 Temmuz, çözüm süreci ile MHP ittifakı gibi çok hareketli bir olaylar dizisi, bu iktidarın devlet içinde ve devletle ilişkide ilerleme sürecini oluşturuyor. Ekonomik elitlerin ekonomi politikalarıyla bağlantılı olarak sürdürdüğü pazarlıklı, al-verli, alan daraltmalı-alan ihlalli macerasına benzer bir hikaye burada da var. Kimin kime mecbur kaldığının veya teslim olduğunun, kimin kimi neye veya ne kadar zorladığının belirsizleştiği bir süreç. Ancak, sürecin karmaşıklığı, kapalılığından çok, çok taraflı oluşundan geliyor ve çoğu zaman farklı gibi görünen seçenekler aynı anda yürürlükte olabiliyor. En önemli organ ele geçirilmiş gibi görüldüğünde, ele geçirildiği düşünülenin belirleyiciliği artabiliyor. Kimin kimi yedeklediği, kimin kimi taşıdığı karışabiliyor veya aslında çoğu zaman her taraf için de söylenen doğru olabiliyor.

YOLCULUK NEREYE?

Tekrar toparlamak gerekirse; Türkiye'de yaşamakta olunan şeyi yorumlarken ideolojik zeminli totaliterizm, Putinesk Asya otoriterliği, Baasçı rejimler gibi örnekler, rekabetçi otoriterizm, Bonapartizm veya "şirket devlet" modelleri kullanılabilir. Pek çok benzerlikler ve farklar işaret ediliyor. Ancak bütün bunları tartışırken, Türkiye'nin ne kadar kötü pratikler üretmiş olursa olsun hiç de boş sayılmayacak bir demokrasi deneyimi olduğunun, birçok özelliği ile kolay yönetilir butik bir ülke olmadığının hatırdan çıkartılmaması gerekir. En önemlisi de, bu iktidarın içinde biçimlendiği dönemin genel karakteri dikkate alınmalı. Elbette, bütün dünyada esen neoliberal krizden negatif olarak ayrışmaya başlamış olmasını da hesaba katmak gerek.

16 Nisan referandumu ve 24 Haziran seçimleriyle Erdoğan, kendi iktidarı için rıza üretme konusunda bütün pazarlık alanlarında bir avantaj elde etmiş oldu. Fiilen yürüttüğü iktidar biçimini yasal olarak uygulamaya sokarak da önemli bir aşamayı geçti. Fakat, 7 Haziran 2015'ten bu yana AKP'nin iktidarın devamı konusunda ürettiği destek, ekonomi politikaları konusunda bir rıza olarak okunmaya çok elverişli değil. Çünkü bu seçimlerde ölçülen şey bu değil. Yeni bir model önerisi veya aktör ihtimali yaratamayan ekonomik güç odak-

larının da, mevcut olanı devam ettirmeye itiraz etmeyi ertelemeleri de çok istikrarlı bir anlaşma anlamına gelmiyor. Son kabineye özel sektörden bazı isimlerin alınmasıyla sınıfsal desteğin yükseleceği iddiası da, söz konusu isimlerin ağırlığıyla pek doğrulanmıyor. Mevcut kabine koalisyonda hakim sınıf için hayli zayıf bir temsil tablosu veriyor. Aynı tablo, giderek daha parçalı ve aslında kırılğan hale gelen siyasi koalisyon için de geçerli. Erdoğan'ın yakın dönemde elde ettiği seçim sonucu ve itirazların hayli geri çekilmesiyle sağladığı geçici onayla yelteneceği alan ihlallerinin ekonomide ve siyasette nasıl reaksiyon alacağını göreceğiz. Erdoğan iktidarının devlet içine ilerleyişi konusunda da gerek kabine, gerek şimdiye kadar ortaya konulan hazırlıklar hızlı yıkım sürecini takip edecek bir kurucu enerji göstermiyor. Yakın bir vadede ciddi krizler üretmeye aday yönetsel dağınıklığın, şimdilik onay vermiş gibi duran güç merkezleri için yeni fırsat kapıları açması olası. Özetle, AKM'yi yıkmayı bir icraat başarısı olarak göstermekle, yeni yapılacak "opera binasına" işlev kazandırmak aynı şey değil.

Herkesin her şeyi bildiği seçim

Herkes görüyor ve biliyorsa neden sürüyor her geçen günde kokusu biraz daha ağırlaşan bu çürüme? Bu sorunun yanıtını vermek için önce başka bir soruyu yanıtlamak gerek. Neden olağanüstü hal hâlâ uzatılıyor? Neden seçimlere olağanüstü hal koşullarında gideceğiz? Neden bir baskın seçim kararı alındı?

DİNÇER DEMİRKENT

Her şey herkesin gözü önünde oluyor yine. Gülen çetesinin devlet kadrolarına hangi haksızlıkları yaparak nasıl yerleştirildiklerini, hangi süreçlerde nasıl ittifaklar yaptıklarını herkes biliyordu örneğin. Ahmet Şık'tan Demirtaş'a, basında ve politikada AKP'nin çizdiği sınırların dışına çıkan onlarca insanın neden cezaevlerine konduğunu da herkes biliyor. Suriye Devlet Başkanı Esad'ın bir anda dosttan düşmana, kardeşten zalime Esad'dan Esad'e dönüşmesi her-

kesin gözleri önünde oldu. "Analar ağlamasın"dan "kimse kusura bakmasın"a geçilmesi de öyle. Erken seçimi milletine haksızlık olarak gördüğünü söyleyenlerin çevirdiği pespaye oyun da herkesin gözü önünde oldu. Olağanüstü halin neden sürdürüldüğünü herkes biliyor.

Propaganda makinesi ne kadar çalışırsa çalışsın, bir

7 Haziran'da siyasal iktidarının meşruiyetini kaybetti ve o gün bugün ülkenin bekası, halkın refahı ve mutluluğu ile AKP'nin ve liderinin bekası karşı karşıya gelmiş bulunuyor. 7 Haziran'ın hemen ertesinde MHP lideri hangi işlevi gördüyse bugün aynı işlevi görüyor.

takım tanınan simalar sürekli ülkemizin ne kadar özgür olduğundan bahsetsin... Sosyal medyasını kapatmak zorunda olan kamu personeli, AKP mitinglerine zorla götürülen taşeron işçiler, çocuğuna nitelikli ve laik bir eğitim aldırma olanağını yitirmiş anne babalar, sosyal yardımını kesilir mi korkusuyla AKP'li görünmek zorunda olanlar, savunma hakkı elinden alınmış avukatlar, çalışma hakkı elinden alınmış olan akademisyenler, ataması yapılmayan öğretmenler, güvenlik soruşturmaları denen garabetle işsiz kalanlar, dükkanını her gün biraz daha korkuyla açan esnafa bu propaganda işlemiyor. Ama aynı esnaf saçmalık olduğunu adı gibi bildiği halde dolarlarınızı bozdurun kampanyasına katılıp faturasını sosyal medyadan yayımlamak zorunda da bırakılıyor. İktisadi olarak hiçbir anlamı olmayan, sadece bir kesimin iktidarın bekasını sağlamak için yaratacağı fonu garantilemek için iktisadın temel mantığına karşı, bile bile alınan kararların amacını herkes görüyor.

Bir siyasal parti olarak AKP ve MHP'nin kadrolarının gözünün önünde oluyor her şey. Gece evden çıkma planı yapıp mükemmel hazırladığı yalan planının anne babası tarafından ilk kelimedede anlaşıldığını gören ergenler misali bir oyunculukla kamuoyuna aktarılan baskın bir seçim kararını dün öğrendik. AKP kadroları da MHP kadroları da bizlerle birlikte öğrendi. Aynı gün olağanüstü hal de uzatıldı. Bir gün önce Avrupa Birliği ilerleme raporunu yayımlamıştı. Bir gün önce Erdoğan Suriye'ye savaşında istediği ülkeyle ittifak yapabileceğini söylemişti. Bugün Rusya yarın ABD.

Bir üst yazı yazıp işlem yapamayacak hale getirilmiş bürokrasiden karar vermeye korkan yargıçlara, derslerini özgürce anlatmaktan çekinen öğretim üyeleri kadrolarına baktığınızda sadece yüksek siyasetin çürümüşlüğüne değil; eğitimin, sağlığın, kamu personel rejiminin, yargının özcesi bütün kamunun çürüdüğünü görürsünüz. Herkes görüyor, herkes içinde çünkü.

Herkes görüyor ve biliyorsa neden sürüyor her geçen günde kokusu biraz daha ağırlaşan bu çürüme? Bu sorunun yanıtını vermek için önce başka bir soruyu yanıtlamak gerek. Neden olağanüstü hal hâlâ uzatılıyor? Neden seçimlere olağanüstü hal koşullarında gideceğiz? Neden bir baskın seçim kararı alındı?

Çünkü AKP yenildi. Uzun zaman önce yenildi. 7 Haziran'da siyasal iktidarının meşruiyetini kaybetti ve o gün bugün ülkenin bekası, halkın refahı ve mutluluğu ile AKP'nin ve liderinin bekası karşı karşıya gelmiş bulunuyor. 7 Haziran'ın hemen ertesinde MHP lideri hangi işlevi gördüyse bugün aynı işlevi görüyor. 7 Haziran'dan 1 Kasım'a kadar yaşanan iktidarını şiddet aracılığıyla sürdürme arzusu bugün bir zorunluluğa dönüştü onlar için. Normal koşullarda başlamış bir ilişkinin bitmesi iki türlü olur. Birincisi medeni olandır, sürdürülemiyorsa boşanılır fakat belli koşullar gereği de zorunlu da olsa saygı, hürmet devam eder. Diğeri, bizim toplumumuzda çok yaygın olan ise, eril figürün ilişkiyi zorla sürdürme isteğidir. Bu gayri medeni arzunun sonucu da ilişki biter, fakat iki taraf için de çok daha acılı biçimde. AKP ve lideri 7 Haziran'da biten ilişkiyi şiddetle sürdürmek istedi. İşte o nedenle olağanüstü hal var, işte o nedenle her şey daha hızlı çürüyor, işte o nedenle herkes her şeyi bilmesine rağmen bir türlü çürüme durdurulamıyor.

Baskın da olsa erken de olsa 24 Haziran'da Bahçeli ve Erdoğan dışında kimsenin hazırlıklı olmadığı bir baskın seçim var. Olağanüstü hal koşullarında, adil seçim ilkesine birçok yönden aykırı bir seçim yasasıyla, özgür basın ve sosyal medyanın büyük bir baskı altında olduğu koşullarda ve her şey hızla çürümeye devam ederken. Gayri medeni bir biçimde biten ilişkilerin ardından ayrılmayı önceden isteyen taraf –eğer hâlâ yaşıyor ve ruh sağlığı yerindeyse– keşke der: “Keşke ilk anda bitirseydim”. Fakat bu söz ne yazık ki bittikten sonra söylenebilir ancak. Evet herkes her şeyi biliyor, fakat bittiğini göstermek siyasal muhalefete düşüyor. Herkesin bildiğini yüksek sesle haykırarak, bittiğini ilan ederek yapılacak bir muhalefete...

Acil seçim güvenliği, adil seçim güvencesi

AKP'nin seçim ittifakı yasası olarak bilinen torba değişiklik ile hem seçim adaletini hem seçim güvencelerini askıya aldığını söylemek bir şeydir evet, fakat bunu herkes biliyor. Asıl politik olan bunu yapan iktidara yaptığının söylenmesidir, onu seçim güvenliği ve adil seçim alanına çekmek, bu konuda söz söylemek zorunda bırakmaktır.

DİNÇER DEMİRKENT

Aylar önce AKP iktidarı devreder mi sorusunu temel alan bir yazı yazmıştım. Bu soruyu sorulabilir kılan siyasal ortam bir ülkenin geleceği için büyük bir endişe kaynağıdır. Meşruiyetini ve gücünü kaybetmiş bütün iktidarların başvurduğu yolların alasını izleyen AKP'nin seçim günü yapabileceklerinin işareti bugüne kadar birçok anda ortaya konmuştur. Fakat bilinmesi gereken Türkiye demokrasi tarihi, bu yolları açanların nasıl o yollara gömüldüğünü de çok

kere göstermiştir. Örneğin, çok partili hayata geçiş yıllarında Demokrat Parti'nin büyümesini ve örgütlenmesini engellemek için seçimleri bir yıl öne alan CHP, iktidarın el değiştirmesinin yolunu açmıştı. Özal yerel seçimleri öne almak istediğinde referandumla gidilmiş, referandumda çıkan yüzde 65 hayır oyu ile Özal'ın düşüşü başlamıştı.

AKP 24 Haziran'a meşruiyetini kaybetmiş ve gücü-

nü uygulayamaz hale gelmiş bir siyasal iktidar olarak gidiyor. Gezi ile başlayan bu süreç 7 Haziran'da sonlanmıştı. Fakat AKP demokratik seçenekleri ortadan kaldırma yoluna giderek iktidarda kalmayı seçti, çoğunluğu kaybetmesinin ardından iktidarını devretmesi gerekirken başka yollar denedi. Denediği her yolun ardından meşruiyeti daha da azaldı ve gücünü devlet yönetiminde uygulayamaz hale geldi.

AKP'NİN ÇÖKÜŞÜ

8 Haziran'dan 1 Kasım'a giden süreci hatırlıyorsunuz, ülkeye hakim olan kaosun ardından seçimlere gidildi, AKP alternatifinin kaos olduğu imasını gerçek bir kaotik ortamla gösterme şansı buldu. 1 Kasım'da gelen iktidarın ardından 2016 Temmuz'unda askeri darbe girişimi geldi ve ardından tüm ülkede olağanüstü hal ilan edildi. Olağanüstü hal, darbe girişimi ile ortaya çıkan tehditleri ortadan kaldırmaya dönük tedbirleri almaktan çok muhaliflerin tasfiyesi ve sivil toplum üzerinde bir sopa olarak kullanıldı. Milletvekilleri ve seçilmiş belediye başkanları cezalarına kondu. Medya bir bütün olarak satın alınmaya çalışıldı. Bunları yaparken de bütün muslukların başına tek bir kişi kondu.

2017 yılı Nisan'ında, bir yandan bunlar olurken, evrensel demokratik standartların uzağından bile geçmeyen koşullarda Türkiye'nin anayasal rejimini değiştirmek için referanduma gidildi. Referandum sırasında ve sonrasındaki usulsüzlük iddialarının vardığı son nokta referandumun sonucunu belirleyecek iki buçuk milyon mühürsüz oyun geçerli sayılmasıydı.

Elinde sınırsız olduğu varsayılan servet, birikmiş bir güç olmasına karşın AKP 2019 seçimlerinde seçimleri ve normal koşullarda iktidarı kaybedeceğine emin. Başka türlü erken seçime gidilmeyeceğini Türkiye'de yaşayan herkes istisnasız olarak biliyor. CHP'nin DP'ye yaptığına benzer biçimde İyi Parti'nin örgütlenme çalışmaları henüz tamamlanmadan seçimlerin öne alınmasının nafîle biçimde kendine yarar sağlayacağını düşünüyor.

SINIRSIZ BİR GÜCÜ KULLANAMAZSINIZ

Sınırsız olduğu varsayılan gücü ile satın aldığı bütün o devasa medya kuruluşları izlenmiyor, tek bir fikir, tek bir güçlü görüntü çıkmıyor o iktidarla bezenmiş azametli ekranlardan. İktidarını baskı araçlarıyla doğrudan doğruya hissettirdiği yargı çalışmıyor. Savcılar Türkiye'nin geleceğine ilişkin en kritik davalara iddianame diye polis fezlekesi sunuyor, hakimler

bu davalarda karar veremiyor. Bürokrasi kilitlenmiş durumda. Bakanlık müfettişlerinin önemli bir kısmı seçim olması nedeniyle kimseyi üzmemek için inceleme yapmıyor, bürokrasi dilekçe almaya, idareciler dilekçelere yanıt yazmaya korkuyor. Ankara'nın göbeğindeki, 12 Eylül cuntasının kırılmasının sembollerinden olan İnsan Hakları Heykeli polis kordonu altında, Ankara'nın göbeğinde bir seyyar karakol var. Demek ki siyasal iktidar, baskı araçları dışında hiçbir yolla yönetemiyor, açıkçası sınırsız görünen gücünün sınırları tam da gücünü en çok gösterdiği alanlarda ortaya çıkıyor. Polisin İnsan Hakları Anıtı'nı kuşattığı anda kolluk kuvveti, medya açıkça propaganda yaptığı anda yayınların gücü, yargı, hukuk ve vicdanın dışında oluşturulan kanaatlere göre davrandığı anda adalet duygusu işlevlerini yitiriyor. Sınırsız olarak varsayılan gücün kendi sınırlarına nasıl taşındığının, kendi kendini nasıl yok ettiğinin en açık örnekleri bunlar. Tabii açıklığı iktidarın devrinden sonra ortaya çıkacak.

Seçimlerin 24 Haziran gibi erken bir tarihe çekilmesi, o sınırsız olduğu varsayılan iktidarın meşruiyet ve onay talebini karşılayacak tek mümkün ortam olarak önümüzdeki yazı görmesindedir. Fakat herkesin farkında olduğu bu antidemokratik girişimin tarihteki eğilimi değiştirmeyeceği, aksine güçlendireceği açıktır. Getirilen seçim kanunundaki acizlikler, muhalefetin seçimleri denetlemesinin önüne açık engeller konması, AKP tarafından atanan memurların –bunlar mülakat denilen torpil, tarikat, şebeke üçlüsü ile göreve gelmişlerdir- sandıklara hakim olması, jandarmaya istediği zaman müdahale etme olanağı verilmesi vs. bunların hepsi, AKP'nin 7 Haziran'dan sonraki anti demokratik tavrını sürdüreceğinin işareti olarak okunmalı, seçim değil sadece onay istediği bilinmeli, fakat burada kalınmamalıdır.

Burada kalınmamalıdır, çünkü 24 Haziran'da yapılacak olan ne dersiniz deyin hâlâ bir seçimdir. Muhalefetin seçim sürecine giderken yapması gereken prosedürleri siyasallaştırmak, onları kitleleştirme. Bunun aracı kamuoyu önünde iktidarı seçimlerin adil olacağını, demokratik seçimlerin muhalefetin iktidara gelebilme ihtimali için yapıldığını kabul ve ilan etmeye zorlamaktır. Türkiye demokrasisi içinde bütün siyasal partilerin seçim adaleti ve seçim güvencesi üzerinde uzlaşmalarından daha doğal bir şey olamaz. AKP'nin seçim ittifakı yasası olarak bilinen torba değişiklik ile hem seçim adaletini hem seçim güvencelerini askıya aldığını söylemek bir şeydir evet, fakat bunu herkes biliyor. Asıl politik olan bunu yapan iktidara yaptığının söylenmesidir, onu seçim güvenliği ve adil seçim alanına çekmek, bu konuda söz söylemek zorunda bırakmaktır.

Muhafazakâr seçmen miti

Muhafazakâr seçmen mitinin Türkiye siyasetindeki işlevi kurucu bir basitlikte. Türkiye toplumunun yüzde yetmiş milliyetçi muhafazakar, dolayısıyla iktidar olmak için sağcı görünmek gerek. Bu miti yaratan da besleyen de ne yazık ki AKP'yi iktidara taşıyan ve kendini solda gören iki kardeş sağ eğilimdir. Bu iki eğilim birbirine de karşıt gibi görünür: Ulusalçılık ve liberalizm.

DİNÇER DEMİRKENT

Türkiye'de merkez muhalefet partileri çok uzun bir süredir 'dile düşme' korkusuyla yaşıyor. Özgüvenden yoksun, öz gücü yerine hep başkasının sırtına yaslanan zavallı bir tablo çiziyor. Artık kabul edilmiş sınırlarda işleyen bu zavallılığın bizzat ana muhalefet tarafından ilan edilmiş iki ana gerekçesi var. Birincisi muhafazakar seçmen miti, ikincisi ise ya bize "terörist" derlerse korkusu. Bu nedenle anayasaya aykırı anayasa değişikliklerine, anayasaya aykırı olduğunu ilan ederek evet diyebiliyor örneğin ana muhalefet. Ya da cumhurbaşkanı adayı olarak kendi tabanını çileden çıkartabilecek İslamcı bir figürü ortaya atıyor. Sonucu belli, anayasaya aykırı anayasa değişikliği sayesinde Demirtaş başta olmak üzere birçok milletvekili tutsak ediliyor, CHP'nin eski cumhur-

başkanı adayı, Türkiye'yi uçurumun kıyısına getiren Erdoğan'a oy vereceğini açıklıyor.

Bu mitlerin kaynağı olarak siyasal gerçekliğimizin tek belirleyeniymiş gibi sunulan anketler var. O anketler de elbette mevcut siyasal partilerin olası adayları üzerine odaklanıyor. Yani basit bir bakkal hesabı. O adayı gösterirsek şu kadar oy buradan kopar, bir de Kürt seçmenden oy alabilecek kıvraklığı gösterebilecek bir sağcıysa değmeyin adayın güzelliğine. Neredeyse bütün analizler bu hesaplar üzerine kurulmuş. Yanıltıcı argüman çok basit: "Türkiye'de seçmen sağ-muhafazakar ağırlıklı, bu nedenle de bu seçmenden oy alabilecek bir sağcı gerekir."

Şimdi açıkça soralım. Erken seçimin göz göre göre

geldiği, AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çok uzun zamandır ince hesaplar ve il gezileriyle doğrudan yürüttüğü seçim kampanyasından belligen ana muhalefet neden seçim kampanyasına başlamadı? Seçimi göremedi çünkü siyasetinin odağında siyasetçilik ve kendi pozisyonunu her düzeyde koruma hesabı var. Bir seçim siyaseti belirlemedi çünkü muhafazakar seçmen miti var. Bir adım daha ileri gidersek bu mite inanıyor çünkü bu mit işine geliyor, sürdürülen siyasetçilik ve kendi pozisyonunu koruma refleksini destekliyor. Dolayısıyla kendisi bu miti yeniden üreterek siyaset yapmayı kendisine yararlı görüyor.

SİYASETSİZLİĞİN İKİ REFERANSI

Muhafazakâr seçmen mitinin Türkiye siyasetindeki işlevi kurucu bir basitlikte. Türkiye toplumunun yüzde yetmiş milliyetçi muhafazakar, dolayısıyla iktidar olmak için sağcı görünmek gerek. Bu miti yaratan da besleyen de ne yazık ki AKP'yi iktidara taşıyan ve kendini solda gören iki kardeş sağ eğilimdir. Bu iki eğilim birbirine de karşıt gibi görünür: Ulusalçılık ve liberalizm.

Ulusalçılar kendi konumlarına ilişkin benim genel korku olarak adlandıracağım korku siyasetiyle, liberaller de iktidarın bir yerine yamanarak İslamcı sağ reforme edebilecekleri fikrine duydukları güvenden dolayı bu mitin işleyişini sağladılar. 2007'de askeri, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığına karşı siyaset sahnesine süren korku ile 2010'da AKP'yi yargının bir tarikatın eline geçmesi pahasına açıkça destekleyen liberal güven duygusu kardeşlerdir. Her ikisi de İslamcı sağ Türkiye'nin tek realizmi olarak kabul etmeyi kendi politikalarının kaynağı olarak görmüş ve mevcut sonucu desteklemiştir. Bu iki eğilim de ana muhalefetin çoklu merkezinde güçlü bir temsile sahiptir.

ORANLAR HESABINI SİYASETLE AŞMAK

Peki Türkiye seçmeni gerçekten de muhafazakâr bir değişmez orana mı sahiptir? Bu soruya evet yanıtını vermek bildiğimiz anlamda siyasetin sonunun geldiğini kabul etmek demektir. Bir siyasal vaat etrafında örgütlenmiş siyasal partinin iktidara talip olması biçiminde işleyen temsili demokratik siyasetin ortadan kalktığını baştan kabul etmek demektir. Bu kabulün Türkiye yakın siyaseti içinde çok kere yanlışlandığını söylemek gerekir. İslamcı sağ AKP'nin, tabanı milliyetçi muhafazakar olarak kabul edilen bir çizginin açık açık, kimseden saklamadan Öcalan ile görüştüğü bir dönemi çok yakın bir tarihte yaşadık. 2010 re-

ferandumunu sırasında, az öncesinde ve sonrasında cinsel yönelim sorununa kadar meseleleri gündemine almış görünen bir İslamcı sağ partinin iktidarını izledik. Tabanından hiçbir tepkinin gelmediğini eklemeye gerek yok sanırım.

Daha yakın bir tarihe gelelim, Gezi sürecinde yüz binlerin sokakları doldurduğu dönemde kurucu sol fikirlerin Türkiye toplumundaki potansiyelini gördük. Selahattin Demirtaş'ın demokratik-sol siyasetinin cumhurbaşkanlığı seçimlerinde milliyetçi muhafazakarlara kadar varan etkisini gördük, daha da yakın bir dönemde Adalet Yürüyüşü'nün harekete geçirebileceği potansiyeli... En yakına gelelim, bugün Saadet Partisi gibi İslamcı sağ kök-geleneğin sol fikirlere ve değerlere nasıl açılmaya çalıştığını izliyoruz.

Siyaset, doğası gereği özcülüğü reddeder. Machiaveli'den beri kayda geçirilmeye devam eden modern siyaset, verili görünen gerçeği değiştirme kapasitesine dayanır. Türkiye siyasetini belirleyen seçmen kitlesini muhafazakarlığı ile tanımlamak bir şeydir ve bir siyaseti gerekli kılar. Fakat aynı seçmeni, yoksulluğunu yok etmeye, özgürlüğe, nefes almaya, eşit muamele görme hakkına, hayatta kalmaya ihtiyacı olan bir kitle olarak da tanımlayabilirsiniz ve bu da bir siyaseti gerekli kılar. Bu da siyasal vaadi, siyasal gerçekliğe yeni bir düzen verme iddiasını taşımayı gerektirir.

YARIN HANGİ SİYASAL VAAT AÇIKLANACAK?

Sadede gelelim. CHP AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı çok korkutacak bir adayı açıklayacak mı yarın. Devlet bütün kurumları ile çökme noktasına gelmişken, toplum birçok boyutta çürümekteyken, insanlarımız yoksulluk, kayırmacılık, mezhepçilik, ırkçılık girdaplarında debelenirken, yani bütün sular çamurlu akarken cuma günü bir kurtarıcı açıklayacak CHP... Hangi vaatle?

24 Haziran seçimlerinde her türlü yolla bekasını sağlamak isteyen, demokratik meşruiyetini kaybetmiş, sürdürülemez iktidarını antidemokratik yollarla sürdürmeye çalışan mevcut rejimin değişmesi için ilk adımların atılması, demokratik zeminlerin yeniden aralanması hayattır. Bu nedenle 24 Haziran Türkiye'de 2014'ten beri sürmekte olan seçimlerin taşıdığı niteliğin kristalize olmuş halidir, normal bir seçim olarak görülemez.

Fakat inancım odur ki bu seçimler iktidar ve muhalefet kanadındaki çürümüşlüğü tasfiyesinin yollarını görmeyen gözlerle dahi gösterecektir.

Bıkmışlığın politikleşmesi

Söylediği her şey aleyhinde delil olarak kullanılabilir ve kriminalize edilmiş yurttaşa, yazdığı her şey terör kanıtı olabilecek veya yazmadıkları nedeniyle terörist olarak suçlanabilecek gazetecide bir bıkkınlık vardı. Borcunu ödeyemediği için borç alan, rahat yüzü göremeyen milyonlarca işçi, çiftçi bıkmıştı artık. T A M A M” bıkkınlığı politikleştirdi, ona harekete geçirici bir güç verdi. Eli kolu bağlayan duygunun yerini harekete geçirici bir motivasyonun almasını sağladı.

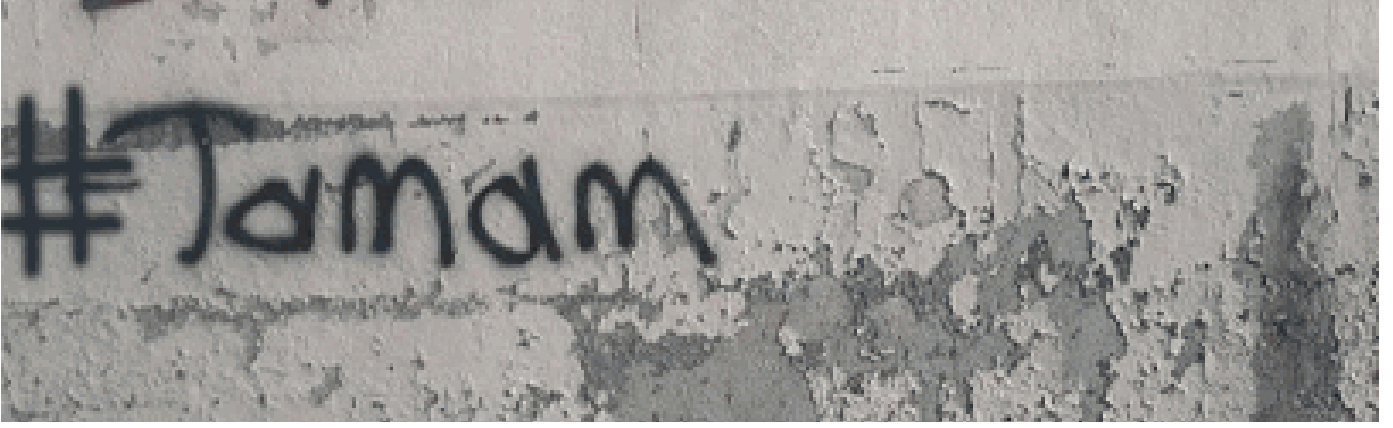
DİNÇER DEMİRKENT

AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Millet tamam derse çekiliriz” açıklamasının geniş kesimlerde yarattığı etki kayda değer. Türkiye siyasi tarihinde şimdiden yerini almış “tamam” sözcüğünün bir anda birleştirici bir politik kavram olması da. Aslında sözcük Erdoğan’ın ağzından çıktığı anda iki güçlü duygunun artık gizlenemeyecek biçimde açığa çıktığını ve politikleştiğini söyleyebiliriz. Seçmenin

sandığa gitme ve seçimlerden heyecan duyma durumlarını olumsuz yönde etkileyen bıkmışlık duygusu ve endişeden bahsediyorum.

ENDİŞELİ VE BIKMIŞ BİR TOPLUM

Türkiye’de kendini bilmeye başladığından beri Erdoğan’ın yüksek tondaki öfkeli, “eyyyli” “hodri mey-

danlı” eril, şiddet yüklü, mütemadiyen azarlayan sesinden başka bir ses duymamış milyonlarca genç seçimde açığa çıkıyordu bu bıkkınlık. Kürtajın cinayet olduğundan, hamile kadının sokağa çıkmayacağına, fitrat nedeniyle kadının erkek ile eşit olamayacağına varan kadın düşmanlığından bıkan milyonlarca kadın bıkkınlık içindeydi.

Söylediği her şey aleyhinde delil olarak kullanılabilir kriminalize edilmiş yurttta, yazdığı her şey terör kanıtı olabilecek veya yazmadıkları nedeniyle terörist olarak suçlanabilecek gazetecide bir bıkkınlık vardı. Borcunu ödeyemediği için borç alan, rahat yüzü göremeyen milyonlarca işçi, çiftçi bıkmıştı artık. Münafıklıkla suçlanan dindarlar da, politik şiddet gündelik hayatında vakai adiyeye haline gelmiş Kürtler, inançları kabul görmeyen Aleviler, çocukları zorla dini okullara gönderilen veliler de bıkmıştı. Fakat bıkkınlık harekete geçirici bir duygu değildir, olamaz. İnsanı yavaşlatır, yaratıcılığını tüketir, gücünü azaltır. “T A M A M” bıkkınlığı politikleştirdi, ona harekete geçirici bir güç verdi. Eli kolu bağlayan duygunun yerini harekete geçirici bir motivasyonun almasını sağladı.

“Millet tamam derse çekiliriz” ifadesinin daha enteresan olan etkisi endişe duygusunun politikleşmesi oldu. AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın iktidarı demokratik seçimler sonucunda devredip etmeyeceği yaygın olarak tartışılmasa da geniş kesimlerde uzun bir zamandır endişeyi besliyor. Türkiye’nin 7 Haziran’dan beri iktidarın yeniden kurulması için seçim ve referandumlar ilan ederek kişisel bir yönetime vardırılan son üç yılının öyküsü, iki yıla yaklaşan bir süre içinde yurt genelinde süren OHAL ile birleştiğinde, bu diktatörlük endişesinin temelsiz olduğu da söylenemez. Bugüne kadar muhalefet tarafından zorlanması, Erdoğan’a söylenmesi gereken şeyi bizzat onun söylemesi, demokratik bir ortamda

söylenmesi bile kendi başına ilginç olan şeyi Cumhurbaşkanı’nın bizzat söylemesi, endişe duygusunu da politikleştirdi.

Endişe duygusu da bıkmışlığa benzer biçimde apolitiktir. Harekete geçirici olmaktan ziyade atıllaştırır. Seçmeni sandığa gitmekten alıkoyar, değişim ve yenilenme umudunu azaltır. Fakat endişenin politikleşmesi, değişime olan inancı ve seçimlere dönük heyecanı besler ve artırır. 24 Haziran için en önemli olan iki şeyin yani seçimlere dönük bir heyecanın ve iktidarın değişebileceğine dönük inancın artmasına olanak sağlayan “tamam” sözcüğünün geniş bir üretim potansiyeli ile politikleşmiş olması seçimlerde çok etkili olacaktır –Tabii birkaç koşulla.

HAREKETE GEÇMEK, GEÇİRMEK

Bu koşullardan ilki bıkmışlığın karşısında azarlama üzerine kurulu o sesi tekrar etmemek, yeni bir sesin geniş kesimlerde bir rahatlama ve değişim duygusunu harekete geçirebilmesini sağlamaktır. İkincisi de endişeyi politik tercümeyle tabi tutacak, onu mobilize edecek seçim güvenliği ve adaleti önlemlerinin bizzat muhalefet unsurları tarafından yaratıcılıkla sağlanmasıdır.

Türkiye geçiş sürecinde bir ülkedir. “T A M A M” bu geçişin ancak bir durağı olabilir artık. T A M A M’den sonrası ülkede katılımcı, demokratik barışçıl bir siyasal-anayasal zeminin yaratılmasından geçer. Tabii “T A M A M” süreci de ancak bu zemine ilişkin atılacak adımlarla örülebilir.

Fakat sadece “T A M A M” bile o kadar hoş bir tını kazandı ki iki günde yazmadan edemedim...

24 Haziran bir son mu?

24 Haziran uzun sürmüŖ bir gecenin sabahı olmayacak. 12 Eylül ara rejiminin yaklaşık kırk yıl sonra yeniden ortaya çıkan sureti olarak hareket eden siyasal iktidarın ülkeyi bir bütün olarak sürüklediği batağın hesabı, seçimlerle görülmeyecek.

Askeri mahkemelerin yerini bugün çok daha etkili birer hükümet organı gibi çalışan sulh ceza hakimlikleri almış, sivil yargı askeri yargıdan daha hevesli olarak ortaya çıkmıştır. 12 Eylül zindanlarında işkence yok diye çırpınan medya ajanları bugün yerini kimin tutuklanacağına kimin kovulacağına karar veren tetikçi televizyon yüzlerine bırakmıştır.

24 Haziran'da başlayan süreç Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcı olacak. Bu iddiayı iyimser ya da karamsar duygulardan uzak bir görüş olarak dile getiriyorum. Seçimlerin sonucunda oluşacak tablo ne olursa olsun, demokratik meşruiyetini kaybetmiş, ülkeyi yönetilemez duruma getirmiş bir siyasal iktidarın aldığı "çok erken" bir seçime gidiyoruz. Çok erken olmasında ülkenin uzun vadede yönetilemez hale getirilmesinin etkisi olduğu kadar, kısa vadede çevrilemez bir halde olmasının da etkisi var. Gerçeklik ile bağı kopmuş, çöküşü gözünü kapatarak izleyen, göz kapaklarının ardında daldığı hülyalara halkı inandırmak isteyen AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı, attığı her adımda krizi biraz daha büyütüyor, gerçeğin acımasız dünyası ile yurttaşı karşı karşıya getiriyor. Sonra gözlerini yine kapayıp fantezilerine dönüyor. Bütün bu olan biten, nüfusunun yarısına yakını borçlu bir ülke, mutlak olarak değer kaybeden bir para, katma değer üretmeyen bir ekonomi, siyaset üretme kapasitesini yitirmiş bir parlamento, adalet üretme kapasitesini yitirmiş bir yargı, bilgi üretme kapasitesini yitirmiş bir üniversite, gerçeği yayma kapasitesini yitirmiş bir medya düzeni içinde cereyan ediyor. Ülkemiz bütün kurum ve değerleriyle, gökdelen ve köprüleriyle, duble yol ve havaalanlarıyla, HES'ler ve nükleer santralleriyle birlikte hepimizin üzerine çöküyor.

Bu çöküş gözler ne kadar kapatılırsa kapatılsın 8 Haziran'dan beri görülüyordu. 2015 Haziran'ından 1 Kasım'a varan şiddet sarmalını bu yüzden yaşadık. Bu yüzden 20 Temmuz 2016'dan beri atipik OHAL KHK'leri ile yönetiliyoruz. Bu yüzden 16 Nisan plebisiti yapıldı ve bu yüzden siyasal iktidar bir ara rejim suretinde hareket ediyor. Son olarak bu yüzden "çok erken" bir seçim sürecine girdik. Artık uzun, orta ve kısa

vade değil, çok kısa vadede de üzerimize bütün olarak çöken düzenin sürdürülebilme olasılığı yok. AKP her hareketinde çekildiği bataklıkta debelenerek ipini elinde tuttuğu bütün bir siyasal aygıtı, ona destek olan tüm unsurlar ve destek olsun olmasın tüm nüfus ile birlikte geçiş sürecini biraz daha zorlu hale getiriyor.

AKP'NİN SON DEMLERİ, 12 EYLÜL'Ü KENDİ SINIRLARINA VARDIRMIŞTIR

24 Haziran uzun sürmüş bir gecenin sabahı olmayacak. 12 Eylül ara rejiminin yaklaşık kırk yıl sonra yeniden ortaya çıkan sureti olarak hareket eden siyasal iktidarın ülkeyi bir bütün olarak sürüklediği batağın hesabı, seçimlerle görülmeyecek. Daha anayasadan önce çıkarılmış 2547 Sayılı YÖK Kanunu'nun merkezileştiremediği alanları da merkezileştirerek üniversite olgusunu ortadan kaldıran 12 Eylül'ün AKP sureti olmuştur. Kamu çalışanlarını 1402 Sayılı Kanundan aldığı yetkiyle görevinden alan sıkıyönetim komutanlarının yerini, ihbarcı ibişler hukuka kanuna ihtiyaç duymadan doldurmuştur. Askeri mahkemelerin yerini bugün çok daha etkili birer hükümet organı gibi çalışan sulh ceza hakimlikleri almış, sivil yargı askeri yargıdan daha hevesli olarak ortaya çıkmıştır. 12 Eylül zindanlarında işkence yok diye çırpınan medya ajanları bugün yerini kimin tutuklanacağına kimin kovulacağına karar veren tetikçi televizyon yüzlerine bırakmıştır. 12 Eylül'ün siyaset yasaları daha etkili bir yol ile aşılmış, siyasetçiler doğrudan cezaevlerinde tutulmaya başlanmıştır. 12 Eylül faşizminin kurduğu ara rejimin zoraki anayasal düzene geçme vadinin yerini sürekli bir anayasasızlık ve keyfi idare biçimi almıştır. Elinde Kur'an ile miting miting gezen general yerini, dini alenen siyasal serveti haline getirme

uğraşındaki beyefendiye bırakmıştır –Seçim kampanyasının ramazan ayına getirilmesi ne kadar tesadüftür? Camilerde yapılması muhtemel propaganda hangi yollarla denetlenecek, nasıl sonuçlanacaktır?- Özcesi, AKP'nin son demleri, 12 Eylül rejimini kendi sınırlarına vardırıştır. Geçiş sürecindeki Türkiye, bütün kurumlarıyla yeniden organize edilmelidir ve bu seçime indirgenebilecek strateji ile çözülemez. Ayrıca, bu koşullarda, bizzat seçimler de seçime indirgenemez.

SEÇMEN VE MUHALEFET

Bu son cümlemin iki açıdan anlamı vardır. Birincisi seçimlere girecek siyasal partiler ve başkan adayları için. İkincisi ise seçimlerde oy kullananlar bakımından. Seçimlere girecek olanlar vaatlerini ülkeyi bir sonraki dönem nasıl yöneteceklerini açıklamak üzerine kuramazlar. Çünkü bütün kurumlarıyla bataklıkta debelenen bir ülkede, seçimlerin güvenliğinin, seçim sonuçları sonrasında olup biteceklerin bile tartışma konusu olduğu bir siyasal atmosferde vaat sıradan bir seçim kampanyasının konusu olamaz. Seçime gireceklerin 24 Haziran vaadi, bir sonraki döneme değil ülkenin geleceğine dayanmalıdır. Bunun anlamı ise muhalefetin vadinin ortaklaştırılmasıdır. Bu ortak zemin

ise ülkenin geleceğinin demokratik bir zeminde kurumların yeniden inşa edilmesi, anayasal güvenceler sağlanması ve ülke genelinde siyasal ve toplumsal barışın tesis edilmesidir. Bu da yeni bir anayasa ve siyasal partiler kanunundan başlayarak bütün siyasal kurumların yeniden düzenlendiği bir demokratik geçiş sürecini varsaymayı gerektirir.

Seçimlerde oy kullanacaklar açısından böyle bir seçimin anlamı da klasik seçmen kavrayışını aşar. Dolayısıyla olağan seçimlerdeki davranış ile kendisinin dahi siyasal krizin bir göstereni olduğu böylesine bir seçimdeki davranış zorunlu olarak birbirinden ayrıdır. Bir ara rejimin, fiili olarak yürüyen bir rejimin ülkeyi sürüklediği tamam mı devam mı sorusuna verilecek yanıt, halkın seçmen niteliğinden ziyade kurucu niteliğine yani bizzat halk olarak varoluşuna sorulmuş bir soru niteliğindedir. Dolayısıyla seçime girecekler kadar seçimde oy kullanmaya gideceklerin de motivasyonu bir sonraki döneme ilişkin değil ülkenin geleceğine odaklanmıştır.

Seçimler ve sonrasında temel stratejisi seçmenin seçmen niteliğini aşan kurucu gücü ile muhalefet partilerinin muhalefet partisi niteliğini aşan demokratik zeminlerinin kesişimi olacaktır, bugün değilse yarın.

Siyasi işler, idari işler

Seçimlere girecek HDP ve seçimlere girmeyecek sol-sosyalist hareketler Türkiye’de siyasetin gerçek potansiyelleridir. İdarecilik sıkıcıdır, heyecan yaratmaz, dünya kurmaz, ülke kurmaz. Bunlar siyasetin işidir ve siyasetin gerçek zamanında milletvekili listelerinin nasıl belirlendiği değil, eşitsizliğin ve adaletsizliğin nasıl bertaraf edileceği; sözün, yetkinin ve kararın nasıl düzenleneceği masadadır.

DİNÇER DEMİRKENT

“Ekonomi tıkırında, kriz var bunalım var.” Timur Selçuk’un 1980’de yazıp bestelediği Ekonomi Bilmecesi şarkısını Berat Albayrak’ın “Türkiye ekonomisi sağlam temeller üzerindedir”, Nihat Zeybekçi’nin “kurdaki artışa inanmıyorum” açıklamalarıyla eş zamanlı dinlediğinizde neredeyse şarkının yeni bir yorumuna ulaşıyorsunuz. İktida-

rın nüfuz etmek zorunda olduğu alan arttıkça, havuzunun çapını da büyüten bir ekonomik düzeni sürdürülebilmesinin tek koşulu OHAL’di. Bütün devlet aygıtını hukuki prosedürlerden kurtarıp tek bir kişinin iki dudağının arasına sığdırmanın tek koşulu da OHAL’di. Toplumun örgütlü bütün kesimlerini baskı altına almanın, kaba İslamcı bir

ideolojik yeniden yapılanmayı devlet aygıtları aracılığıyla dayatmanın yolu da OHAL'di. Bugün ekonomik, siyasal ve toplumsal kriz; bizzat anayasal sınırları en baştan beri tanımayan OHAL rejimi ile birlikte sürdürülemez durumda.

İDARİ İŞLER

Bugünkü Resmi Gazete'de yayımlanan iki Bakanlar Kurulu kararı iç içe geçmiş ve birbirini besleyen bütüncül krize ilişkin siyasal iktidarın perspektifini ortaya koyuyor. Kararlardan ilki Cumhurbaşkanlığı Koruma Daire Başkanlığı'nda bir adet "özel hareket" şube müdürlüğünün kurulmasına ilişkin. İkincisi ise "Soda Sanayii Anonim Şirketine Bağlı Bazı İşyerlerinde Petrol-İş Sendikası Tarafından Alınmış Olan Grev Kararının Millî Güvenliği Bozucu Nitelikte Görüldüğünden Ertelenmesi Hakkında Karar". Her iki karar da Türkiye'nin geleceğine ilişkin tabloyu iktidar ve muhalefet stratejilerinin belirlenmesi bakımından sunuyor. Bu noktada akılda tutulması gereken temel önemdeki şey, kendi bekasını ülkenin ve halkının geleceğinin önüne koymuş bir siyasal iktidarın ülkeyi içine düşürdüğü krizi sınırlarına taşımasının kendi başına rejimin değişeceği anlamına gelmediği.

Bu nedenle 24 Haziran seçimleri çok önemli bir eşik, fakat siyasal pozisyonlardan ve stratejilerden bağımsız bir sonuç doğurması beklenmemeli. Seçimler, olağan koşulların temsili demokrasilerinde iktidarın değişmesinin güvencesi, siyasal iktidarların sorumluluğunun sınandığı mekanizmalardır. Temel özelliği seçmenlere iktidarı değiştirme olanağı sunmasıdır ve bunun için özgür, adil ve güvenli bir ortamın sağlanması beklenir. Bugün ülkemizdeki bütüncül krizin bir parçası olan öngörülebilirliğini yitirmiş siyasal ve ekonomik düzen dolayısıyla seçimler dahi tartışma konusu. Evrensel olarak kabul görmüş ilkelerin devlet kurumlarınca sağlanması gereğinin yerine getirilip getirilmeyeceği öngörülemez halde. Bu nedenle barolardan siyasal partilere ve demokratik kitle örgütlerine bütün örgütlü toplumsal ve siyasal kesimler, seçimlerin siyasal anlamına yönelmiş, oyun renginden çok sahilliği konusunda siyasal kampanyalara ağırlık vermiştir.

SİYASİ İŞLER

Peki seçimden sonrası... Mesele burada başlayacaktır ve temel ayırım idarecilik ile siyaset arasında kurulmalıdır. Krizleri idare etmek ile krizi siya-

sallaştırmak 24 Haziran sonrasının iki ana yönelimidir. Reinhart Koselleck'in Kriz ve Kritik adlı eseri kriz ile kritik arasında kurduğu bağa, apolitik eleştiri ile siyasallaşmış eleştiri arasındaki ilişkiye yeniden odaklanmak, 24 Haziran'a gidişte de sonrasında da siyasal alanı belirleyecektir. AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan kendi bekası için idareciligi sonuna kadar sürdürecektir ve kurguladığı düzeni zora dayalı dahi olsa korumayı deneyecektir. Demokratik meşruiyeti olmayan böyle bir girişimin siyasal potansiyeli yoktur, yeni bir ülke, hatta dünya imgesi yaratma imkanı kalmamıştır. Zaten bu nedenle ülkede ne olsa bir dış komploya bağlanmakta, herkesin kışkırdığı bir ülke imgesi zavalıca oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Türkiye siyasal yelpazesinde yeni bir ülke ve yeni bir dünyaya ilişkin bir imge yaratabilecek tek evrensel iddia solun farklı renklerin Türkiye siyasetine taşınmaktadır. Bu yeni bir dünya ve ülke inancını Türkiye'deki krizin politikleştirilmesi ile birleştiren bir siyasal hareket, 24 Haziran sonrası güç dengeleri nasıl kurulursa kurulsun, ülkeye yeni şeklini bir ölçüde verecektir. Seçimlere girecek HDP ve seçimlere girmeyecek sol-sosyalist hareketler Türkiye'de siyasetin gerçek potansiyelleridir. İdarecilik sıkıcıdır, heyecan yaratmaz, dünya kurmaz, ülke kurmaz. Bunlar siyasetin işidir ve siyasetin gerçek zamanında milletvekili listelerinin nasıl belirlendiği değil, eşitsizliğin ve adaletsizliğin nasıl bertaraf edileceği; sözün, yetkinin ve kararın nasıl düzenleneceği masadadır.

Peki seçime girecek muhalefet ittifakının evrensel siyasal iddiaları var mıdır? Eşitlik ve özgürlüğe dayalı, yoksulluk ile mücadele edecek, demokrasinin sınırlarını genişletecek, insan onurunu gözetken bir program çalışması var mıdır örneğin? Bu program bu güne kadar apolitik ve kitleleşmemiş bir ekonomik, toplumsal ve siyasal kriz eleştirisini politikleştirerek bir zemine oturtuldu mu? Ne yazık ki öyle görünmüyor. Millet İttifakı'nda idarecilik ve idarecilikle girişilecek restorasyonun rotası daha milletvekili belirleme süreçlerinde ortaya çıkmaya başladı. Partiler ve yöneticileri her şeyden daha çok pozisyon korumaya, yani bir tür iç idareye önem verdiler. 24 Haziran sonrası orta vadede bu iç idarecilik ve bürokratik parti düzeninin sıkı biçimde sorgulanacağını bugünden iyimser bir öngörü olarak dile getirmekten çekinmiyorum. Çünkü Türkiye'nin bu bütüncül kriz batağına sürüklenmesindeki siyasal sorumluluk görmezden gelinmeyecektir.

Bir gelecek kurmak için

AKP'nin geçmişi ve bugünü dönüştürecek bir gelecek potansiyeli, dolayısıyla siyasal çatışmaları belli bir dengeye çekebilme kapasitesi, Türkiye'nin gittikçe derinleşen siyasal krizine demokratik bir çatışma zemini sunma, onu kurumsallaştırma olanağı yoktur. 2023, 2071 gibi tahayyüllerin sözü bile kötü birer şaka değerindedir.

DİNÇER DEMİRKENT

Cumhuriyetin siyasal yaşamında çatışma ve uzlaşmazlıkların krizlere dönüşmediği çok az dönem olmuştur. 1920'lerin başından itibaren siyasal çatışma ve uzlaşmazlıklar geçici denge ve kriz momentleri arasında sürekli hareket halindedir. Bu hareket toplumsal sınıflar arasındaki yapısal eşitsizlikler ve Türkiye devletinin kuruluşundaki etnik, dilsel ve dinsel dışsallaştırma mekanizmalarının yarattığı dinamik bağlamında düşünülebilir. Ülkenin geleceğine ilişkin verilen kararlar, bu çatışmaların çözümüne iliş-

kin mücadeleler sonucu biçimlenir. Bu kararların en somut formu, Türkiye'nin anayasal çekirdeğinin çözümlenmesi sonucu analiz edilebilir. Somut anayasa, siyasal çatışmayı kurumsallaştıran karardır.

Türkiye'nin somut anayasası anayasal normların bütününden ayrı olarak cumhuriyetin niteliklerine ve halkın kavranışına ilişkindir. Bu karar kapsamında anayasanın örneğin sınıf çatışmasına ne kadar açık

olduğunu, etnik, dinsel ve dilsel farklılıkların dinamizmine ne dereceye kadar açık olduğu belirlenir ve anayasal kurgu bakımından doğrudan doğruya egemenlik ile ilişkilidir.

Halk egemenliği kavramının akademik bir tartışmanın ötesine geçip politik bir içeriğe yeniden kavuşturulması girişimleri gündeme gelmişken, bu kavramın doğrudan doğruya ülkenin geleceğine ilişkin politik karar bağlamında kurucu iktidar ile bağlantılı olduğunu tekrarlamak gerekir.

HALK EGEMENLİĞİNİN ZAMANI

Ülkenin, ülke üzerinde yaşayan halkın, ülke ve halka çizilen siyasal sınırların ve hukuki düzenin yeniden ele alınması, açıkça siyasal gelecek kavramıyla bağlantılıdır. Bu gelecek, bugünü ve geçmişi yeniden kurmaya yönelik bir zaman kavrayışını da beraberinde getirecektir.

Türkiye'nin bugününe baktığımızda hem geçmiş hem de gelecek karar verilemez halde salınmaktadır. Türkiye'nin geçmişi, yeni bir gelecek kurma kapasitesi kalmamış bir siyasal güç olarak AKP ve Genel Başkanı Erdoğan tarafından yeniden kurulmak istenmekte, gerçeklikle bağı kopmuş bir gelecek perspektifine göre şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Cumhuriyetin geçmişine ilişkin yeniden kurulan ve yerinden edilen her tarihi olay belirsiz bir geleceğin içinde sınırlaşmakta, anlamını yitirmektedir. AKP'nin geçmişi ve bugünü dönüştürecek bir gelecek potansiyeli, dolayısıyla siyasal çatışmaları belli bir dengeye çekebilme kapasitesi, Türkiye'nin gittikçe derinleşen siyasal krizine demokratik bir çatışma zemini sunma, onu kurumsallaştırma olanağı yoktur. 2023, 2071 gibi tahayyüllerin sözü bile kötü birer şaka değerindedir. Halkın geleceğe ilişkin ülke imgesine hiçbir referans sunmamaktadır, esprisi yoktur.

Zamana ilişkin Türkiye açısından daha büyük kriz, özellikle zamanın göreceli sahipleri olan genç nüfustaki gelecek algısıdır. Ülke nüfusunun çok önemli bir kesimi için gelecek yoktur. Siyasal, hukuki ve ekonomik öngörülmezlik gençlik bakımından geçmiş ve gelecek algısını ortadan kaldırmış, birbirine karıştırmıştır. Genç nüfus neredeyse sınırları ortadan kalkmış, kaygan bir bugün içinde yüzmektedir. Gençlerin büyük bir bölümü ülkenin on yıl sonrasına ilişkin bir planı ya da on yıl öncesine ilişkin bir kurguyu içinde taşımamaktadır.

GEZİ'NİN KURUCU ZAMANI

Halk egemenliği kavramına “gelecek kavrayışı” bağlamında bakarsak gerçek politik anlamına kavuşacaktır. Halk egemenliği kavramı, Rosseau köklerine döndüğümüzde halkın doğrudan yönetimine, temsilsiz bir yönetim uğraşına dayanır. Bu uğrak kurucu bir güçle donanmış halkın düzen kurucu gücünün somut anıdır. Kurucu an halkın geleceğini ve geçmişini yeniden belirleyecek bir kurum olarak sivil durumu, anayasal düzeni kurduğu andır. Rousseau, temsil ve demokrasi arasındaki bağı koparıırken sivil duruma nasıl geçileceğine ilişkin somut anayasal projesini Polonya Anayasa Projesi adlı eserinde verir, bu eserdeki temel fikir, sözün ve kararın gerçek sahibi olarak halkın geri çağırma yetkisi gibi saf temsilde yarıklar açan doğrudan demokrasi yöntemleridir. Halk egemenliği, geleceğini belirleme hakkının gerçek sahiplerinin kendi gelecekleri üzerinde söz ve karar sahibi olması; herhangi bir temsilcinin kurgulanmış temsili diline ihtiyaç duymamasıdır.

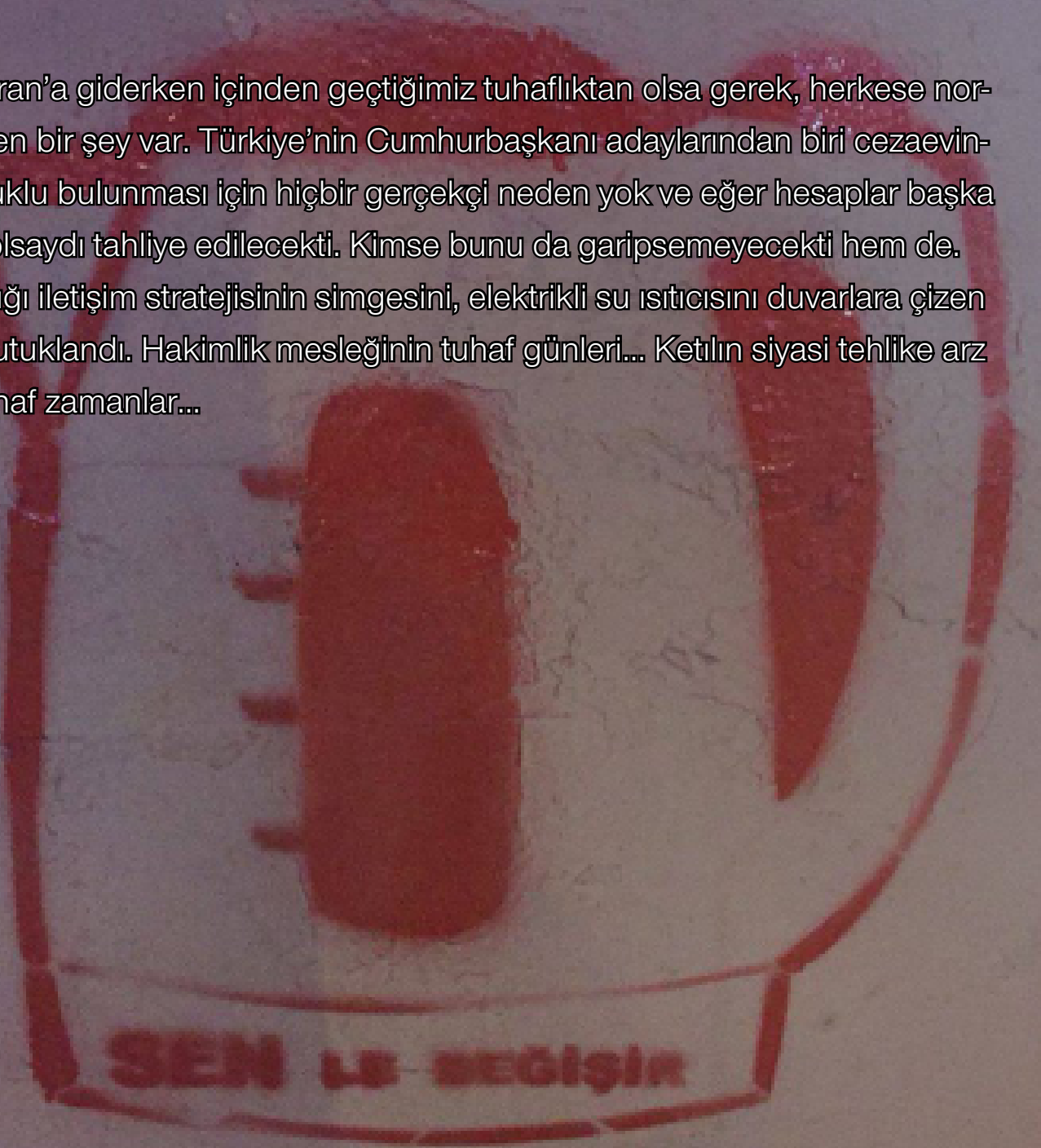
Tam da burada yeri ve zamanı geldi sanıyorum. Gezi'nin beşinci yılını idrak ettiğimiz bugünde, halk egemenliği ve halkın kurucu biçimde geleceğini belirleme kapasitesinin Türkiye'deki en etkili anıydı Gezi. Cumhuriyetin biçimine ilişkin doğrudan bir müdahale, halkın formuna ilişkin yeni bir gelecek tahayyülünün göstereni olarak Gezi kurucu iktidarın, halk egemenliğinin geleceği ve geçmişi yeniden düzenleme kapasitesi olarak değerlendirilmeli ve bir nostalji olmaktan çıkarılmalıdır.

Bugünün öngörülmezliğini, siyasal krizini bütün bağlamlarıyla kuşatan bir gelecek kurma kapasitesi olarak Gezi'nin üzerinden geçen beş yıl, bugünün geleceksiz gençlerinin neredeyse bütün neşeli politik anılarının rüzgarını ortadan kaldırmadı, kaldırmayacak da.

Gezi'nin beşinci yılında, yeni bir başlangıcı 24 Haziran'a endekslememek, en azından burada Gezi'nin tahayyülünü sürdürecektir siyasal çatışma zeminlerini oluşturacak bir anayasa kurucu gücü, halk egemenliğinin gelecek perspektifini hatırdan tutmak gerekir. Bu ise siyasal partilerin iktidar yarışını aşacak bir halk ve egemenlik kavrayışına dayanan siyasal – toplumsal hareketlerin varlığı ve gücüne yaslanabilir ancak.

Arsız zamanların sonuna geldik

24 Haziran'a giderken içinden geçtiğimiz tuhaflıktan olsa gerek, herkese normal gelen bir şey var. Türkiye'nin Cumhurbaşkanı adaylarından biri cezaevinde. Tutuklu bulunması için hiçbir gerçekçi neden yok ve eğer hesaplar başka yönde olsaydı tahliye edilecekti. Kimse bunu da garipsemeyecekti hem de. Kullandığı iletişim stratejisinin simgesini, elektrikli su ısıtıcısını duvarlara çizen iki kişi tutuklandı. Hakimlik mesleğinin tuhaf günleri... Ketilın siyasi tehlike arz ettiği tuhaf zamanlar...

Her kuşak kendi tuhaf zamanını yaşıyor. Tabii kuşağın başına gelenler aynı tuhaflığın zamanında yaşayan herkesin başına gelmiyor. Bundan on beş yıl kadar önce Mülkiye’de öğrenciyken film göstermek istemiş, Atıf Yılmaz’ın yönettiği Kibar Feyzo’yu seçmiştik. Tuhaf zamanlardı. Henüz film göstermek için, rektörlükten 15 gün önceden izin almak, afişi rektörlüğe onaylatmak, hatta film göstermek amacı ile sınırlı rektörlük denetiminde bir öğrenci topluluğu kurmak bile gerekmiyordu. Filmi yorumlaması için bir öğretim üyesini davet etmiştik. Hakkında soruşturma açılabilirdi gibi bir düşünce aklına bile gelmeden kabul edivermiştik davetimizi. Dr. Faruk Alpkaya filmi yorumlarken yaptığı girişte, tuhaf zamanları bir meslekle tarif etmişti: Yazı silicilik. Kemal Sunal’ın canlandırdığı Kibar Feyzo karakterinin ağa tarafından şehre kovulduğu her seferde yaptığı işlerden biriydi bu. Bir sürreal meslek olarak duvar yazılması silicilik 1970’li yılların tuhaflığını en iyi tarif eden imgelerden biri olarak sunulmuştu. Eğlenceli bir sunuştu, Türkiye’nin üretim biçiminin niteliğinden Atıf Yılmaz sinemasına, filmin çekildiği dönemin özgül siyasal atmosferine kadar her şey konuşulmuştu. Büyük olasılıkla filmi izlediğimiz salonda bir YÖK müfettişi de yoktu. Olsa da kimin umurunda olurdu ki, o salonlarda derslerde ya da “izinsiz” öğrenci buluşmalarında çok fazla yasak delinmişti. Özgür ve eşit bir ortamda konuşmanın nasıl bir şey olduğunu o salonlarda ilk kez deneyimleyen birini nasıl tutabilirdiniz?

OHAL GÜNLERİNDE TRT EYLEMİ

Tuhaf zamanlar, tuhaf kuşaklar bitmiyor ülkemizde. TRT çalışanlarının eylemini görünce Kibar Feyzo söyleşisine gitti aklım. Belki de bugünü en iyi tarif eden fotoğraflardan birini verdi TRT çalışanları. Ne kadar hüznü bir fotoğraftı o. Eleştiri yağmuru altındaki kurumlarını korumaya çalışan gazeteciler... Tuhaflığın içindeydiler, gazeteciydiler. Saygın bir kamu kurumunda hükümeti kayırmakla suçlanıyorlardı, kayırıyorlardı da. Hatta düpedüz hükümet propagandasının aracı haline gelmişlerdi. OHAL günlerinde eylem yaptılar, yaptıklarını cesurca savundular, emredilene yapmaktan daha doğal ne vardı? Gazeteciydiler. İşleri, her ay hesaplarına geçen maaşları bir kişinin iki dudağının arasındaydı. Kurumu korumaktan başka ne yapabilirlerdi? Arsız zamanlarda değil miydik? TRT eylemi imgesi zihnime yerleştiği anda genişledi. TRT eylemcilerinin yanında, dizinden oluşan tezleriyle doçentlik “hakkı” için mücadele eden

yerli ve milli akademisyenler, bedelli askerlik talebiyle sosyal medyayı sallayan savaş çığırkanları, Ensar Vakfı’nı üniversitesine davet edip AKP akademilerinde hocalık yapan “cumhuriyetçi” rektörler, AKP Genel Başkanı’nın konuşmasını alkışlayan ordu komutanları, yasayı ayaklar altına alabilen yüksek yargıçlar, HDP’liler iftar yapacak diye ezan okumayan imamlar... İmge genişledikçe genişledi; kendi karşıtını oluşturdu.

ARSIZLIK VE UTANÇ

24 Haziran’a giderken içinden geçtiğimiz tuhaflık-tan olsa gerek, herkese normal gelen bir şey var. Türkiye’nin Cumhurbaşkanı adaylarından biri cezaevinde. Tutuklu bulunması için hiçbir gerçekçi neden yok ve eğer hesaplar başka yönde olsaydı tahliye edilecekti. Kimse bunu da garipsemeyecekti hem de. Kullandığı iletişim stratejisinin simgesi-ni, elektrikli su ısıtıcısını duvarlara çizen iki kişi tutuklandı. Hakimlik mesleğinin tuhaf günleri... Ketılın siyasi tehlike arz ettiği tuhaf zamanlar... Karşı tarafın imgesi genişledikçe iki zıt mimari oluşuyor insanın zihninde. Tutuklu gazeteciler, milletvekilleri, belediye başkanları, göçe zorlanmış, yerinden edilmiş yüz binler, mesleklerinden ihraç edilmiş barış akademisyenleri, haklarını aradıkları için sürgün edilmiş, meslekten men edilmiş öğretmenler, sendika üyesi oldukları için işlerinden atılan emekçiler, toprağı suyu üç kuruşa hiç edilen köylüler, arzularının, emeklerinin önüne aşılmaz setler çekilmiş gençler, herkesten fazla şeyle ve başta her erkekte olan şeyle mücadele eden kadınlar... İnkâr edecek değilim, belki de arsız zamanların en arsızındayız. Her gerçeğin üzerini örtecek, yeter miktarda çamur üretiliyor, hem de her yerde. Utanç, sadece utanmasını bilen yüzlerde bir insanlık işareti olarak çakılıp kalıyor. Güce yakın olan herkes, güce daha da yakınlaşmak için her kötülüğü yapabiliyor, bunu “hakkı” olarak görüyor. İnsanların haklarını, hukukunu çiğnedikçe kendi haklarının artacağını varsayıyor. Bütün kurumlarıyla iktidar arsızlaşıyor. Arsızlaştıkça utancı ülkemiz insanının yüzüne mihliyor. “Arsızlığın sınırı olur mu?” diyeceksiniz, elbette, her şey kendi sınırında başka bir şeye dönüşür ve dönüşümün işaretleri hızla geliyor. Önümüzdeki birkaç yıl bir arsızlıkla yüzleşeceğiz. Hep birlikte hem de. Bu yüzleşmenin formları üzerine düşündük mü? Zira arsız zamanların sonuna geldik.

Muhalefetin coşkusu, seçimlerin adaleti

Muhalefetin miting alanlarının gösterdiği tek bir gerçek duygu var, rahatlama, nefes alma isteği. Türkiye boğulmuş durumda. 16 yıldır gençlerimiz, onurlarıyla çalışmalarının hakkını alarak kamu hizmetine giremiyor. İşçiler, köylüler ellerine verdikleriyle yetinmedikleri için azarlanıyor, aşağılanıyor...

DİNÇER DEMİRKENT

Türkiye 1946'dan beri ilk defa seçim sürecine ilişkin kural ve uygulamaların seçimin sonucundan daha önemli olduğu bir anın içinde. Bu nedenle seçim kampanyasında iktidar ve muhalefetin sunduğu vaatlerden daha büyük etkiyi yaratan temel soru seçim sonuçlarıyla iktidarın değişip değişmeyeceği. Biçimsel demokrasinin varlığı böyle bir sorunun hiçbir biçimde gündeme gelmemesini gerektirir. Çünkü zaten seçimlerin amacı, barışçıl bir biçimde siyasal iktidarın halk tarafından belirli bir sürede yeniden belirlenmesidir. Temsili rejimlerin demokratik meşruiyet

kaynağı budur.

24 Haziran seçimleri, seçim öncesinde neredeyse bütün kuralların iktidar tarafından ve iktidar lehine kullanılacak biçimde değiştirildiği bir süreç içinde cereyan ediyor. Seçim süreci, baskın niteliğini hak edecek bir zamana sıkıştırıldı. Henüz seçim sonrası siyasal sistemi işletecek yasal düzenlemeler yapılmadan seçime gidiliyor. Seçim kanunu değişikliği üzerinden bir yıl geçmeden, anayasaya eklenen geçici madde sayesinde seçim yapılıyor. Kuralları ve uygu-

Hatta bizzat biçimsel demokrasiyi koruma sürecindeki yurttaş inisiyatifleri ve demokratik kitle örgütleri OHAL koşullarında siyasal katılımın gücünü ortaya koymakla biçimsel demokrasinin sınırlarını kendilerinin belirleyebileceğini kanıtlamaktadırlar.

lamayı değiştirmekle kalmayan siyasal iktidar, daha dün Cumhurbaşkanı'nın bizzat söylediği gibi istihbarat dahil bütün devlet kurumlarını seçimin içine dahil etmiş görülüyor. Muharrem İnce'nin mitingine katılan herkesin fişlendiği, muhalefetin istihbarat örgütü tarafından takip edildiğinin itirafı niteliğindeki açıklama bile durumun vahametini ortaya koymaya yeter. Cezaevindeki cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'a yönelik idam iması seçim adaletinin bo-yutlarını çok aşan bir adalet sorununu gösteriyor.

MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ RAPORU

24 Haziran seçimlerinin Türkiye'nin demokratik geleceği için önemini "Hukuk devletinin asgari koşullarının sağlanmadığı bir siyasal sistemde demokratik seçimlerden bahsetmek olanaklı olmadığı gibi, adil ve güvenli seçimler yoluyla siyasal iktidarın barışçıl biçimde değişme olasılığının güvencelerinin olmadığı bir rejimde biçimsel demokrasinin asgari koşullarının bile sağlanamayacağı

söylenmelidir." cümlesiyle ifade eden Mülkiyeliler Birliği 13 Haziran'da seçim güvenliği ve adaletine ilişkin bir rapor yayımladı.

Mülkiyeliler Birliği Demokrasi Araştırmaları Merkezi'nin 2 Haziran'da organize ettiği çalışmaya katılan uzmanların tartışmalarının ürünü olan raporda 24 Haziran'a ilişkin endişelerin anayasal, yasal ve uygulamadaki kaynaklarının yanı sıra bunlara karşı getirilen öneriler de yer alıyor. Aşağıdaki linkten ulaşabileceğiniz raporun öneriler kısmını dikkatle okumanızı öneriyorum. Çünkü bu seçimlerde siyasal partilerin, demokratik kitle örgütlerinin ve bizzat tüm yurttaşların demokratik sorumluluğu, oyun içindeki rolünü oynamanın çok ötesine geçerek onu kurmak, yeniden düzenlemektir. Oyunu kullanmak, ona sahip çıkmak, küçümseyegeldiğimiz prosedürel demokrasiyi korumak, gerçek bir demokratik oluşumun zeminini düzenlemek için bugün başat önemdedir. Hatta bizzat biçimsel demokrasiyi koruma sürecindeki yurttaş inisiyatifleri ve demokratik kitle örgütleri OHAL koşullarında siyasal katılımın gücünü ortaya koymakla biçimsel demokrasinin sınırlarını kendilerinin belirleyebileceğini kanıtlamaktadırlar.

KIRAATHANELER, MEYDANLAR VE GELECEK

Olağanüstü halin bile anayasal sınırlarında kalınmadığı bir istisnai dönemde gerçekleşecek olan istisnai seçimler, Türkiye'nin bir geçiş sürecinde olduğunu netlikle ortaya koyuyor. Siyasal vaadi kalmayan bir siyasal iktidarın, zor yoluyla kurumsallaştırmaya çalıştığı iktidarının dayanağı ise kiraathaneler oluyor. Bu vaadi hiç önemsiz bulmuyorum. Kekli çaylı kiraathaneler, imam hatipleştirilmiş eğitim sistemini tamamlayacak tebliğ mekanları olarak düşünülüyor ve düzenleniyor çünkü. Evet bu siyasal iktidarın tek vaadidir ve ciddiye alınmalıdır. Çünkü bu vaat, lider-parti-hareket üçlüsünün döngüsünü sağlayacak mekanların yaratılma vaadidir; meselenin bu noktaya geldiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Böyle bir süreç içinde muhalefetin miting alanlarının gösterdiği tek bir gerçek duygu var, rahatlama, nefes alma isteği. Türkiye boğulmuş durumda. 16 yıldır gençlerimiz, onurlarıyla çalışmalarının hakkını alarak kamu hizmetine giremiyor. Bir tarikat-cemaat-parti torpili bulmadan yaşamını kolaylaştıramıyor. İşçiler, köylüler ellerine verdikleriyle yetinmedikleri için azarlanıyor, aşağılanıyor. Kadınlar her an harekete geçebilecek bir söylemsel tehdidin baskısı altında. Türkiye toplumunun bütün dinamik kesimleri bunaldı. İktidarın miting alanlarında da sayısı azalsa da insanlar var, çıkarlarının ancak o bunaltının içinde sürebileceğini düşünüyorlar. Fakat gidiyorlar, o kadar. Erdoğan'ın konuşmalarını dinlemediklerini Erdoğan'ın her mitinginde sorduğu sorulara istediği cevabı alamamasından anlıyoruz.

Muhalefetin miting alanlarında, lidere sempatinin çok ötesine geçen bir coşku var. Bu duygu Türkiye'nin siyasal geleceği için temel olabilecek duygudur. 24 Haziran'da hükümetin kendi koydukları dahil, Anayasa ve yasalara uymasını sağlayacak, 24 Haziran sonrası oluşacak siyasal süreçte yurttaşların haklarını talep edecek, hukukunu inşa edecek bir duygu.

<http://mulkiye.org.tr/secim-adaleti-ve-guvenligi-raporu/>

Kibre karşı

Seçim kampanyalarına bakın; kibir, yıkmak istediği özsaygı ile dövüşüyor gibi. Kibir saraya, saltanata aittir. Özsaygı ise demokrasiye, eşitliğe; tabii mizah ve neşe ile.

DİNÇER DEMİRKENT

Yıllarca sarayların tarihini okudu insanlar, kendi büyük tarihlerini anlamak için. Kimin kiminle seviştiğini, o sevişmeden doğan çocukların talihini, nasıl boğazlandıklarını, babalarını öldüren çocukları, çocuklarını katleden babaları, kardeş katliamlarını. Saraylardaki tanrı-babalar milyonlarca insana hükmettiler, uzak saraylarda yaşıyorlardı, ilginç değerleri vardı, hayret verici efsaneler yayılıyordu görkemli kapılarından. Kuruluş efsaneleri dahi kanlıydı ama yüceydi. Şimdi popülerleştiriliyor yeniden, Erdoğan'ın en son reklamında da Anka Kuşu olup canlandırılıyor. Tarihin bütün monarklarının kanlı tarihleri dizilere konu oluyor.

Eşeğinin üzerine binen, evindeki tavayı tencereyi kalkan, silah yapan seçmen bu değerleri sahiplenerek pozlar veriyor.

Sarayda hakim olan duygu korkudur. Korku yayar saray. Spinoza'nın yüzyıllar önce söylediği gibi "Kalabalığı yönetmek için, hurafeden daha etkili hiçbir şey yoktur... Monarşik yönetimin en büyük sırrı ve tüm çıkarı, insanları aldatmakta ve onları dizginlemesi gereken korkuya din maskesi takmakta yatar." Din deyince akan sular duruyor. Bütün o din dışı hikayelerin sahibi, dinin de egemeni tanrı gücünün gölgesindeki hükümdar dinin de

Sarayların, saltanatların tarih sahnesinden kovulmasını tarih ilmi de takip etti. Kelimelerin anlamı değişti, bazıları silindi insanlığın hafızasından. Fakat bizlere öğreterek. Yetenekli hükümdarların tarihin akışını görerek aldıkları pozisyonları, kibrin yeteneksiz sahiplerinin tarihin akışına karşı durmak için sürüklendiği ve sürüklediği felaketleri öğretti tarih ilminin demokratikleşmesi.

efendisi oluyor. “Bir lokma bir hırka”nın dini, saray görkeminin gölgesinde, imam hatiplere mahkum edilip işsizlik ile terbiye edilen gençlerin dualarıyla büyüyor. Kanaat önderi tarikat şeyhleri, cemaat önderleri milyonlara sarayın görkemini dini nasıl koruduğunu anlatıyorlar. Saray bürokrasisinin efsanevi ilişkileri halkın ağzı ve kulakları arasında hızla yayılırken hükümdarın kendini kimseyle yan yana getirmeyen kibri, onu erişilmez kılıyor. Saray, hakkını alan yurttaşın yerine ulufesini isteyen memurlara, bahsettikleri ile geçinen bir tebaa hayali kuruyor, hayalini gerçekleştirmek için çabalıyor. Devleti ailesinin mülkü olarak gören, halka ait olanı kendine saray yapan, mahdumunun vakfına bağış kolaylıkları sağlayan bir hükümdarlık ruhu, varaklı koltuklarda bedenine üflenen suflerle milyonların ruhunu okşuyor. Ve tabii ki kibir. Seçmenimsi deme cesareti gösteriyor bir saray memuru örneğin. Kibir, sarayın kapılarından taşıyor.

DEMOKRATİKLEŞEN TARİH

Fakat çağlar değişti. Tarih ilmi o dehşetli halk yüzyılları döneminde demokratikleşti. Köylülerin, kentlilerin, işçilerin sıradan hayatlarını, coğrafyalarını, gündelik mekanlarını konu edinmeye başladı. 600 yıllık Osmanlı'nın büyüsunü bozan o halk değişimini de demokratik tarih yazımının örneği bir kitabın girişinden, Taner Timur'un kitabından öğrenmişim. “Şalvarı şaltak Osmanlı/ Egeri kaltak Osmanlı, Ekende yok, biçende yok/ Yiyende ortak Osmanlı.

Sarayların, saltanatların tarih sahnesinden kovulmasını tarih ilmi de takip etti. Kelimelerin anlamı değişti, bazıları silindi insanlığın hafızasından. Fakat bizlere öğreterek. Yetenekli hükümdarların tarihin akışını görerek aldıkları pozisyonları, kibrin yeteneksiz sahiplerinin tarihin akışına karşı durmak için sürüklendiği ve sürüklediği felaketleri öğretti tarih ilminin demokratikleşmesi.

24 Haziran seçimlerinin Türkiye halkları açısından çok önemli bir dönemeci temsil ettiği neredeyse toplumun bütün kesimleri için aşikar. Barış, adalet, eşitlik ve demokrasi talebinin bütün öznelere seçimlerin prosedürel niteliğini çok aşan bir önem atfediyor bu seçime. Seçimler muhalefetin her kanadında tirana karşı mücadele boyutunda ele alınıyor. Eşliğinde tarihin çöplüğünde yerini almış kelimelerle: Saraylar, saltanatlar...

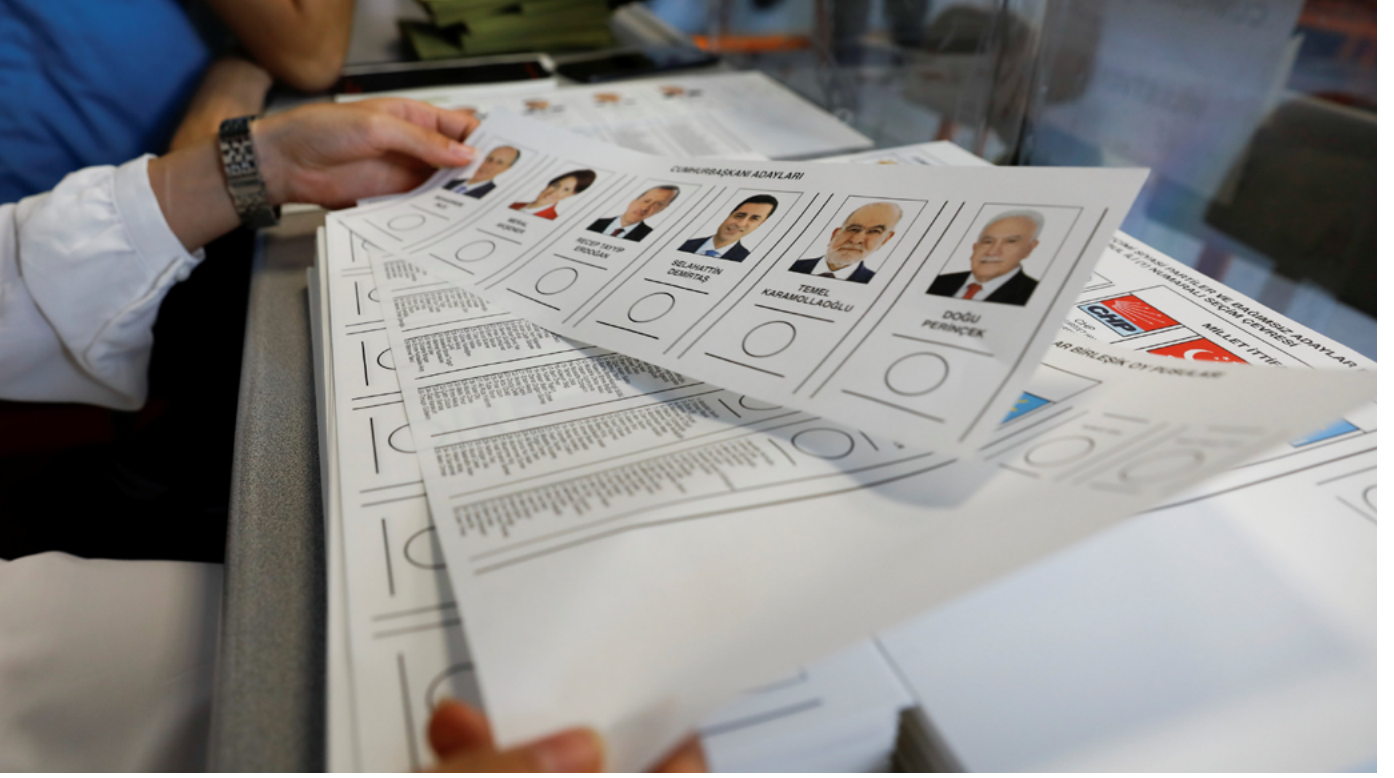
‘ERDOĞAN NEDİR?’ SORUSU

Burada yanıtlanması zorunlu bir soru var. Tayyip Erdoğan'ın demokratik seçimler ile iktidardan ayrılmasının kurum olarak zorbalığı değiştirip değiştirmeyeceği sorusu. Kısaca “Erdoğan nedir?” sorusu. Erdoğan'ı finans kapitalin bir aparatı olarak görmek sistemik unsurlar bakımından çok yadırganabilir değildir. Fakat Erdoğan'ın iktidara geldiğinden beri ilmek ilmek ördüğü rejimin ideolojisinin modern bir siyasal hareketin devletleşmesi olarak İslamcılık, kurumsallığının yeni Osmanlıcılık ve idare usulünün istibdat olduğunu düşünürsek bunu süreklileştirecek bir seçimin anlamını daha iyi kavrarız. Erdoğan'ın prosedürel bir demokratik araç olan seçimlerle imtihanı bile bunu açıkça kanıtlar. 7 Haziran ve 1 Kasım arası dönemde kanıtladı da.

Çatışmaların demokratik zeminde sürdürülmesini sağlayacak cumhuri kurumların hepsini ortadan kaldıran, cumhuriyet tarihinin en karanlık kurum ve kişilerini devralan bir siyasal rejimin sürekli hale gelmesi için yapılan anayasa değişikliklerinin uygulamaya geçme vizesi bu seçim ile alınacaktır. Ya da alınmayacaktır. Daha doğrusu verilmeyecektir.

Seçim kampanyalarına bakın; kibir, yıkmak istediği özsaygı ile dövüşüyor gibi. Kibir saraya, saltanata aittir. Özsaygı ise demokrasiye, eşitliğe; tabii mizah ve neşe ile.

İçinden seçim geçen yazı

“Neden burada olduğunu biliyor musun?” Herkesi güçsüzlüğe dönük bu soruya verilen ve verilmeyen yanıtlardır, AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı'nın bekasını sağlayan. Tedirginliği azaltan bütün prosedürleri askıya alan bir seçim sürecinde, anayasasızlık içinde adil bir seçim beklenemezdi.

DİNÇER DEMİRKENT

İktidar soru sorar, tedirgin edici sorular sorar. Çünkü siyasal olarak bölünmüş, yani yöneten ve yönetilen ayrımının olduğu her siyasal toplulukta güç yoğunlaşır ve güçsüzlük yaygınlaşır. Siyasal iktidarın temel dayanağıdır bu. Modern öncesi dönemde soy aktarımı ile, din ile; modern toplumda egemenlik devrine ilişkin insan yapısı sözleşmelerle meşrulaştırılan bu yaygın güçsüzlük karşılaştığı tedirgin edici sorulara cevap vermek zorundadır. Engizasyon yargıçlarının yargıladıkları kişi hakkında sahip oldukları hakikati ona itiraf ettirmeye dönük sorusunu düşünün:

“Neden burada olduğunu biliyor musun?” Bir de kendimizden, Türkiye’de yargıçların yargıcı, savcılarının savcısı olan siyasal iktidarın kullanabildiği tüm aygıtlar ile her gün sorduğu sorularla karşılaştıralım bunu. Verdiğimiz, veremediğimiz, vermek istemediğimiz yanıtların yükü altında ağırlaşan güçsüzlük duygusunu ancak böyle anlayabiliriz sanırım. Güçlenme, özneleşme isteğini de tabii. Yöneten ve yönetilen, ezen ve ezilenlerin olduğu toplumlarda karşı hareket her zaman vardır. Hakim sınıfların aklını başından alan bir soruyla ortaya çıkar hem de bazen.

Burjuva demokrasisi, geniş yığınların ve on dokuzuncu yüzyıldan beridir de işçi sınıfının hak mücadeleleri ile sorularını sınırlandırmış, prosedürlere dayandırmıştır. Bu prosedürler dayanağını toplumsal sınıflar arasındaki denge durumunun karmaşık tariflerini ve güvenceleri barındıran anayasalardan alır. Anayasalar iktidarın sorularına karşı verilen, verilemeyen cevapların; güçsüzleştirilmeye çalışan kitlelerin güçlerinin-haklarının dayanaklarıdır. Tabii siyasal iktidar bu prosedürler ile yönetebildiği sürece. Yönetemediği anlarda, faşizm deneylerinde ortaya çıkan sorulara muhatap kalırız, bütün prosedürleri askıya alan, cevap vermemenin bedelinin çok ağır olduğu sorulara.

SORULAR VE KARŞILIKLARI

24 Haziran dahil olmak üzere 1 Kasım seçimleri dahil olmak üzere deneyimlediğimiz seçimler bir soru ile plebisit olarak gerçekleşti. 1 Kasım'da ölümler, bombalar ve savaşlar gösterilerek istikrar sorusuna yanıt verdik, vermek zorunda kaldık ya da vermedik. 16 Nisan referandumunda sorulan soruya olağanüstü halin çılgın günleri içinde yanıt verdik. Çılgın günler bitmedi, uzun 16 Nisan'ın son seçimi 24 Haziran'da gerçekleşti. Özsaygıya karşı kibrin yarışı vardı; kibirli sorular yanıt buldu. 1 Kasım'dan beri tek soruya yanıt veriyoruz: "Neden burada olduğunu biliyor musun?" Herkesi güçsüzleştirmeye dönük bu soruya verilen ve verilmeyen yanıtlardır, AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı'nın bekasını sağlayan. Tedirginliği azaltan bütün prosedürleri askıya alan bir seçim sürecinde, anayasasızlık içinde adil bir seçim beklenemezdi. İçişleri Bakanı'nın kimin nereye neden oy vermesi

gerektiğini tedirgin edici sorusuyla anlattığı, mafya liderlerinin sorularıyla katkıda bulunduğu süreçte seçmenler kendilerini bu soruyla muhatap buldular.

DEMOKRATİK GELECEK

Demokratik hareketler gücü yaygınlaştırma, iktidarı dağıtma, halkın özneleşmesini sağlama yönünü belirlemiştir. Demokrasi bu nedenle bir özneleşme, güçlenme sürecidir. Türkiye'de siyasi partiler başta olmak üzere, bütün temsili kurumlar çok uzun bir süredir bu özneleşme süreçlerinin önündeki en büyük engeli oluşturuyorlar. Bunu karşılaştığımız en tedirgin edici sorulara verilen gayretli yanıtlarında defalarca gösterdiler.

Hayatları bu sorulardan etkilenen onca insan, 24 Haziran'ı içlerinde büyüyen bir heyecanla beklediler. Bu heyecan Muharrem İnce'nin mitinglerindeki neşeli kalabalıklardan, Selahattin Demirtaş'ın Twitter mitinglerindeki mizahtan gücünü aldı. Türkiye'de özgürleşme, özneleşme süreçlerinin yarattığı bir heyecan bilen bilmeyen, umutlu olan karamsar olan herkesi sardı. Bunu küçümseyecek miyiz? "Neden burada olduğumuzu onlara sormayacağımızı" milyonlarla birlikte söylemenin güçlendiriciliğini azımsayacak mıyız?

İktidarın icat ettiği, tektikçilerine sordurduğu medeni ölüm sorusuna, hayatta kalarak yanıt verdik, vermeye devam ediyoruz. Edip Cansever'in Yerçekimli Karanfil'i medeni ölümden çok daha büyük bir icattır, iktidarın demokratikleşmesi, iktidarın tekelleşmesinden daha büyük güç yaratır. 24 Haziran bir son değildi, karanfil serüvenine devam edecek.

Olağanüstü Cumhurbaşkanlığı Sistemi

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi diye bir anayasal düzen yoktur, bunun olmayacağı adı bu değilken de belliydi. Türkiye’de Sarayın dostlarınca reveranslarla selamlanan yeni bir devletin, cumhuriyet karşısında inşa çabasıdır olan. Bu da dünden bugüne olmuş değildir. Neredeyse bütün organik yasa düzenlemelerinin tek bir kişi için yapıldığı bir dönemden, bütün devlet aygıtının tek bir kişi tarafından düzenlendiği bir döneme sıçradı bu inşa çabası.

DİNÇER DEMİRKENT

Bugün itibarıyla olağanüstü hal uzatılmıyor. Aslında 20 Temmuz’dan beridir zaten bir anayasal statü olarak olağanüstü hal hukuki rejimi altında yaşadığımızı söylemek mümkün değil. Çünkü anayasaların sıradan yasalardan farkı, bütün devlet organlarının ona uyma zorunluluğudur. Anayasayı sıradan bir yasa gibi değiştiremezsiniz, anayasaya aykırı bir yasa

ya da kararname çıkaramazsınız, anayasayı ihlal eden idari düzenlemeler yapamazsınız. Yaparsanız ne olur? Anayasa Mahkemesi başta olmak üzere yargı düzeni içinde bir yerde yaptığınızın önünde hukuku bulursunuz. Ya hukuk bulamayacağınız kadar küçülmüşse, yargıçlar bağlılığını anayasaya değil Saraya bildiriyorsa? İşte o anda istisnai bir ara rejim ile karşı

karşyasınız demektir. Bu kurumsallaşırsa Sarayın insafına kaldınız demektir. O zaman hükümdarın erdemleri üzerine kasideler düzen, onun düşmanlarına karşı acımasızlığını dostlarına karşı cömertliğini övenlerin çığlıkları altında; hükümdarın zalim ve merhametli ellerinde sıkışır kalır tebaa. Bundan yüzyıllar önce düşmanlarına karşı acımasızlık olarak tanımlanmış hükümdar erdeminin demokratik çağdaki anlamı intikamdır, yurttaşların bir bölümünün haklarını gasp etmektir. Dostlarına karşı cömertliğin demokratik çağdaki adı da kayırmacılık, kollamacılık, yeni Türkiye Türkçesiyle havuzculuktur. Dünyanın bütün sarayları, sarayların muhafazası için ayrıcalık dağıtır, unvan verir ve düşmanlar icat ederler. Kardeşler düşman, lalalar sapık, alçaklar yaver, hadsizler vezir oluverirler. Osmanlı geleneğidir, rakip olabilecek niteliğe sahip olan fazla güçlenirse kafasını koparır, düşmanın sana boyun eğerse onu sarayın en görünür mevkiinde yetkilendirirsin.

‘BİR ÖNERİ’: TAVZİHAN TADİL

Daha olağanüstü halin uzatılma zamanı gelmeden, yani olağanüstü hal resmi olarak kalkmadan fiili rejimi kurumsallaştırma amacı taşıyan teklif Meclis’e sunuldu. Meclis komisyonlarına seçilen isimler seçildiklerini henüz öğrenmişken bu teklif ile karşılaştılar. Teklifin içeriğe uygun bir adı olacaksa, şöyle denebilir mesela “devlet düzeninin tavzihan tadiline dair kanun” Bu ismin bazı avantajları var. Birincisi Saray bundan hoşlanır, çünkü kuruculuğa atıf yapar bu isim cumhuriyet tarihimizde. Cumhuriyeti ilan eden 29 Ekim 1923 tarihli kanun, “tavzihan” diyerek cumhuriyetin kuruluşunu 1920’de Meclisin açılışına kadar geri götürmüştü. Bu kanundaki tavzihan da belki atın Üsküdar seyahatine çıkmasına götürür yeni devlet düzeninin kuruluşunu. Allah lütfunu üstünde taşıyan hükümdarın talihine bir meşruiyet zemini açar. Sayın komisyon üyelerine tavsiyemdir, bu ad üzerinde düşünsünler.

Bu adın başka bir faydası basit gerçekliğidir. Bu gerçekliğin kendisi Sarayın hoşuna gitmez diye düşünmeyin. Çünkü Saray 2014’te yeni konumuna yerleştiğinden beri bir hayalle yaşamaktadır. Türkiye’yi tek kişi olarak yeniden kurma hayali. Yalnız olmak istemektedir, bu nedenle tarafsız Cumhurbaşkanı olarak katıldığı partinin 2014’teki birinci olağanüstü kongresinde anayasaya aykırı biçimde parti lideri sıfatıyla konuşmuş, yeni Türkiye’nin kuruluş ilkelerini anlatmıştır. Evet yeni bir devlet kurmak istemektedir, bu nedenle başta anayasa olmak üzere önüne çıkabilecek bütün engeller, zor ve baskı, olmadı geçici saray itti-

fakları yoluyla yok edilmelidir. Bu devlet düzeninin temeli hükümdarının belirlediği adalet ilkeleridir, yani düşmanına (demokratik bir dilde bu muhalefet olarak söylenirdi) zulmün hak olduğu, dostuna cömertliğin (demokratik bir dilde bu ayrımcılık ya da yolsuzluk olarak söylenirdi) görev olduğu bir adalet sistemi. Bu yüzden örneğin barış için akademisyenlerin davaları cezalarla sonuçlanırken, kan banyosu sevdalısı organize suç örgütü liderlerinin söyledikleri beraatla sonuçlanmaktadır. Adil midir? Bu adalet anlayışı içinde elbette. Bu yüzden Soma’da yakınlarını kaybeden aileler değil; usulsüz kömür çıkaran şirket kollanmaktadır. Bu adalet anlayışı içinde adil değildir diyebilir misiniz? Bu yüzden Fethullah Gülen’e övgüler düzenler Sarayın güvenli mevkilerinden yer bakarken, bu İslamcı tarikatla mücadele edenler cezaevlerine yerleştirilmektedir. İşte kendi içinde tutarlı olan bu adalet anlayışı yeni devletin temel ilkesidir. İntikam ve kayırma.

İSTİSNA SÜREKLİLEŞEBİLİR Mİ?

Komisyona iletilen, anayasal bir statü olarak OHAL döneminde uygulanmasına bile anayasanın izin vermeyeceği ihraç gibi uygulamaları devam ettiren, masumiyet karinesini, kanunsuz ceza olmayacağı ilkesini, demokratik protesto hakkını engelleyecek birçok düzenlemenin bulunduğu teklif, fiili rejimin kurumsallaşma aşamasının devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla istisna durumu hükümdarın yarattığı istisna bakımından sürekli kılınmak istenmekte; rejimin ilkesi bu araçla yerleştirilmeye çalışılmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi diye bir anayasal düzen yoktur, bunun olmayacağı adı bu değilken de belliydi. Türkiye’de Sarayın dostlarınca reveranslarla selamlanan yeni bir devletin, cumhuriyet karşısında inşa çabasıdır olan. Bu da dünden bugüne olmuş değildir. Neredeyse bütün organik yasa düzenlemelerinin tek bir kişi için yapıldığı bir dönemden, bütün devlet aygıtının tek bir kişi tarafından düzenlendiği bir döneme sıçradı bu inşa çabası. Tam da bu nedenle aylar önce söylediğimi revize ederek yeniden söylemek gerek, Erdoğan kurumsallaşamaz, istisnayı olağan kılmak zorundadır. Çünkü yeni devletin temelinin dayandığı adalet ilkesi bunu gerektirir.

Saray ne yaptığını bilmektedir. Adaletten başlayarak bütün kavramları yeniden kurmak, içeriklendirmek ve yaygınlaştırmak gibi zor bir görev ise sarayın dışına, onun düşmanlaştırdıklarına düşmektedir, somut gerçekliği veri alarak ve onu değiştirmek için...